

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta
Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Téma: Postavení státního zástupce v trestním řízení

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Tomáš Martiš

5. ročník
Lopeník 125
687 67

2008

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval především svým rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia. Svému školiteli bych chtěl poděkovat zejména za to, že mi umožnil zpracovat individuální téma diplomové práce a za všechny cenné rady a připomínky, které přispěly ke zkvalitnění předkládané práce. Zvláštní poděkování patří mé dceři Tereze Myšutě.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, dne 28. dubna 2008

Martha

.....

OBSAH

Úvod	1
1. Obecně k postavení státního zástupce v trestním řízení.....	2
2. Zásada legality a zásada oportunity	4
3. Dozor státního zástupce v přípravném řízení.....	6
4. Práva a povinnosti státního zástupce při dozoru v přípravném řízení.....	11
4.1 Vyhrazení provedení některých procesních úkonů výlučně státnímu zástupci.....	11
4.2 Předchozí souhlas, povolení, dodatečné vyslovení souhlasu s úkonem či rozhodnutím policejního orgánu, anebo zrušení takového rozhodnutí	12
4.3 Oprávnění, jimiž se uskutečňuje dozor v přípravném řízení, pokud jde o jeho průběh, úplnost, rychlost a soulad se zákonem.....	14
4.4 Oprávnění státního zástupce podat návrh soudu na rozhodnutí v přípravném řízení	14
5. Dozor státního zástupce v prověřování.....	17
5.1 Obecně k dozoru státního zástupce v prověřování.....	17
5.2 Přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení a protokolů o neodkladných a neopakovatelných úkonech provedených v bezprostřední souvislosti s ním.....	19
5.3 Oprávnění státního zástupce podle § 157 odst. 2 věty první.....	24
5.4 Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) až c).....	26
5.5 Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c), e) a f).....	29
5.6 Povinnosti státního zástupce v souvislosti s přijímáním trestních oznámení.....	33
5.6.1 Přijímání trestních oznámení	33
5.6.2 Postup státního zástupce při nakládání s trestními oznámeními a jinými podněty k trestnímu stíhání	37
5.7 Lhůty ke skončení prověřování.....	38
5.8 Způsoby rozhodnutí po skončení prověřování.....	39
5.8.1 Odevzdání věci	39
5.8.2 Odložení věci	39
5.8.3 Dočasné odložení trestního stíhání	41
6. Dozor státního zástupce ve vyšetřování.....	43
6.1 Obecně k dozoru státního zástupce ve vyšetřování.....	43
6.2 Přezkoumání usnesení o zahájení trestního stíhání státním zástupcem	44
6.3 Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. a), b) a d).....	50
6.4 Lhůty ke skončení vyšetřování	54

6.5 Dozor státního zástupce v rozšířeném vyšetřování	54
7. Rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování	57
7.1 Postoupení věci jinému orgánu	57
7.2 Zastavení trestního stíhání	59
7.2.1 Obecně k zastavení trestního stíhání	59
7.2.2 Obligatorní zastavení trestního stíhání	60
7.2.3 Fakultativní zastavení trestního stíhání	62
7.3 Přerušení trestního stíhání	64
7.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání	64
7.5 Narovnání	67
7.6 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého	69
7.7 Obžaloba	69
7.8 Návrh na ochranné opatření	71
7.9 Dohoda o vině a trestu	71
8. Dozor státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení	73
9. Závěr	81
Seznam použitých zkratek	85
Literatura	86

Úvod

Téma diplomové práce „Postavení státního zástupce v trestním řízení“ jsem si zvolil z několika důvodů. V rámci trestního práva procesního, které mě velmi zajímalo jako celek již v průběhu studia, mě nejvíce zaujala právě tato problematika. Dalším impulsem ke zpracování tohoto tématu bylo to, že bych se v budoucnu rád tomuto povolání věnoval a vypracováním diplomové práce na toto téma jsem se s náplní tohoto povolání chtěl seznámit podrobněji.

V průběhu vypracovávání diplomové práce se ukázalo, že zadané téma „Postavení státního zástupce v trestním řízení“ je příliš široké na to, aby mohlo být v předepsaném rozsahu zpracováno v dostatečné kvalitě. Vzhledem ke skutečnosti, že činnost státního zástupce je nejdůležitější právě v přípravném řízení, omezil jsem téma po konzultaci s vedoucím diplomové práce pouze na tento úsek trestního řízení a práce tudíž není věnována činnosti státního zástupce v řízení před soudem.

Následující text vznikl postupnou syntézou zákonného textu, interních předpisů Nejvyššího státního zastupitelství, judikatury, komentářů a další odborné literatury. Vzhledem k probíhajícím pracím na nové kodifikaci trestního práva procesního jsem se rozhodl zahrnout do výkladu i nově navrhovanou úpravu trestního práva procesního (dále jen „navrhovaná úprava“) obsaženou ve věcném záměru zákona o trestním řízení soudním z prosince 2007 (v textu kurzívou).

Celá diplomová práce je rozdělena do 9 kapitol, z nichž některé jsou ještě dále členěny do podoblastí věnujících se jednotlivým problémům. První kapitola pojednává obecně o úloze a funkcích, které státní zástupce zastává v trestním řízení. Následuje kapitola, která se zabývá zásadami legality a oportunity, jakožto nejdůležitějšími zásadami charakterizujícími postavení a úkoly státního zástupce v trestním řízení (kapitola 2). Další kapitoly (3 a 4) jsou věnovány obecným otázkám dozoru státního zástupce a rozčlenění jednotlivých práv a povinností státního zástupce při doзору v přípravném řízení. Nejrozsáhlejší část práce obsahuje ucelený pohled na dozor státního zástupce v prověřování a vyšetřování s důrazem na jeho jednotlivá dozorová oprávnění (kapitoly 5 a 6). V rámci vyšetřování jsou zmíněny také odchylky dozoru v rozšířeném vyšetřování. Rozhodnutím státního zástupce po skončení vyšetřování byla s ohledem na důležitost těchto úkonů vyčleněna samostatná kapitola (7). Předposlední kapitola (8) je věnována doзору státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení, jakožto zvláštnímu postupu před zahájením trestního stíhání. V závěru práce (kapitola 9) jsem se pokusil o stručné shrnutí navrhovaných změn a nových institutů týkajících se činnosti státního zástupce v přípravném řízení trestním.

1. Obecně k postavení státního zástupce v trestním řízení

Čl. 80 odst. 1 Ústavy charakterizuje státní zastupitelství jako orgán zastupující veřejnou žalobu v trestním řízení, další úkoly vykonává, stanoví-li tak zákon. Působnost státního zastupitelství je vymezena v zákoně č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.¹ Podle § 4 odst. 1 písm. a) StZast je státní zastupitelství orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu. Státní zastupitelství se v souladu se svou zákonem stanovenou působností podílí též na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů (§ 4 odst. 2 StZast).

Z ustanovení § 23 odst. 1 StZast vyplývá, že státní zastupitelství vykonává svou činnost prostřednictvím státních zástupců. Zákon o státním zastupitelství obsahuje jen obecnou úpravu, podrobnosti postavení státního zástupce v trestním řízení jsou upraveny v trestním řádu. Ustanovení §12 odst. 1 označuje státního zástupce za orgán činný v trestním řízení.

V přípravném řízení má státní zástupce dominantní postavení. Nemá zde tedy postavení strany ve smyslu § 12 odst. 6. V tomto stadiu trestního řízení nelze požadovat, aby postavení obviněného, popř. jeho obhájce, a státního zástupce v přípravném řízení bylo rovnoprávné. Dozor státního zástupce v přípravném řízení nepředstavuje porušení principu rovnosti procesních stran, protože ta může platit pouze v řízení před soudem.²

V řízení před soudem je podle § 12 odst. 6 státní zástupce procesní stranou. Jeho postavení je však specifické, neboť nemůže vystupovat jednostranně v roli žalobce a za každou cenu usilovat o stíhání obviněného, ale z jeho postavení reprezentanta veřejné žaloby vyplývá, že musí převažovat veřejný zájem na zákonném a spravedlivém rozhodnutí.³ V tomto zájmu má např. státní zástupce uloženu povinnost dbát i bez návrhu stran o objasnění stejně pečlivě okolností svědčících ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se trestní řízení vede (§ 2 odst. 5).

¹ Podle § 4 odst. 1 StZast státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem:

a) je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu,

b) vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezoována osobní svoboda,

c) působí v jiném než trestním řízení,

d) vykonává další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon.

² Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 634. Podrobněji se k tomuto tématu vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu - III. ÚS 511/02 (nál. č. 150/30 Sb. nál. a usn.).

³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 197-198.

Hlavním úkolem státního zástupce, jak bylo uvedeno výše, je zastupování veřejné žaloby v trestním řízení a plnění dalších úkolů vyplývajících z trestního řádu. Podle Růžičky⁴ vykonává státní zástupce v zájmu plnění těchto úkolů v přípravném řízení dvě navzájem spojené funkce, a to:

1) funkci dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním

Za součást dozoru pokládá i funkci rozhodovací a návrhovou, která zahrnuje oprávnění státního zástupce vydávat rozhodnutí v přípravném řízení a předkládat soudci činnému v přípravném řízení návrhy na jeho rozhodnutí o závažných zásazích do základních práv a svobod občanů. Státní zástupce má výlučnou pravomoc meritorně rozhodovat v přípravném řízení (jednu z výjimek tvoří jen odložení či odevzdání věci, kde se však nejedná o tak závažná rozhodnutí). V případě funkce návrhové je ještě zřetelnější úzká souvislost s výkonem dozoru, neboť státní zástupce před podáním návrhu musí věc náležitě přezkoumat, to však většinou činí právě v rámci výkonu dozoru. Funkci dozoru a funkci rozhodovací a návrhovou tedy nelze od sebe oddělit.⁵ Z odlišného názoru vychází Koukal,⁶ který funkci návrhovou a rozhodovací vyděluje z dozoru a označuje ji za samostatnou funkci.

Růžička⁷ dále považuje za součást dozoru i funkci stíhací. Jde o povinnost státního zástupce dbát zákonem stanovenými prostředky o to, aby byl řádně a včas stíhán každý pachatel trestného činu (s výjimkami stanovenými zákonem nebo mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána).

2) funkci instančního orgánu, který rozhoduje o stížnostech proti usnesením policejního orgánu

Pokud státní zástupce vystupuje jako orgán druhého stupně, který ve vymezených případech rozhoduje o opravných prostředcích (výlučně o stížnostech) proti usnesením policejních orgánů, je toto jeho postavení odlišné od institutu dozoru a jeho obsahové náplně.⁸

⁴ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 475.

⁵ Tamtéž, s. 479.

⁶ Koukal, P. K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném trestním řízení. Právní praxe, 1994, č. 8, s. 467-8.

⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 475, pozn. č. 416 a s. 479.

⁸ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 634.

2. Zásada legality a zásada oportunity

Zásada legality je vyjádřena v § 2 odst. 3, který stanoví, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

Smyslem zásady legality je prosadit, aby byly stíhány všechny zjištěné trestné činy, jsou-li pro to splněny zákonné předpoklady, a to bez ohledu na subjektivní přání orgánů činných v trestním řízení nebo jiných subjektů, na osobu pachatele nebo jiné okolnosti. Je-li dáno podezření ze spáchání trestného činu, musí být podniknuty kroky ke stíhání jeho pachatele.

Tato základní zásada charakterizuje postavení a úkoly státního zástupce v trestním řízení a představuje jeho dominantní postavení v přípravném řízení a jeho rozhodující vliv na řízení před soudem. Vztahuje se výhradně na státního zástupce a ukládá mu odpovědnost za stíhání všech trestných činů. Pipek⁹ uvádí, že fakticky jde o donucení k trestnímu stíhání a k podání obžaloby. Tato státnímu zástupci uložená povinnost má podle něj dvě složky: iniciační (trestní stíhání zahájit) a akuzачní (podat obžalobu u soudu a tam ji též zastupovat).

Zásada legality však neznamena absolutní donucení státního zástupce ke stíhání všech trestných činů, o kterých se dozvěděl. Výjimky ze zásady legality podle zákona nebo mezinárodní smlouvy je možno rozdělit do tří skupin:¹⁰

1) případy, kdy státní zástupce nesmí stíhat:

- § 10 - vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení,
- § 11 - nepřípustnost trestního stíhání,
- § 163 a § 163a - k trestnímu stíhání pro uvedené trestné činy se pro zde uvedený vztah k obviněnému vyžaduje souhlas poškozeného,
- § 20a odst. 2 TZ - zúžení jurisdikce státu vzhledem k některým mezinárodním smlouvám.

2) případy, kdy státní zástupce nemusí, ale může stíhat:

- § 159a odst. 3 - je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) nebo b), může státní zástupce před zahájením trestního stíhání věc usnesením odložit,
- § 172 odst. 2 - po zahájení trestního stíhání může státní zástupce trestní stíhání z důvodů zde uvedených usnesením zastavit,

⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 200.

¹⁰ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 17-18.

- § 307 a § 308 - podmíněné zastavení trestního stíhání a § 309 a § 311 - schválení narovnání, o kterých v přípravném řízení rozhoduje státní zástupce. Nejde zde o rozhodování o vině a trestu, ale o to, zda obviněný bude postaven před soud.

3) zvláštním případem je institut dočasného odložení trestního stíhání podle § 159b

Protikladem k zásadě legality je zásada oportunity, která umožňuje státnímu zástupci v konkrétním případě z důvodu neúčelnosti nebo z jiných důvodů nestíhat pachatele, ačkoliv obecné podmínky pro stíhání jsou splněny. Určité prvky zásady oportunity se vyskytují v případech uvedených výše pod bodem 2), nicméně obecně tato zásada v českém trestním řízení neplatí.

Navrhovaná úprava¹¹ předpokládá, že v důsledku nového pojetí trestného činu obsaženého v novém trestním zákoníku (soud nebude posuzovat materiální znak trestného činu) bude zásada legality výrazněji doplněna zásadou oportunity, která umožní procesním způsobem vyřešit trestné činy, jejichž povaha a závažnost to s přihlédnutím k veřejnému zájmu na stíhání umožňuje. Zásada legality však bude, mimo zákonem stanovených případy, kdy se uplatní možnost státního zástupce za stanovených podmínek nestíhat zejména některé méně závažné přečiny,¹² i nadále vůdčím principem, který ukládá státnímu zástupci povinnost trestné činy stíhat a podávat obžalobu k soudu.

Zásada legality klasicky dopadá na státního zástupce, zatímco policejního orgánu se týká pouze zprostředkovaně, neboť je to státní zástupce, který nese základní odpovědnost za iniciování a průběh trestního stíhání. Nově bude policista oprávněn odložit věc, pokud bude mít za to, že trestní stíhání je neúčelné vzhledem k okolnostem vymezeným v zákoně. Bude k tomu však potřebovat souhlas státního zástupce, neboť ten jako orgán veřejné žaloby vždy musí mít odpovědnost za stíhání trestných činů, ale i jejich nestíhání v případě, že není dán veřejný zájem na trestním postihu spáchaného trestného činu. Rozšířeny budou rovněž okolnosti, za nichž bude možné zastavení trestního stíhání z důvodu nedostatku veřejného zájmu.

Dalším omezením zásady legality bude institut korunního svědka - obviněného v případech objasňování zvláště závažných zločinů spáchaných členy organizované skupiny nebo ve prospěch skupiny organizovaného zločinu. Trestní stíhání obviněného (korunního svědka) bude moci státní zástupce podmíněně zastavit, pokud obviněný (korunní svědek) splní podmínky stanovené zákonem.¹³

¹¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 16-17.

¹² Nový trestní zákoník vychází z toho, že trestné činy se dělí podle závažnosti věci na přečiny a zločiny.

¹³ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 74-77.

3. Dozor státního zástupce v přípravném řízení

Podle § 12 odst. 10 se přípravným řízením rozumí úsek trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (prověřování),¹⁴ a vyšetřování.

Z platné právní úpravy vyplývají tři formy přípravného řízení, které se liší podmínkami, za kterých je lze konat, rozsahem opatřovaných nebo prováděných důkazů i způsobem jejich ukončení.¹⁵ Kritériem pro odlišení jednotlivých forem přípravného řízení je typová závažnost a skutková složitost trestných činů, o kterých se má řízení konat. Trestní řád tak rozlišuje: standardní přípravné řízení, rozšířené přípravné řízení a zkrácené přípravné řízení.¹⁶

Obě fáze přípravného řízení (prověřování a vyšetřování) se vyskytují pouze ve standardním a rozšířeném přípravném řízení. Vzhledem k tomu, že rozdíl mezi standardním a rozšířeným přípravným řízením se týká pouze fáze vyšetřování (prověřování v těchto formách přípravného řízení by mělo probíhat stejným způsobem), je přesnější hovořit o standardním a rozšířeném vyšetřování. V případě zkráceného přípravného řízení se jedná o zvláštní způsob postupu před zahájením trestního stíhání (nikoli o zvláštní formu vyšetřování), který se však v tomto případě vede proti určité osobě (podezřelému). Trestní stíhání se v tomto případě zahajuje až doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu.

Podle navrhované úpravy bude přípravné řízení rozlišováno rovněž na základě závažnosti činu a složitosti věci. Hmotněprávním základem pro toto rozlišení však bude nový trestní zákoník, který vychází z toho, že trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.

O přečinech jako nejméně závažné kriminalitě bude zpravidla vedeno zkrácené vyšetřování jako typ méně formálního řízení.¹⁷ Standardní přípravné řízení (vyšetřování) se bude zásadně konat o zločinech (včetně zvláště závažných zločinů) a dále o přečinech, o nichž

¹⁴ Pojem „objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin“ se zpravidla zkracuje na „prověřování“.

¹⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, 2007.

¹⁶ Trestní řád zná pouze pojem „zkrácené přípravné řízení“. Termín „standardní přípravné řízení“ a „rozšířené přípravné řízení“ používá trestněprocesní nauka.

¹⁷ Viz kapitulu 8. Zkrácené přípravné řízení.

nelze zkrácené vyšetřování konat. Od rozlišování ještě třetího typu přípravného řízení, a to rozšířeného přípravného řízení (rozšířeného vyšetřování) bude upuštěno vzhledem k tomu, že se neosvědčilo. Navíc se předpokládá určité zvýšení objemu výsledků svědků prováděných ve vyšetřování (nikoli ve zkráceném vyšetřování), čímž bude i prakticky setřen rozdíl mezi vyšetřováním a rozšířeným vyšetřováním.¹⁸

Z ustanovení trestního řádu, zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, a vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství vyplývá, že státní zástupce je subjektem, který má ve všech formách přípravného řízení dominantní postavení a jeho hlavním úkolem v přípravném řízení je výkon dozoru nad zachováváním zákonnosti. Policejní orgán je sice při provádění úkonů trestního řízení procesně samostatný, je však vázán pokyny státního zástupce (§ 3a odst. 3 PolČR). Vztah mezi státním zástupcem a policejními orgány je vztahem kontroly a specifické podřízenosti.¹⁹ S tím pak souvisí i zvýšená odpovědnost státního zástupce za výsledek a průběh přípravného řízení. Státní zástupce je tedy odpovědný za počínání policie v přípravném řízení a spoluodpovědný za ochranu základních práv a svobod.²⁰

Navrhovaná úprava nahrazuje dosavadní pojem „policejní orgán“, který je chápán nejednoznačně, bez náležité osobní odpovědnosti příslušných policistů, bez možnosti státního zástupce řešit konkrétní věci právě s těmito jednoznačně vymezenými policisty, pojmem „policista“.

Postavení policisty bude charakterizováno procesní samostatností, kterou bude vymezovat přímo trestní řád (dnes jde o ustanovení § 3a odst. 3 zákona o PolČR). Policista však bude nadále vázán pokyny státního zástupce. Bude zdůrazněna vlastní odpovědnost policisty za konání vyšetřování. Policista ponese plnou odpovědnost za svůj postup, a to i z hlediska kvality a rychlosti. Bude jasně rozlišena odpovědnost policisty policejního orgánu a odpovědnost státního zástupce, neboť je třeba zamezit tomu, aby se u policistů projevovala snaha spoléhat se jen na pokyny státního zástupce. Státní zástupce ponese odpovědnost za řádný a zákonný průběh přípravného řízení a za jeho výsledek, a to i s přihlédnutím k zásadě rychlosti řízení.²¹

Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení představuje jeho systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, zaměřenou na zjištění stavu přípravného řízení, prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti

¹⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 79-81.

¹⁹ Fenyk, J. Vademecum státního zástupce. 1. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2003, s. 12.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 85-87.

a neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Dozor se vyznačuje soustavností a je vykonáván průběžně. Směřuje též k tomu, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán a bezdůvodně omezován na svých právech v přípravném řízení. Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení jednak vytváří podmínky pro obžalovací funkci státního zástupce ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) StZast a § 2 odst. 8 věty druhé, když státní zástupce plněním této funkce realizuje veřejný zájem a nikoli zájem státu, jednak představuje souhrn prostředků směřujících k naplnění dominantní role státního zástupce v přípravném řízení. Jedná se o specificky zaměřenou kontrolní činnost, která se týká výlučně přípravného řízení, není již tedy vykonávána nad činností soudů. Dozor je vykonáván nejen z hlediska zákonnosti postupu policejního orgánu, ale i z hlediska jeho věcné správnosti, odůvodněnosti a úplnosti.²²

Obecná úprava dozoru státního zástupce v přípravném řízení trestním je dále obsažena i v pokynu obecné povahy č. 12/2003.²³ Státní zástupce zejména uplatňuje v průběhu přípravného řízení svá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky. V závažných věcech, zejména ve věcech vazebních, nebo ve věcech skutkově, důkazně či právně náročných, pravidelně prověřuje stav přípravného řízení, účastní se důležitých procesních úkonů, popřípadě si vyžádá protokoly o takových úkonech, a svými pokyny usměrňuje průběh přípravného řízení a jeho zaměření. Státní zástupce svými návrhy podávanými soudu, pokud podle ustanovení trestního řádu soudce rozhoduje v přípravném řízení nebo se úkon provádí za jeho účasti (§ 158a), přispívá k tomu, aby přípravné řízení probíhalo plynule a bez průtahů a aby si opatřil dostatek podkladů pro podání obžaloby nebo jiné rozhodnutí o věci v přípravném řízení. Státní zástupce přezkoumává rozhodnutí policejního orgánu též z podnětu stížností (§ 141 a násl.)²⁴ nebo na základě žádostí oprávněných osob podle § 157a odst. 1.

Také navrhovaná úprava předpokládá, že státní zástupce bude v přípravném řízení vykonávat nad postupem policistů před zahájením trestního stíhání nebo v rámci vyšetřování dozor, který bude spočívat v řízení, usměrňování a kontrole zákonnosti jejich postupu. Výslovně bude vyjádřena zásada, že státní zástupce uplatňuje v průběhu přípravného řízení

²² Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 996-997.

²³ Viz čl. 11 a 12 POP č. 12/2003.

²⁴ Podle POP č. 12/2003 je rozhodování státního zástupce o stížnostech proti rozhodnutím policejního orgánu (čl. 12 odst. 4 POP č. 12/2003) systematicky zahrnuto v části druhé, oddílu druhém nazvaném „Základní ustanovení o výkonu dozoru státního zástupce v přípravném řízení“, a tudíž lze vyvodit, že toto rozhodování státního zástupce se zde považuje za součást výkonu dozoru. Srov. opačný názor - Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 480.

svá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky. Dozor bude vykonáván z úřední povinnosti i na základě žádosti o přezkoumání postupu policisty. Do výlučné působnosti státního zástupce budou patřit veškerá meritorní rozhodnutí v přípravném řízení (s výjimkou přerušeni trestního stíhání, odložení a odevzdání věci).²⁵

Podle navrhované úpravy se ve fázi postupu před zahájením trestního stíhání, ale v některých případech ani ve fázi vyšetřování, nebude nezbytně vyžadovat, aby byl dozor státního zástupce vykonáván za využití všech jeho prostředků a metod. Nebude také vždy nutné, aby byl vykonáván soustavně. Potřeba, aby byl dozor vykonáván soustavně a všemi dostupnými způsoby a prostředky, může vzniknout jen u věcí závažných nebo skutkově či právně složitých, nebo u věcí sice méně závažných, ale v nichž získal státní zástupce poznatky o postupu policisty, který nespĺňuje požadavek, aby byl v souladu se zákonem rychlý a účinný.²⁶

Aby mohl státní zástupce vykonávat dozor v přípravném řízení trestním, musí mít možnost ovlivňovat trestní řízení a za tím účelem jsou mu poskytnuta určitá procesní práva a současně uloženy určité povinnosti. Tato práva a povinnosti při výkonu dozoru tvoří dozorovou pravomoc²⁷ státního zástupce v přípravném řízení.

Práva a povinnosti státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení vyplývají především z ustanovení trestního řádu. Podrobnosti jsou upraveny ve vyhlášce č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, a v pokynech obecné povahy, zejména v pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 12/2003, kterým se upravuje postup státních zastupitelství před zahájením trestního stíhání a při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním, ve znění pozdějších změn.

V současnosti převládá koncepce, která rozlišuje 4 skupiny oprávnění a povinností státního zástupce:²⁸

²⁵ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 9-10.

²⁶ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 89.

²⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 493. Složkou této dozorové pravomoci, jak je uvedeno výše, je jak stíhací funkce (s konečnou platností rozhodovat, kdo bude stíhán pro trestný čin a jaký), tak i pravomoc státního zástupce rozhodovat (především meritorně, ale i v jiných případech) a ve vymezených případech podávat návrhy soudci na rozhodnutí o některém ze závažnějších zásahů do základních práv a svobod.

²⁸ Uvedené členění uvádí publikace Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 647-665. Učebnice trestního práva procesního - Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Půry, F., Repík, B., Růžek, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, 2006, s. 155-157, vychází z obdobného členění.

1. oprávnění, která přísluší výhradně státnímu zástupci,
2. vyslovení předchozího souhlasu, vydání povolení nebo dodatečné vyslovení souhlasu s úkonem či rozhodnutím policejního orgánu, anebo zrušení takového rozhodnutí,
3. oprávnění, jimiž se uskutečňuje dozor v přípravném řízení, pokud jde o jeho průběh, úplnost, rychlost a soulad se zákonem,
4. oprávnění státního zástupce podat návrh soudu na rozhodnutí v přípravném řízení.

Koná-li vyšetřování státní zástupce (§161 odst. 3 a 4), vykonává zmíněná dozorová oprávnění, pokud zákon nestanoví jinak, státní zástupce vykonávající dozor.

Navrhovaná úprava zahrnuje vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Bezpečnostní informační služby a příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace státním zástupcem mezi jeho dozorová oprávnění a činí toto vyšetřování součástí jeho obecné dozorové pravomoci a nikoli samostatné působnosti. Navrhuje podřídit toto obligatorní vyšetřování státního zástupce fakultativní působnosti státního zástupce provést celé vyšetřování v kterékoli věci. Navrhuje tedy, aby bylo upuštěno od „vyšetřujících“ státních zástupců v postavení obdobném jako má policejní orgán, nad jejichž postupem vykonává dozor státní zástupce nejbliže vyššího státního zastupitelství. Návrh tedy již nepředpokládá tento výkon dozoru nadřízeným státním zástupcem, ale pouze výkon dohledu nejbliže vyššího státního zastupitelství.

Toto řešení je více v souladu s posílením postavení státního zástupce v přípravném řízení a nepochybně je také efektivnější (aniž nastane jakékoli oslabení kontroly postupu státního zástupce, který takové vyšetřování jako součást dozoru koná, neboť, jak bylo výše uvedeno, uplatní se výkon dohledu nejbliže vyššího státního zastupitelství nebo institut žádosti o přezkoumání postupu tohoto státního zástupce – v tom případě bude státní zástupce nejbliže vyššího státního zastupitelství povinen vykonat dohled a příslušná opatření).²⁹

²⁹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 84 a 96-97.

4. Práva a povinnosti státního zástupce při dozoru v přípravném řízení

4.1 Vyhrazení provedení některých procesních úkonů výlučně státnímu zástupci

Výlučná oprávnění státního zástupce jsou zakotvena v § 175 odst. 1. V tomto ustanovení jsou vypočtena oprávnění státního zástupce, která v přípravném řízení nemůže vykonávat ani soudce rozhodující ve vymezených případech o zásazích do základních práv a svobod a v dalších stanovených případech, ani policejní orgán (s případným předchozím souhlasem státního zástupce nebo souhlasem vysloveným dodatečně). Jedná se o tyto závažné úkony (§ 175 odst. 1):

- rozhodnutí o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o přerušování trestního stíhání,
- podání obžaloby,
- rozhodnutí o prodloužení vazby, o ponechání obviněného ve vazbě, o propuštění z vazby na svobodu a o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu,
- nařízení zajištění majetku obviněného a určení, na které prostředky a věci se toto zajištění nevztahuje, anebo zrušení takového zajištění,
- provedení zajištění nároku poškozeného na náhradu škody a omezení nebo zrušení takového zajištění anebo vyjmutí věci z tohoto zajištění,
- nařízení exhumace mrtvoly,
- navržení vyžádání obviněného z ciziny,
- provedení předběžného šetření v řízení o vydání do ciziny.

Výčet výlučných oprávnění státního zástupce v § 175 odst. 1 však není vyčerpávající, neboť celá řada dalších výlučných oprávnění státního zástupce je upravena v jiných ustanoveních trestního řádu a souvisejících zákonů. Jedná se například o schválení narovnání (§ 309), odstoupení od trestního stíhání (§ 70 odst. 1, 2 ZSM), podání návrhu na potrestání [§ 179c odst. 2 písm. a)] atd.³⁰

Určitý doplňující výčet výlučných oprávnění státního zástupce (ovšem bez oprávnění uvedených v předchozím odstavci) je uveden v pokynu obecné povahy č. 12/2003.³¹ Podle něho je státní zástupce kromě svých výlučných oprávnění uvedených v § 175 odst. 1 dále v přípravném řízení oprávněn například:

³⁰ Podrobněji viz Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 497-499 poznámky pod čarou č. 465-479.

³¹ Viz čl. 29 a 30 POP č. 12/2003.

- požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství, údaje z evidence cenných papírů, některé individuální údaje a údaje získané při správě daní (§ 8 odst. 2),
- nařídít sledování bankovního účtu nebo účtu u Střediska cenných papírů (§ 8 odst. 3),
- nařídít vydání nedoručených poštovních zásilek, jiných zásilek nebo telegramů (§ 86),
- nařídít sledování zásilky a dávat pokyny policejnímu orgánu k dalšímu postupu ohledně sledování zásilky (§ 87b odst. 1),
- vyslovit souhlas s pohřbením mrtvoly, vzniklo-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem a byla-li provedena pitva (§ 115 odst. 1 věta druhá a třetí),
- nejméně jednou za tři měsíce vyžadovat od příslušného policejního orgánu údaje potřebné pro posouzení, zda trvají důvody pro použití agenta a zda je jeho činnost v souladu se zákonem; dávat policejnímu orgánu pokyn k bezodkladnému ukončení činnosti agenta (§ 158e odst. 7) atd.

4.2 Předchozí souhlas, povolení, dodatečné vyslovení souhlasu s úkonem či rozhodnutím policejního orgánu, anebo zrušení takového rozhodnutí

V případech méně intenzivního zásahu do základních práv a svobod je umožněno i policejnímu orgánu, aby ve vymezených případech vykonal některé zásahy do občanských práv a svobod. Z důvodu kontroly nad jeho postupem se však obvykle vyžaduje, aby k provedení těchto úkonů dal státní zástupce předchozí souhlas nebo povolení. V přesně vymezených případech lze takový souhlas či povolení, pokud věc nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout, dát i dodatečně, nebo rozhodnutí, které policejní orgán vydal bez souhlasu či povolení státního zástupce, zrušit.

Výčet případů, kdy se vyžaduje souhlas nebo povolení je velmi obsáhlý.³² Státní zástupce vydává souhlas nebo povolení policejnímu orgánu například k:

- zadržení osoby podezřelé (§ 76 odst. 1),
- odnětí věci (§ 79 odst. 1),
- rozhodnutí o zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a odst. 1),
- prohlídce jiných prostor a pozemků (§ 83a odst. 1),
- osobní prohlídce obviněného (§ 83b odst. 1),
- dočasnému odložení zahájení trestního stíhání (§ 159b odst. 1, 2),
- předstíranému převodu (§ 158c odst. 1, 2),

³² Viz čl. 28 odst. 1, 2 a 3 POP č. 12/2003.

- sledování osob a věcí, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy (§ 158d odst. 2) a dalším.

Koná-li vyšetřování státní zástupce (§ 161 odst. 3, 4), ustanovení o souhlasu státního zástupce k provedení úkonu policejním orgánem se neužijí (§ 161 odst. 3 část věty za druhým středníkem).

K některým úkonům zasahujícím do práv a svobod občanů je však policejní orgán oprávněn i bez souhlasu či povolení státního zástupce. Tyto úkony však rovněž podléhají přezkoumání ze strany státního zástupce, popř. i soudu, který rozhoduje ve vymezených případech v přípravném řízení. Patří sem například zadržení obviněného policejním orgánem (§ 75) či provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků, jestliže příkazu nebo souhlasu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu (§ 83a odst. 3).³³

K vydání předchozího souhlasu nebo povolení, nejde-li o případy, kdy povolení vydává dodatečně, souhlas vysloví dodatečně nebo rozhodnutí policejního orgánu zruší, přistoupí státní zástupce jen na základě spolehlivé znalosti skutkového stavu, kterou získá ze spisu nebo ve výjimečných případech z informace policejního orgánu a kterou případně upřesní dotazy. Státní zástupce ověří po předložení příslušného záznamu, protokolu, nebo jiného dokladu, při prověření spisového materiálu nebo zpracování obžaloby, návrhu na potrestání nebo jiného meritorního rozhodnutí, zda informace odpovídala skutečnosti a zda úkon, k němuž dal souhlas, byl proveden podle zákona (čl. 28 odst. 4 POP č. 12/2003).

Státní zástupce při přezkoumávání úkonů, které byly provedeny bez jeho předchozího souhlasu, zejména přezkoumá, proč věc nesnesla odkladu a zda skutečně z naléhavých důvodů nebylo možno souhlasu dosáhnout. Zjistí-li závady, písemně na ně upozorní příslušného nadřízeného policejního orgánu, a to popřípadě i prostřednictvím vedoucího státního zástupce, pokud nebude v úvahu přicházet též jiné neodkladné opatření (např. propuštění obviněného ze zadržení). Povolení vydá dodatečně nebo vysloví souhlas s již vydanými rozhodnutími, jen byly-li splněny podmínky pro provedení těchto úkonů policejním orgánem bez jeho předchozího souhlasu nebo povolení a současně byly-li splněny podmínky k vydání tohoto souhlasu nebo povolení již v době provádění úkonů. Jinak přistoupí ke zrušení těchto rozhodnutí (čl. 28 odst. 5 POP č. 12/2003).

³³ Více k těmto případům viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 650-651 poznámka č. 1.

4.3 Oprávnění, jimiž se uskutečňuje dozor v přípravném řízení, pokud jde o jeho průběh, úplnost, rychlost a soulad se zákonem

Tato oprávnění jsou uvedena v § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2. Přestože znění § 157 odst. 2 (srov. slova „k prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je dále oprávněn“) nasvědčuje tomu, že oprávnění uvedená v § 157 odst. 2 může státní zástupce využít jen ve fázi prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jedná se o obecné ustanovení, které lze použít jak ve fázi prověřování, tak i ve fázi vyšetřování. To vyplývá i z obratu obsaženého v § 174 odst. 2 („kromě oprávnění uvedených v § 157 odst. 2“), který stanoví, že se jedná o pravomoci dozorové, které může státní zástupce využít v obou fázích přípravného řízení.

Oprávnění podle § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 může uplatnit i státní zástupce vykonávající dozor nad vyšetřováním konaným státním zástupcem. Podrobněji k těmto oprávněním viz kapitolu 5 a 6 této práce.

4.4 Oprávnění státního zástupce podat návrh soudu na rozhodnutí v přípravném řízení

Soud provádí úkony v přípravném řízení jen v případech výslovně stanovených trestním řádem, zejména rozhoduje o nejzávažnějších zásazích do základních práv a svobod, ale rozhoduje i v některých dalších případech, kdy to stanoví zákon, resp. působí v přípravném řízení ještě v jiných případech (§ 158a).

Trestní řád zde navazuje na Listinu základních práv a svobod, zejména na její čl. 8 odst. 3 (rozhodnutí o zadržené osobě), čl. 8 odst. 4 (příkaz k zatčení), čl. 8 odst. 5 (rozhodnutí o vzetí do vazby), čl. 12 odst. 2 (příkaz k domovní prohlídce) atd.

Výčet jednotlivých případů, kdy státní zástupce předkládá soudu určité návrhy na rozhodnutí v přípravném řízení, je rovněž velmi obsáhlý. Státní zástupce předkládá soudu například návrh na:³⁴

- vzetí do vazby (§ 68 odst. 1),
- vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1),
- vydání příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1),
- otevření (§ 87 odst. 1) a záměnu zásilek (§ 87a odst. 1),
- odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 1),
- sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu (§ 88a odst. 1),

³⁴ Určitý výčet uvádí čl. 32 odst. 1, 2 POP č. 12/2003.

- pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu nebo zvláštním oddělení nápravného zařízení (§ 116 odst. 2),
- vydání zatýkacího rozkazu (§ 384 odst. 1 věta druhá),
- vydání evropského zatýkacího rozkazu (§ 405 odst. 1),
- povolení použití agenta (§ 158e odst. 4) a další.

Před podáním návrhu soudu státní zástupce přezkoumá, zda jsou splněny zákonné podmínky k jeho podání (čl. 32 odst. 3 POP č. 12/2003). Návrhy uvedené výše, které podává státní zástupce, musí být odůvodněny a důkazy o nich předloženy tak, aby soud o nich mohl v souladu s návrhem a obsahem popřípadě předloženého spisového materiálu rozhodnout (čl. 32 odst. 4 POP č. 12/2003).

Vylučně státní zástupce předkládá soudu ještě další návrhy, podněty, žádosti, popř. spisy v souvislosti se stížnostmi podanými proti rozhodnutím státního zástupce v přípravném řízení.

Jedná se například o:³⁵

- žádost o propuštění obviněného z vazby na svobodu (§ 72 odst. 3, § 73b odst. 3), pokud této žádosti v plném rozsahu státní zástupce nevyhověl,
- návrh na provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo v rekognici v prověřování za účasti soudce (§ 158a),
- spis spolu s podanou stížností proti usnesení státního zástupce, jímž rozhodl o dalším trvání vazby [§ 73b odst. 2, § 146a odst. 1 písm. a)] a další.

Dosavadní roztržštěnou úpravu oprávnění a povinností státního zástupce odstraňuje navrhovaná úprava. Vychází jednak z dosavadní úpravy, jednak přihlíží k některým navrhovaným změnám. Navíc přistupuje nový institut – dohoda o vině a trestu.

Státní zástupce bude nově například:

- vydávat souhlas policistovi k odložení věci z důvodu nedostatku veřejného zájmu (uplatnění tzv. diskreční pravomoci),
- rozhodovat o ustanovení obhájce v přípravném řízení,
- uzavírat s obviněným dohodu o vině a trestu a bude podávat návrh soudu na její schválení,
- rozhodovat o přijetí předběžného opatření nahrazujícího vazbu, věc však bude muset předložit soudu; dále bude rozhodovat o přijetí předběžného opatření, jímž se vazba nenahrazuje.

³⁵ Výčet těchto návrhů, podnětů, žádostí a stížností je uveden v čl. 33 a 34 POP č. 12/2003.

Na druhou stranu bude státnímu zástupci odebráno oprávnění rozhodovat o prodloužení vazby (nově o dalším trvání vazby), které bude svěřeno soudu.³⁶

O vymezených zásazích do základních práv a svobod budou orgány činné v trestním řízení rozhodovat, nestanoví-li zákon jinak, písemným příkazem. Zákon též stanoví obsahové náležitosti písemného příkazu. Dosavadní rozhodnutí v této oblasti (označovaná jako rozhodnutí svého druhu, které trestní řád nazývá jako příkaz nebo nařízení) tak budou sjednocena pod obecnou úpravu. Z důvodu omezení formálnosti trestního řízení se předpokládá, že státní zástupce a policista budou rozhodovat opatřením, jestliže zákon nestanoví něco jiného. Podle dosavadní úpravy rozhodují usnesením.³⁷

³⁶ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 81-88.

³⁷ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 39-40.

5. Dozor státního zástupce v prověřování

5.1 Obecně k dozoru státního zástupce v prověřování

Prověřováním se označuje úsek trestního řízení, který předchází zahájení trestního stíhání. Někdy se proto místo termínu „prověřování“ používá termín „postup před zahájením trestního stíhání“.³⁸

Navrhovaná úprava zjednodušuje označení první fáze přípravného řízení na „postup před zahájením trestního stíhání“, kterým bude úsek trestního řízení před zahájením trestního stíhání následující po vyrozumění státního zástupce policistou. Současně tak bude zřetelněji oddělena tzv. předprocesní činnost policie, která ještě nepodléhá dozoru státního zástupce, od činnosti, která je vykonávána po vyrozumění státního zástupce policistou a je již součástí přípravného řízení, nad kterým je státním zástupcem vykonáván dozor.“³⁹

Státní zástupce má v celém přípravném řízení, tedy i v prověřování, dominantní postavení. Prověřování však státní zástupce neprovádí. Konkrétní prověřování je především úkolem policejního orgánu. Dominantní postavení státního zástupce se pak projevuje v tom, že tato činnost policejního orgánu podléhá dozoru státního zástupce nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení. Narozdíl od policejního orgánu, jehož hlavní role spočívá v praktickém provádění celého postupu, je tedy hlavním úkolem státního zástupce vykonávat nad tímto postupem dozor. Za tím účelem disponuje četnými dozorovými oprávněními (§ 157 odst. 2, § 174).

Výkon dozoru státního zástupce začíná doručením záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první a druhá), týká se však i neodkladných a neopakovatelných úkonů, které byly provedeny bezprostředně před vydáním tohoto záznamu [§ 12 odst. 10 ve spojení s § 174 odst. 1].

Státní zástupce nevykonává dozor nad postupy policejních orgánů, konají-li odhalování trestných činů podle § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.⁴⁰

Není však vyloučeno, aby v souvislosti s výkonem tohoto dozoru státní zástupce přezkoumával i výsledky šetření či opatření prováděné podle § 158 odst. 1. Je však nutně omezen jednak tím, že půjde o činnosti nepodléhající většinou trestněprocesnímu režimu,

³⁸ Pojem „postup před zahájením trestního stíhání“ se v podstatě překrývá s termínem „objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (prověřování)“. Více viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1036-1038.

³⁹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 79-80.

⁴⁰ Viz výkl. stan. č. 4/2007 Sb. v. s. NSZ k oprávněním státního zástupce ve vztahu k postupu Policie ČR předcházejícímu zahájení trestního řízení.

jednak technickými možnostmi vůbec tyto postupy přezkoumávat (bude se jednat o postupy utajené, prováděné specifickým způsobem). Státní zástupce bude svou pozornost na tyto postupy zaměřovat zejména tehdy, bude-li posuzovat, zda nejsou důvody pro využití některého z oprávnění podle § 157 odst. 2 nebo § 174 odst. 2, poté co obdržel policejním orgánem vydaný záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věty první a druhé) anebo v souvislosti s takovým posouzením protokoly o neodkladných či neopakovatelných úkonech podle § 158 odst. 3 věty třetí.⁴¹ Jinak jsou jeho možnosti přezkoumávat činnost policejního orgánu, která svým obsahem spadá pod tzv. předprocesní činnost, značně omezené.⁴²

Spolu s policejním orgánem je státnímu zástupci uložena povinnost organizovat svou činnost tak, aby účinně přispíval k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1). Aby mohl státní zástupce tuto povinnost reálně plnit, dává mu trestní řád, jak bylo uvedeno výše, významná oprávnění (§ 157 odst. 2 a § 174).

Za jedno z nejvýznamnějších oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru v prověřování je třeba považovat přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první a druhá) a protokolů o neodkladných a neopakovatelných úkonech provedených v bezprostřední souvislosti s ním (§ 158 odst. 3 věta třetí). Státní zástupce může dávat policejnímu orgánu závazné pokyny (§ 157 odst. 2 věta první). Dále má právo vyžadovat od policejního orgánu spisy i v těch případech, ve kterých ještě nebylo zahájeno trestní řízení [§ 157 odst. 2 písm. a)]. Může kteroukoli prošetřovanou věc určitému policejnímu orgánu odejmout a učinit opatření k přikázání této věci jinému policejnímu orgánu [§ 157 odst. 2 písm. b)] anebo přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu [§ 174 odst. 2 písm. f)]. Státní zástupce je rovněž oprávněn sám dočasně odložit trestní stíhání [§ 157 odst. 2 písm. c)].

I když to bude spíše velmi výjimečné, může i sám provést jednotlivé úkony. Sám může vydat v rámci prověřování (postupu před zahájením trestního stíhání) jakékoli rozhodnutí, včetně rozhodnutí o vyřízení věci [§ 174 odst. 2 písm. c)]. Státní zástupce je mimo to oprávněn rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu [§ 174 odst. 2 písm. e)].

⁴¹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 682.

⁴² Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 542. Věcný záměr novely č. 265/2001 Sb. předpokládal výraznější zasahování státního zástupce do těchto předprocesních aktivit policejního orgánu – viz pozn. č. 585 tamtéž.

V případě, že při objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu je třeba použít operativně pátrací prostředky, dává státní zástupce k jejich použití buď písemné povolení (předstíraný převod - § 158a odst. 2, sledování osob a věcí - § 158d odst. 2), nebo na jejich použití dává návrh (použití agenta - § 158e odst. 4).

Státní zástupce navrhuje, aby neodkladný nebo neopakovatelný úkon spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici⁴³ byl proveden v zájmu garance jeho zákonnosti za účasti soudce (§ 158a).

Významným podnětem k výkonu dozoru státního zástupce jsou žádosti těch, proti kterým se trestní řízení vede, a poškozených o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu policejního orgánu, které musí neprodleně vyřizovat (§ 157a odst. 1). Žádosti o odstranění průtahů nebo závad v postupu státního zástupce vyřizuje státní zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství (§ 157a odst. 2). Úprava v § 157a se týká jednak celého přípravného řízení, jednak se vztahuje jak na rozšířené přípravné řízení, tak i na zkrácené přípravné řízení.⁴⁴

Mimo to plní státní zástupce povinnosti v souvislosti s přijímáním trestních oznámení a jiných podnětů k trestnímu stíhání (§ 158 odst. 2) a rozhoduje o stížnostech proti usnesením o odložení věci vydaným policejním orgánem [§ 146 odst. 2 písm. a)].

V závažných a skutkově složitých věcech vyžadujících znalost speciálních oborů může, stejně jako policejní orgán, využít odborné pomoci konzultanta z příslušného potřebného speciálního oboru (§ 157 odst. 3).

Všechna tato oprávnění, která má státní zástupce již před zahájením trestního stíhání, umožňují získat lepší přehled o věci a tím i kvalitnější zastupování obžaloby před soudem.

5.2 Přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení a protokolů o neodkladných a neopakovatelných úkonech provedených v bezprostřední souvislosti s ním

Prvotní signál o podezření ze spáchání trestného činu, pocházející z trestních oznámení, jiných podnětů k trestnímu stíhání či z vlastních poznatků policejního orgánu a státního zástupce, je třeba zpravidla prověřit. Aby bylo možné v prověřování činit úkony podle trestního řádu, je nutné zahájit trestní řízení.

⁴³ K procesního způsobu provádění rekognice viz výkl. stan. č. 4/2003 Sb. v. s. NSZ.

⁴⁴ Viz výkl. stan. č. 3/1996 Sb. v. s. NSZ k vyřizování žádostí o přezkoumání postupu vyšetřovatele státním zástupcem.

Činí se tak záznamem o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Policejní orgán má povinnost jej vydat neprodleně, jakmile jsou zjištěny podmínky pro jeho vydání (skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin).

Sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je formálně zahájeno přípravné řízení. Hrozí-li však nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů (158 odst. 3 věta třetí). Tyto úkony mají bezprostředně předcházet vydání záznamu a přímo souviset s prověřením skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Přípravné řízení je v tomto případě zahájeno provedením potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů a bezprostředně následujícím sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

V některých případech se však záznam sepisovat nemusí. Například pokud zjevně nejde o podezření z trestného činu (popř. takové jednání je přestupkem, jiným správním deliktem nebo kázeňským či kárným proviněním), pokud se sice jedná o podezření z trestného činu, ale trestní stíhání je nepřipustné nebo pokud by přicházelo v úvahu vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1) již na počátku řízení.

Důvodnost podezření ze spáchání trestného činu se posuzuje s přihlédnutím k povaze konkrétního případu, trestného činu, o který má jít, a k tomu, že prověřování podezření ze spáchání trestného činu je na samém počátku a nelze očekávat, že budou existovat již v této době přesvědčivé důkazy potvrzující takové podezření. Na druhé straně nesmí jít o podezření, které je zcela mlhavé, nejasné či nepodložené – v tomto případě, jak bylo výše uvedeno, není vydání záznamu na místě.⁴⁵

V záznamu policejní orgán uvede především skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje (§ 158 odst. 3). Jedná se o vymezení skutkových okolností, z nichž lze usuzovat i na právní kvalifikaci, údaj o ní ale není povinný. Pipek uvádí⁴⁶, že v této počáteční fázi trestního řízení může být obtížné dospět pro nedostatek informací k přesnému právnímu posouzení skutku. Je ovšem přirozené, že policejní orgán si musí vytvořit určitou pracovní verzi o právní kvalifikaci skutku, protože trestní řízení se má zahajovat jen tehdy, existuje-li podezření ze spáchání trestného činu. Tato předběžná právní kvalifikace nemá žádné právní důsledky, ale přesto by měla být v záznamu vyjádřena, alespoň podmíněně, v návaznosti na známé skutečnosti odůvodňující prvotní podezření ze spáchání trestného činu. Přesná a jednoznačná

⁴⁵ Viz výkl. stan. č. 13/2003 Sb. v. s. NSZ k postupu státního zástupce ve vztahu k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první až třetí).

⁴⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 572-573.

právní kvalifikace vzhledem k nízkému stupni podezření a zcela počáteční fázi trestního řízení není zpravidla možná.

Skutkové okolnosti uvedené v záznamu o zahájení trestního řízení by měly být částečně totožné s údaji, které budou posléze uvedeny v usnesení o zahájení trestního stíhání. Totožnost údajů nelze chápat obdobně jako v případech totožnosti ohledně popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání a v obžalobě, ale zásadně tak, že skutkovým okolnostem popsaným v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení odpovídá popis skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání.⁴⁷ Skutkové okolnosti se mohou během prověřování do jisté míry změnit, avšak nesmí se jednat o změny, které se v podstatě odlišují od skutkových okolností uvedených původně v záznamu o zahájení trestního řízení. Záznam má vymezovat předmět trestního řízení, a takovou podstatnou změnou by rovněž došlo ke změně předmětu trestního řízení. V tomto případě by bylo zřejmě nutno vydat i nový záznam. Záznam však není třeba vydávat znovu, pokud se např. změni příslušnost policejního orgánu v důsledku změny předpokládaného právního posouzení skutku, o který jde.

Dále je třeba v záznamu uvést způsob, jakým se o skutkových okolnostech policejní orgán dozvěděl (z trestního oznámení, z vlastního šetření nebo jiným způsobem). V případě vlastního šetření by zde mělo být rovněž popsáno toto předchozí policejní neformální a operativní šetření, které vedlo k podezření ze spáchání trestného činu. V záznamu se mohou uvést i jména a příjmení a další základní osobní údaje podezřelého, poškozeného, je-li znám, a oznamovatele.

Podle Růžičky⁴⁸ plní záznam o zahájení úkonů trestního řízení dvě základní funkce (odlišně to uvádí Pipek⁴⁹), a to jednak funkci iniciační (počátku přípravného řízení a celého trestního řízení - srov. však § 158 odst. 3 věta třetí - „hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů“), jednak funkci informační. Opis záznamu zašle policejní orgán do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci (§ 158 odst. 3 věta druhá), který se tím dozví, že v dané věci probíhají úkony trestního řízení. Příslušnost státního zástupce k přijetí záznamu se určí podle ustanovení § 12, § 13, popř. § 15 JŘStZast.

⁴⁷ Viz výkl. stan. č. 13/2003 Sb. v. s. NSZ k postupu státního zástupce ve vztahu k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první až třetí).

⁴⁸ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 547.

⁴⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 571-572.

Růžička⁵⁰ uvádí, že do té doby mohla policie provádět úkony podle zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, plnit svůj úkol odhalovat trestné činy podle § 2 odst. 1 písm. d) PolČR, plnit další úkoly podle zákona o policii, využívat podpůrných operativně pátracích prostředků, konat tedy úkony podle § 158 odst. 1, které i když jsou obsahem trestněprocesní úpravy, nemají již jen z tohoto titulu povahu úkonů podle trestního řádu a lze je vykonávat již před sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (viz podobný názor, který zastává Musil⁵¹ a odlišné stanovisko Šámala⁵²).

Postup státního zástupce po doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení upravuje čl. 20 POP č. 12/2003. Státní zástupce poté, co mu byl doručen opis záznamu policejního orgánu o zahájení úkonů trestního řízení, posoudí, zda nejsou důvody pro využití některého z oprávnění podle § 157 odst. 2 nebo § 174 odst. 2. Protokoly o neodkladných a neopakovatelných úkonech přezkoumává zejména v souvislosti s využitím některého z těchto oprávnění (čl. 20 odst. 1 POP č. 12/2003).

Neodkladné nebo neopakovatelné úkony⁵³, které byly policejním orgánem provedeny v bezprostřední souvislosti s vydáním záznamu podle § 158 odst. 3 věty první, tvoří součást prověřování, nad jehož prováděním je již státním zástupcem vykonáván dozor (a to i přesto, že státní zástupce se o tom, že byly provedeny, dozví většinou až dodatečně).⁵⁴

Dojde-li státní zástupce k závěru, že záznam byl sepsán policejním orgánem, který k jeho sepsání nebyl věcně příslušný, učiní opatření, aby věc byla neprodleně předána příslušnému policejnímu orgánu, popř. může rozhodnout podle § 157 odst. 2 písm. b) o odejmutí věci policejnímu orgánu a vydat opatření, jímž se věc přikazuje jinému policejnímu orgánu, záznam zůstává v platnosti (čl. 20 odst. 3 POP č. 12/2003).

Zjistí-li státní zástupce, že záznam o zahájení úkonů trestního řízení neobsahuje náležitosti podle § 158 odst. 3 věty první, upozorní na tuto skutečnost policejní orgán a uloží mu provedení opatření k nápravě. Podle povahy věci přichází v úvahu oprava nebo doplnění záznamu podle § 131 odst. 1 a § 138 per analogiam, vydání pokynu k odložení věci podle §

⁵⁰ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 548. Viz i výkl. stan. č. 13/2003 NSZ.

⁵¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 514-515. Názor zde vyslovený však není sdílen všemi autory této učebnice. Většinový názor soudí, že postup podle § 158 odst. 1 je součástí trestního řízení ve smyslu § 12 odst. 10, protože je upraven v trestním řádu.

⁵² Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1129.

⁵³ Viz čl. 20 odst. 2 POP č. 12/2003.

⁵⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 685.

159a odst. 1 až 4 nebo její odevzdání jako přestupku, jiného správního deliktu nebo ke kázeňskému či kárnému projednání [§ 159a odst. 1 písm. a), b)] anebo jiné vhodné opatření.

Státní zástupce může ve výjimečných případech zrušit takový záznam postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) opatřením. Takto však nelze postupovat, byly-li již provedeny neodkladné nebo neopakovatelné úkony podle § 158 odst. 3 věty třetí (čl. 20 odst. 4 POP č. 12/2003).⁵⁵ V naprosté většině případů bude přicházet v úvahu pokyn státního zástupce policejnímu orgánu podle § 157 odst. 2 věty první k vydání usnesení o odložení věci (např. zjistí-li, že nejsou dány skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, že je trestní stíhání nepřipustné atd.). V některých výjimečných případech je však nutné postavit najisto, že záznam sepsán být neměl, že je zcela zmatečný, nejasný, opírá se o zcela nepodložené skutkové okolnosti nebo o okolnosti, u nichž je dopředu možno učinit závěr, že pojmově nemůže jít o trestný čin a vydání pokynu k odložení (odevzdání) věci by v těchto případech nesplnilo svůj účel. Při splnění těchto podmínek je možné připustit i zrušení tohoto záznamu postupem dle § 174 odst. 2 písm. e).⁵⁶ Vždy však bude přicházet v úvahu vydání pokynu, aby byl sepsán nový záznam o zahájení úkonů trestního řízení, tzn. jak v případě odložení podle § 159a odst. 1 až 4, tak i v případě zrušení podle § 174 odst. 2 písm. e).

Pokud však před sepsáním záznamu byly provedeny neodkladné nebo neopakovatelné úkony, fakticky již tím došlo k zahájení trestního řízení a zrušení uvedeného záznamu, který byl sepsán později, by nemělo žádný význam a trestní řízení by muselo i tak probíhat. V takových případech postup dle § 174 odst. 2 písm. e) nepřichází v úvahu.⁵⁷

Státní zástupce může v případě zjištění, že k nápravě nedostatku uvedeného výše nedošlo, postupovat podle § 157 odst. 2 písm. b) nebo § 174 odst. 2 písm. f).⁵⁸

Podle navrhované úpravy bude institut záznamu o zahájení úkonů trestního řízení zrušen a nahrazen pouhým neformálním vyrozuměním státního zástupce policistou o tom, že budou nebo že již jsou prováděny úkony trestního řízení. Od doručení (obdržení) tohoto zcela neformálního vyrozumění začne nejen postup před zahájením trestního stíhání, ale zejména i výkon dozoru státního zástupce.

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení je často sepsován obdobným způsobem jako „rozhodnutí“ o zahájení řízení, jeho obsah se blíží usnesení o zahájení trestního stíhání včetně popisu skutku a uvedení právní kvalifikace (charakteristické je, že praxe nakonec

⁵⁵ Viz také výkl. stan. č. 13/2003 NSZ.

⁵⁶ Viz však Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1112, kde je zastáván názor, že státní zástupce není oprávněn záznam o zahájení úkonů trestního řízení zrušit.

⁵⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 549 poznámka č. 602.

⁵⁸ Viz čl. 20 odst. 5 POP č. 12/2003.

dospěla i k nezbytnosti tyto záznamy rušit). To vyvolává značnou přetíženost dozorových státních zástupců a neefektivnost dozoru. Hlavního úkolu, který má záznam o zahájení úkonů trestního řízení - jednoznačné určení počátku trestního řízení a podání informace o této skutečnosti státnímu zástupci, který poté začne vykonávat dozor - lze však dosáhnout pouhým vyrozuměním státního zástupce o tom, že budou nebo, že již jsou konány úkony trestního řízení. Státní zástupce může na takové vyrozumění reagovat tím, že začne vykonávat dozor, prověří postup policisty a ověří, zda jsou dány pro konání trestního řízení vůbec podmínky. Nebude-li tomu tak, dá policistovi pokyn, aby další úkony nekonal.⁵⁹

5.3 Oprávnění státního zástupce podle § 157 odst. 2 věty první

Podle tohoto oprávnění může státní zástupce uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.

Jedná se o obecné ustanovení, které lze použít v celém průběhu dozoru státního zástupce v přípravném řízení, tzn. jak v prověřování, ke kterému se především vztahuje, tak ve vyšetřování. Lze ho dokonce použít i ve zkráceném přípravném řízení. Ve fázi vyšetřování trestných činů je státnímu zástupci poskytnuto obdobné oprávnění stanovené v § 174 odst. 2 písm. a).

Musí jít o úkony, které je policejní orgán oprávněn provést. Půjde především o úkony podle ustanovení trestního řádu (zejména hlavy čtvrté a páté) a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ale může se jednat i o úkony podle různých interních předpisů Policejního prezidia a Ministerstva vnitra (závazných pokynů policejního prezidenta, pokynů a nařízení ministerstva vnitra, apod.). Vzhledem k tomu, že pojem policejní orgán zahrnuje i jiné orgány než Policie ČR, může se jednat i o pravomoci upravené interními předpisy platnými pro Vojenskou policii, Bezpečnostní informační službu, Úřad pro zahraniční styky a informace, Vězeňskou službu nebo celní správu.⁶⁰

Další podmínkou, která musí být splněna současně, je to, že úkony, které státní zástupce ukládá, musí směřovat k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.

Pokyny budou směřovat zejména k tomu, aby policejní orgán opatřil nezbytné podklady (písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, různé doklady v podobě účetních dokladů, revizních zpráv, obchodních smluv, apod., věci doličné a jiné věci, pokud nejsou zároveň

⁵⁹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 91.

⁶⁰ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 550.

stopami trestného činu), nezbytná vysvětlení a zajistil stopy trestného činu (mechanoskopické, daktyloskopické, trasologické, biologické, pachové a mikrostopy, jakož i další kriminalisticko-technické činnosti).⁶¹ Dále může jít o předvádění osob, doručování písemností, vyhlásování celostátního pátrání po osobách, provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu, pořizování zvukových a obrazových záznamů osob, snímání daktyloskopických otisků, provádění prohlídky těla a jeho zevní měření, prohlídky dopravních prostředků, postupy spojené s využíváním operativně pátracích prostředků v trestním řízení, jakož i podpůrných operativně pátracích prostředků podle § 23a až § 23f PolČR, apod.⁶²

Postup podle tohoto ustanovení může státní zástupce uplatnit i v případech, kdy se jedná o objasnění povahy podání doručeného na státní zastupitelství a označeného jako trestní oznámení (kde jinak státní zástupce postupuje podle §14 ž §16 StZast). V tom případě příslušný státní zástupce předá trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání učiněné na státním zastupitelství neprodleně tomu orgánu, který je příslušný k postupu před zahájením trestního stíhání, s pokynem k prověření podle § 158 odst. 1 a 3.⁶³ Pokyn k prověření může být formulován buď obecně, nebo zde mohou být uvedeny konkrétní úkony, které má policejní orgán provést.

Státní zástupce může po přezkoumání věci, v níž nebylo zahájeno trestní řízení, dát policejnímu orgánu pokyn k zahájení trestního řízení sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů (§ 158 odst. 3 věta třetí), nejsou-li důvody pro zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1).⁶⁴

Státní zástupce může podle tohoto ustanovení vydat i pokyn policejnímu orgánu k vydání rozhodnutí nebo opatření podle § 159a, nebo i k dočasnému odložení trestního stíhání podle § 159b. Takový postup policejního orgánu lze zahrnout pod pojmy objasnění věci nebo zjištění pachatele.⁶⁵ Státní zástupce bude postupovat tímto způsobem i tehdy, jestliže zjistí, že policejním orgánem vydaný záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první) nespĺňuje základní podmínku stanovenou zákonem, a to, že jsou dány skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.⁶⁶ Vydá-li státní zástupce zcela jednoznačný a výslovný pokyn k odložení věci podle § 159a, o stížnosti podané proti usnesení

⁶¹ Srov. závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001.

⁶² Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 879-880.

⁶³ Čl. 17 odst. 1 věta první POP č. 12/2003.

⁶⁴ Viz výkl. stan. č. 4/2007 Sb. v. s. NSZ k oprávněním státního zástupce ve vztahu k postupu Policie ČR předcházejícímu zahájení trestního řízení.

⁶⁵ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1112.

⁶⁶ Viz čl. 20 odst. 4 POP č. 12/2003.

policejního orgánu o odložení věci pak rozhoduje nadřízený státní zástupce [§ 146 odst. 2 písm. a)].

Jsou-li splněny podmínky uvedené v § 160 odst. 1, může státní zástupce vydat policejnímu orgánu pokyn k zahájení trestního stíhání proti určité osobě [zde se objevuje názor, že státní zástupce může v takovém případě postupovat i podle § 174 odst. 2 písm. a)]. Lze usuzovat, že pokyn k zahájení trestního stíhání bude dáván spíše podle § 157 odst. 2 věty první a v souladu s § 174 odst. 2 písm. a) budou udělovány policejnímu orgánu pokyny k dalšímu vyšetřování.⁶⁷

Pokyn podle § 157 odst. 2 věty první může státní zástupce vydat i v případě, že ve věci, která byla odložena policejním orgánem (popř. i státním zástupcem) a uplynula lhůta 30 dnů pro zrušení takového usnesení podle § 174 odst. 2 písm. e), anebo lhůta k podání stížnosti uplynula všem oprávněným osobám, vyjdou najevo nové skutečnosti, které odůvodňují pokračování v prověřování. V tomto případě vydá státní zástupce pokyn policejnímu orgánu, aby v prověřování pokračoval.⁶⁸ Takový pokyn může státní zástupce vydat kdykoli (omezen by byl jen důvody, pro které je trestní stíhání nepřipustné, pokud by již předtím nebylo postupováno podle § 159a odst. 2).

Státní zástupce bude zpravidla takto postupovat (vydá pokyn v pokračování v prověřování) v případě podstatné změny skutkových okolností věci, která bude další prověřování vyžadovat. Nelze však vyloučit ani to, že pro pokračování v prověřování budou dány jiné důvody (včetně zcela zásadního přehodnocení původního právního názoru státním zástupcem, k němuž dojde např. po zevrubnějším seznámení s danou věcí).⁶⁹

Aby se mohlo jednat o pokyn podle § 157 odst. 2 věty první, je třeba, aby byl takto výslovně označen, byl jednoznačně formulován a směřoval k určitému postupu ve věci, jinak o pokyn nejde.

5.4 Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) až c)

Trestní řád upravuje dvě skupiny oprávnění státního zástupce k výkonu dozoru (§ 157 odst. 2 a § 174 odst. 2), která se však ve výrazné míře překrývají. Ze znění § 174 odst. 2 vyplývá, že oprávnění uvedená v § 157 odst. 2 je státní zástupce oprávněn využít i ve vyšetřování, ovšem pokud to znění příslušného pododstavce § 157 vůbec dovoluje.

⁶⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 551.

⁶⁸ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1112 a 1196.

⁶⁹ Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 928.

Podle § 157 odst. 2 písm. a) až c) k prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je státní zástupce dále (tedy vedle oprávnění uvedeného v § 157 odst. 2 větě první) oprávněn:

- **vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení [§ 157 odst. 2 písm. a)]**

Jedná se o obecné oprávnění, které může státní zástupce uplatnit jak ve fázi prověřování tak ve fázi vyšetřování. Pro fázi vyšetřování je státnímu zástupci poskytnuto obdobné oprávnění v ustanovení § 174 odst. 2 písm. b). Obě tyto oprávnění se zčásti překrývají. Oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) je však širší, neboť státní zástupce může podle tohoto ustanovení postupovat i ve fázi prověřování a dokonce vyžadovat i spisy ve věcech, v nichž ještě nebyl vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první).

Státní zástupce je tedy oprávněn vyžadovat i operativní svazky policie a policejní orgán je povinen tyto spisy předložit. Jde-li o spisy podléhající utajení, je oprávněn se s nimi seznamovat státní zástupce, který je určen pro styk s utajovanými skutečnostmi v příslušném stupni utajení, avšak jen z důvodů, že se jedná o utajovaný spis, nelze předložení spisu státnímu zástupci odepřít.⁷⁰

Shledá-li státní zástupce po přezkoumání věci na základě podnětu nebo i bez takového podnětu, že jsou dány skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, dá policejnímu orgánu pokyn k zahájení trestního řízení sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů (§ 158 odst. 3 věta třetí), nejsou-li důvody pro zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1).⁷¹

Státní zástupce může vyžadovat dokumenty, materiály a zprávy o postupu nejen při prověřování trestního oznámení, ale i v případě, kdy policejní orgán konal prověřování na základě jiného podnětu k trestnímu stíhání než trestního oznámení. Jedná se o písemnosti, které policejní orgán shromáždil v rámci prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.⁷²

Státní zástupce stejně jako v případě výkonu svého oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) využívá následujících metod: prověrek, dotazů na stav prověřování, vyhrazení si

⁷⁰ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 686.

⁷¹ Viz výkl. stan. č. 4/2007 Sb. v. s. NSZ k oprávněním státního zástupce ve vztahu k postupu Policie ČR předcházejícímu zahájení trestního řízení.

⁷² Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 881.

předkládání opisů protokolů o procesních úkonech a úředních záznamů, nahlížení do plánu prověřování anebo vyžadování informace od policejního orgánu o jeho obsahu a konzultaci stavu prověřování s policejním orgánem.⁷³

- **odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu [§ 157 odst. 2 písm. b)]**

Svou podstatou jde o odnětí a přikázání věci neboli o tzv. delegaci.⁷⁴ Činí se formou usnesení, proti kterému není stížnost přípustná (§ 22 JŘStZast, § 141 odst. 2 věta druhá). Jedná se rovněž o obecné ustanovení. Tento postup je možný jak ve fázi prověřování, tak ve fázi vyšetřování.

Důvodem pro takový postup může být např. podjatost policejního orgánu, když policejní orgán nevydal odpovídající rozhodnutí podle § 31 odst. 1, nesprávný nebo nezákonný postup policejního orgánu při prověřování nebo vyšetřování, neprovedení pokynu státního zástupce uloženého podle § 157 odst. 2 věty první, specializace policejního orgánu, která zajistí úplnější a důslednější prověření trestního oznámení, apod.⁷⁵

Státní zástupce takto postupuje i v případě řešení sporu o příslušnost mezi policejními orgány, ať už v rámci Policie ČR, anebo mezi policejními orgány různého druhu (čl. 4 odst. 2 POP č. 12/2003). Považuje-li za potřebné s ohledem na povahu a závažnost věci, aby věc dále prověřoval nebo vyšetřoval policejní orgán s vyšším, popřípadě nižším stupněm působnosti, postupuje rovněž podle tohoto ustanovení (čl. 4 odst. 4 POP č. 12/2003). Státní zástupce nemůže zpravidla podle tohoto ustanovení postupovat, pokud by vyvstala pochybnost nebo spor o místní příslušnost mezi policejními orgány (čl. 4 odst. 5 POP č. 12/2003).

Toto oprávnění nelze ztotožňovat s oprávněním podle § 174 odst. 2 písm. f), neboť tam jde pouze o změnu osoby služebně činné v policejním orgánu, která koná prověřování nebo vyšetřování, zatímco postupem podle § 157 odst. 2 písm. b) se mění příslušnost policejního orgánu.⁷⁶

- **dočasně odložit zahájení trestního stíhání [§ 157 odst. 2 písm. c)]**

Jedná se sice o obecné oprávnění státního zástupce, nicméně dočasné odložení trestního stíhání je institutem, který se váže na stadium před zahájením trestního stíhání, a jeho uplatnění ve stadiu po zahájení trestního stíhání je vyloučeno.

⁷³ Podrobněji viz oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) v podkapitole 6.3.

⁷⁴ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář I. díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck 2005, s. 1114.

⁷⁵ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 524.

⁷⁶ Fenyk, J. Vademecum státního zástupce. 1. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2003, s. 323.

Státní zástupce může sám dočasně odložit trestní stíhání zejména v případě, kdy je příslušný konat vyšetřování v případech uvedených v § 161 odst. 3, 4, nebo podle § 174 odst. 2 písm. c), kdy koná na základě svého dozorového oprávnění celé vyšetřování v jiné trestní věci. Může tak ale postupovat i v jiných případech, kdy policejní orgán trestní stíhání dočasně neodloží a vzhledem k nebezpečí z prodlení by nesplnilo účel vydání pokynu policejnímu orgánu k takovému postupu, protože by hrozilo, že příslušný policejní orgán mezitím zahájí trestní stíhání.⁷⁷

5.5 Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c), e) a f)

Kromě oprávnění uvedených v § 157 odst. 2 je při výkonu dozoru státní zástupce oprávněn (a rovněž povinen) využívat i dozorových oprávnění uvedených v § 174 odst. 2. Vzhledem k obsahu (slovnímu vyjádření) jednotlivých oprávnění stanovených v § 174 odst. 2 jsou využitelné jak ve fázi prověřování, tak ve fázi vyšetřování jen oprávnění uvedená pod písm. c), e) a f). Ostatní oprávnění se podle svého obsahu vážou na určité stadium přípravného řízení (vyšetřování). K oprávněním podle § 174 odst. 2 písm. a), b), a d) viz podkapitolu 6.3.

Kromě oprávnění uvedených v § 157 odst. 2 je při výkonu dozoru státní zástupce oprávněn:

- **zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoli věci; přitom postupuje podle ustanovení tohoto zákona pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu [§ 174 odst. 2 písm. c)]**

Státní zástupce v prověřování zváží svou účast při provádění výslechů a rekognic uvedených v § 158a, dále při ohledání místa činu (§ 113), vyšetřovacím pokusu (§ 104c), rekonstrukci (§ 104d), prověrce na místě (§ 104e) nebo výslechu dalších důležitých svědků, nejde-li v tomto případě o neodkladný či neopakovatelný úkon, popřípadě při výslechu znalce (čl. 22 odst. 1 POP č. 12/2003). Vzhledem k zásadnímu významu těchto úkonů pro výsledek řízení je zde účast státního zástupce nanejvýš žádoucí.⁷⁸

Ve vyšetřování se státní zástupce účastní zejména takových úkonů, které jsou rozhodné pro správné a úplné objasnění závažnější věci, a to především tehdy, jestliže je vzhledem k jejich povaze nelze opakovat (čl. 25 POP č. 12/2003).

⁷⁷ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1115.

⁷⁸ Viz také rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7.10.2004 sp. zn. 1 To 61/2004.

U policejního orgánu je nutno zajistit, aby byl státní zástupce o době a místě konání těchto úkonů v potřebném časovém předstihu vyrozuměn (čl. 22 odst. 1 POP č. 12/2003). Policejní orgán je povinen umožnit státnímu zástupci, aby mohl osobně a soustavně sledovat postup trestního řízení a být osobně přítomen kterémukoliv procesnímu úkonu. V případech, kdy si státní zástupce vyhradil účast na procesním úkonu, vyrozumí jej policejní orgán nejméně 24 hodin před provedením takového úkonu, pokud nejde o procesní úkon, který nesnese odkladu (čl. 16 odst. 2 závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001).

Státní zástupce sleduje postup policejního orgánu a dbá, aby úkony byly prováděny v souladu se zákonem a byly správně protokolovány. Do provádění úkonů zasahuje jen výjimečně, pokud je to nutné k zajištění správného a zákonného provedení úkonu (čl. 22 odst. 2 a čl. 25 POP č. 12/2003).

Ze znění § 174 odst. 2 písm. c) vyplývá, že státní zástupce je oprávněn provést osobně jednotlivý úkon v rámci prověřování nebo vyšetřování, avšak celé prověřování oprávněn provést není (narozdíl od vyšetřování). Rovněž čl. 16 odst. 1 POP č. 12/2003 stanoví, že prověřování státní zástupce neprovádí. To by mohlo vést k jeho neúnosnému zatížení a mohlo by tak být zpochybněno jeho dominantní postavení v přípravném řízení. Rozhodující vliv na prověřování je tu zajištěn jeho dozorovými oprávněními a instančním rozhodováním.

Státní zástupce si může vyhradit provedení určitého vyšetřovacího úkonu v závažných trestních věcech, popřípadě v jiných případech podle jejich povahy s přihlédnutím k úrovni práce policejního orgánu.

Státní zástupce může též v přípravném řízení vydat kterékoli rozhodnutí, které jinak přísluší policejnímu orgánu.⁷⁹ Vydává-li usnesení státní zástupce, vydává je v postavení policejního orgánu, jde o rozhodnutí vydané v pozici orgánu prvního stupně, a proto je proti usnesení přípustná stížnost.

Celé vyšetřování provede státní zástupce sám jen výjimečně, zvláště v případě, kdy nestačí provést jednotlivý úkon (kromě věcí, kde státní zástupce vyšetřování provádí obligatorně - § 161 odst. 3, 4). V takovém případě státní zástupce přiměřeně postupuje podle pokynu obecné povahy upravujícího postup státních zastupitelství při trestním stíhání a ve zkráceném přípravném řízení ve věcech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace - pokyn obecné povahy č. 5/2001 (čl. 26 odst. 1 POP č. 12/2003).

⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1334.

Zatímco citovaný § 161 odst. 3, 4 ukládá státnímu zástupci povinnost obligatorně vyšetřování provádět v určitých věcech, z § 174 odst. 2 písm. c) plyne fakultativní možnost státního zástupce konat vyšetřování (jde zde o součást jeho dozorových oprávnění).⁸⁰

Věcná příslušnost státních zástupců k vyšetřování se v těchto případech řídí ustanovením § 12 JŘStZast (je shodná jako příslušnost k dozoru) a nikoli ustanovením § 10 JŘStZast (to se týká výlučně postupu podle § 161 odst. 3, 4).

- **rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními; u usnesení o odložení věci může tak učinit do 30 dnů od doručení; jestliže rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu [§ 174 odst. 2 písm. e)]**

Podle tohoto ustanovení může státní zástupce postupovat, jestliže po přezkoumání rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu shledá, že je nezákonné nebo neodůvodněné.

Zrušení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je možné jen ve výjimečných případech (více viz podkapitola 5.2.). Usnesení o zahájení trestního stíhání je možné zrušit v případě jeho nezákonnosti nebo neodůvodněnosti (více viz podkapitola 6.2.).

Usnesení o odložení věci vzhledem k § 159a odst. 6 sice nabývá právní moci, přesto samo o sobě toto usnesení nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté („rei iudicatae“) a nezakládá princip ne bis in idem (ne dvakrát v téže věci), protože chybí ve výčtu rozhodnutí uvedených v § 11 odst. 1 písm. f), g) a h).⁸¹ V případě, že odpadnou důvody pro odložení a zjistí se nové skutečnosti a důkazy, lze bez dalšího pokračovat v prověřování (viz pokyn k prověřování v podkapitole 5.3) nebo zahájit trestní stíhání téže osoby pro týž skutek. Předchozí usnesení o odložení nemusí být formálně zrušeno, ale stane se automaticky neúčinné vydáním nového rozhodnutí, které věc posuzuje jinak.⁸²

Přesto nezákonná a neodůvodněná usnesení policejních orgánů o odložení věci, by měl státní zástupce zrušit do 30 dnů od jejich doručení (jde o propadlou lhůtu). Stanovení lhůty zde sleduje především zájem právní jistoty. Pro ostatní rozhodnutí a opatření tato lhůta

⁸⁰ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 657.

⁸¹ Viz výkl. stan. č. 10/2002 Sb. v. s. NSZ k otázce povahy usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu a Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 565.

⁸² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 588.

neplatí, ale přesto by měla být v případě nezákonnosti nebo neodůvodněnosti zrušena v co nejkratší době.

Opatření o odevzdání věci podle § 159a odst. 1 písm. a) nebo b) není třeba rušit, a bylo-li vydáno, lze kdykoli v řízení pokračovat. Považuje-li však státní zástupce za nezbytné např. jasně vyjádřit skutečnost, že opatření o odevzdání věci je v rozporu se zákonem, může opatření zrušit – lhůta 30 dnů se zde však neuplatní. Pokud opatření nezruší a vydá pokyn k pokračování v prověřování podle § 157 odst. 2 věty první, po dalším prověřování je třeba ve věci vydat nové rozhodnutí, jímž prověřování končí (původní opatření o odevzdání věci tím pozbude jakékoli právní účinky).⁸³

Státní zástupce zpravidla usnesení policejního orgánu (státního zástupce konajícího vyšetřování) ruší usnesením a opatření pak svým opatřením. Takové rušící opatření nebo usnesení stačí samo o sobě, pokud v konkrétním případě není třeba, aby bylo učiněno nové opatření nebo rozhodnutí. Jinak může státní zástupce po zrušení opatření nebo usnesení policejního orgánu sám vydat nové opatření nebo usnesení, které již bude v souladu se zákonem, anebo může dát závazný pokyn podle § 174 odst. 2 písm. a) či § 157 odst. 2 věty první, aby policejní orgán učinil nové opatření nebo usnesení, a to popř. i po doplnění řízení.⁸⁴ Může též postupovat dle § 174 odst. 2 písm. f) či § 157 odst. 2 písm. b).

Zrušil-li státní zástupce usnesení (netýká se tedy opatření) policejního orgánu ke stížnosti oprávněné osoby a nahradil je vlastním, jde o rozhodnutí učiněné ve druhém stupni a proti takovému rozhodnutí není stížnost přípustná (§ 141 odst. 2). Pokud však státní zástupce nahradil rozhodnutí (usnesení) policejního orgánu svým vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí (usnesení) přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.

Proti samotnému rozhodnutí dle § 174 odst. 2 písm. e) jako takovému není zásadně stížnost přípustná. Přípustnost stížnosti se týká až navazujícího usnesení (ne však opatření), které by sám státní zástupce vydal.

Jestliže státní zástupce stížnost oprávněné osoby zamítl jako nedůvodnou ve smyslu § 148 odst. 1 písm. c), nemůže již využít svého oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. e) ani v případě, že ještě neuplynula lhůta 30 dnů. Výjimku by představovaly případy, kdy se od prozkoumání věci z podnětu oprávněné osoby podstatně změnily skutkové okolnosti. Naproti

⁸³ Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 929.

⁸⁴ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1338.

tomu o stížnosti včas podané oprávněnou osobou musí státní zástupce vždy rozhodnout, i když již přezkoumal zákonnost a odůvodněnost usnesení postupem dle § 174 odst. 2 písm. e).⁸⁵

- **přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu [§ 174 odst. 2 písm. f)]**

Státní zástupce svým usnesením přikáže, aby úkony ve věci nadále prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu. To neznamená, že by státní zástupce určoval jméno osoby, která bude nadále ve věci konat prověřování nebo vyšetřování, ale na základě jím vydaného rozhodnutí příslušný vedoucí policejního orgánu přidělí věc jiné osobě služebně činné v policejním orgánu. Tomu pak odpovídá i znění § 22 věty první JŘStZast.

Toto ustanovení se tedy může týkat jen jednoho a téhož policejního orgánu (§ 12 odst. 2) a nelze jím zasahovat do věcné nebo místní příslušnosti. Proti usnesení podle § 174 odst. 2 písm. f) není stížnost přípustná (§ 141 odst. 2 věta druhá).

Podle této úpravy státní zástupce postupuje zejména tehdy, bude-li v rámci výkonu dozoru v přípravném řízení zjištěna podjatost osoby služebně činné v policejním orgánu a osoba nevydá odpovídající rozhodnutí podle § 31 odst. 1, nesprávný nebo nezákonný postup policejního orgánu při prověřování nebo vyšetřování, zjistí-li v činnosti osoby služebně činné v policejním orgánu vážnější nedostatky, anebo dojde k nerespektování nebo neprovedení pokynu státního zástupce.⁸⁶

Tento postup lze přiměřeně uplatnit i v případech, kdy vyšetřování koná státní zástupce [výlučně ale podle § 161 odst. 3, 4, nikoli tedy podle § 174 odst. 2 písm. c)].

5.6 Povinnosti státního zástupce v souvislosti s přijímáním trestních oznámení

5.6.1 Přijímání trestních oznámení

Povinnost přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (trestní oznámení) mají všechny orgány činné v trestním řízení. Mimo státního zástupce a policejního orgánu, kterým je tato povinnost stanovena v § 158 odst. 2, má tuto povinnost i soud (§ 59 odst. 6), který musí trestní oznámení neprodleně zaslat státnímu zástupci.

⁸⁵ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1338.

⁸⁶ Fenyk, J. Vademezum státního zástupce. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 349.

Zatímco pro státního zástupce vyplývá povinnost přijímat trestní oznámení ze zásady legality (§ 2 odst. 4), policejnímu orgánu a soudu vyplývá tato povinnost ze zásady oficiality (§ 2 odst. 5).

Přijímání trestních oznámení orgány činnými v trestním řízení je jejich primární povinností. Nejde však pouze o přijímání trestních oznámení. Státní zástupce je na základě legality povinen se vypořádat se všemi poznatky, které svědčí o podezření ze spáchání trestného činu a učinit všechna opatření, aby bylo rozhodnuto o trestním stíhání. Takové poznatky může načerpat např. studiem spisů v jiných trestních věcech, ale též ze sdělovacích prostředků, apod.⁸⁷

Činí-li se u státního zastupitelství ústně⁸⁸ trestní oznámení, musí z něho být zřejmé okolnosti uvedené v § 59 odst. 5. Oznamovatele je tedy nutno vyslechnout o okolnostech, za nichž byl trestný čin spáchán, o osobních poměrech toho, na něhož se oznámení podává, o důkazech a o výši škody způsobené oznámeným trestným činem. Je-li oznamovatel zároveň poškozeným nebo jeho zmocněncem, musí být vyslechnut též o tom, zda žádá, aby soud rozhodl v trestním řízení o jeho nároku na náhradu škody. Výslech má být proveden tak, aby byl získán podklad pro další řízení. (čl. 16 odst. 2 POP č. 12/2003 ve spojení s § 59 odst. 5).⁸⁹

Výslech provádí zásadně státní zástupce okresního státního zastupitelství (§ 59 odst. 3 věta první). Státní zástupce krajského, vrchního nebo Nejvyššího státního zastupitelství tak činí jen výjimečně, jsou-li pro to důležité důvody (§ 59 odst. 3 věta druhá).⁹⁰

Je-li toho třeba, státní zástupce učiní neprodleně po získání podnětu všechna potřebná opatření k zamezení v pokračování v trestné činnosti. V případě potřeby současně učiní též

⁸⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 566-567. Pro policejní orgán vyplývá taková povinnost opatřovat si vlastní poznatky o spáchaných trestných činech jednak z ustanovení § 158 odst. 1, jednak z ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) PolČR.

⁸⁸ Trestní oznámení jsou jednou z forem podání a řídí se tedy jejich zákonným režimem (§ 59). Trestní oznámení mohou být učiněna jednak ústně, jednak v písemné formě (trestní oznámení lze jako každé jiné podání v souladu s § 59 odst. 1 učinit i elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem).

⁸⁹ Mimo pozornost by neměly zůstat ani vztah oznamovatele k možnému pachateli, informace, zda se na trestném činu podílely i další osoby, jak se oznamovatel dozvěděl o trestném činu, popis pachatele, případný motiv apod. Současně s oznámením mohou být předány i některé listinné a věcné důkazy, které má oznamovatel k dispozici. Jde o získání pokud možno co nejúplnějšího obrazu jako východiska pro další postup a zaměření objasňování a prověřování oznámení.

⁹⁰ Viz Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1134. Důležité důvody mohou spočívat např. v tom, že je zde neodkladnost sepsání trestního oznámení, okolnost, že oznamovatelem je osoba, která nemůže číst nebo psát, anebo její vážný zdravotní stav odůvodňuje bezodkladné sepsání oznámení, dále i možnost, že okresní státní zastupitelství bude ve věci zřejmě vyloučeno (srov. § 12a odst. 2 StZast), anebo jsou vyloučeni všichni státní zástupci činní u tohoto státního zastupitelství.

všechny kroky, opatření a úkony potřebné pro další úspěšné řízení ve věci. Mezi nimi půjde především o potřebné neodkladné a neopakovatelné úkony⁹¹ a operativně pátrací prostředky.⁹²

Státní zástupce provádějící výslech je povinen poučit oznamovatele o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje - zejména z hlediska § 166, § 174, § 206 a § 209 TZ, § 47a PřesZ, a popřípadě podle § 163 a § 163a (§ 158 odst. 2, § 17 odst. 1 JŘStZast a čl. 16 odst. 2 POP č. 12/2003).

Dále musí být oznamovatel poučen o tom, že má právo požádat, aby byl do jednoho měsíce od oznámení vyrozuměn o opatřeních, která byla na základě oznámení učiněna a jak s ním bylo naloženo (§ 158 odst. 2).

Jestliže je příslušnému státnímu zastupitelství doručeno podání označené jako oznámení o trestném činu, státní zástupce přezkoumá, zda v podání jsou uvedeny alespoň základní skutečnosti umožňující závěr o podezření ze spáchání skutku, který lze posoudit jako trestný čin (§ 59 odst. 4 předposlední věta). O takový případ však nejde, spatřuje-li podatel podezření ze spáchání trestného činu jen ve výkonu působnosti soudu, státního zastupitelství nebo jiného státního orgánu nebo v plnění povinností svědka, znalce, tlumočnicka či osoby, která podala odborné vyjádření, pokud z obsahu podání nevyplývá zřejmé porušení zákona způsobem zakládajícím možné podezření z trestného činu (čl. 16 odst. 3 věta první POP č. 12/2003).⁹³

Jestliže v podání nejsou uvedeny takové skutečnosti, státní zástupce je vrátí podateli s příslušným poučením, jak nedostatky odstranit, a stanoví mu k tomu přiměřenou lhůtu, pokud výjimečně nepostupuje podle § 157 odst. 2 věty první a neuloží policejnímu orgánu v souladu s ustanovením § 158 odst. 1 provedení úkonů podle zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, směřujících k objasnění povahy podání označeného jako trestního oznámení. Jestliže ani po výzvě není podání doplněno a k doplnění nevedl popřípadě ani postup podle § 157 odst. 2 věty první, státní zástupce postupuje tak, že věc podle povahy odloží podle § 159a odst. 1 věty první nebo odevzdá podle § 159a odst. 1 písm. a) příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu, anebo podle § 159a odst. 1 písm. b) jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání jen tehdy,

⁹¹ K postupu při neodkladných a neopakovatelných úkonech viz čl. 18 odst. 1 POP č. 12/2003.

⁹² K postupu při operativně pátracích prostředcích viz čl. 18 odst. 2, 3 POP č. 12/2003.

⁹³ Toto ustanovení zamezuje bezdůvodnému osočování orgánů činných v trestním řízení z toho, že údajně byl jimi spáchán trestný čin. Jinak by hrozilo nebezpečí, že by se chod trestního řízení zastavil nebo přinejmenším zkomplikoval - účastník nebo subjekt nespokojený s rozhodnutím by namísto uplatnění odpovídajícího prostředku nápravy volil podání „trestního oznámení“ a dokonce by za určitých podmínek mohl dosáhnout toho, že by orgán, který ve věci rozhodl, resp. ve věci prováděl příslušné úkony, byl ve věci posléze vyloučen. Viz Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 753 pozn. č. 622. Viz také výkl. stan. č. 13/2003 Sb. v. s. NSZ.

sepsal-li policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení. V ostatních případech podatele o závěru spočívajícím ve zjevné neodůvodněnosti podezření z trestné činnosti zpravidla vyrozumí. Anonymní podání, pokud nepůjde o jiný podnět k trestnímu stíhání, se bez dalšího opatření založí (čl. 16 odst. 3 ve spojení s čl. 16 odst. 5 POP č. 12/2003).

Podání, které nespĺňuje znaky trestního oznámení, uvedené v § 59 odst. 1 větě první a odst. 4 předposlední větě, není základem pro odpovídající postup orgánů činných v trestním řízení a prověřování na jeho podkladě konáno být nemusí.

Čl. 16 odst. 2 POP č. 12/2003 stanoví, že podání (trestní oznámení) se posuzují vždy podle svého obsahu (§ 59 odst. 1 věty první). V čl. 16 odst. 4 POP č. 12/2003 je uveden demonstrativní výčet podání, která nejsou trestními oznámeními (např. řádné a mimořádné opravné prostředky podle trestního řádu apod.).⁹⁴

Skutečnost, že podatel nepředložil potřebný počet stejnopisů podání i s přílohami, nebo že ani po provedeném doplnění podání neobsahuje zcela všechny náležitosti uvedené v § 59 odst. 4 první větě, nemůže být důvodem pro to, že se k podání nepřihlíží (§59 odst. 4 část páté věty za středníkem), pokud lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu v rozsahu uvedeném výše (čl. 16 odst. 3 poslední věta POP č. 12/2003).

Nelze tedy odmítnout ani telefonické nebo anonymní trestní oznámení pokud lze na jeho základě učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu.

Oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 2 není důkazem v trestním řízení a orgány činné v trestním řízení z něj tedy nemohou vycházet při zjišťování skutkového stavu věci. Pokud je oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být proto vyslechnut i k těm skutečnostem, které uváděl již v oznámení o trestném činu, jinak je dokazování neúplné.⁹⁵

Pokud je trestní oznámení podáno u věcně nebo místně nepřislušného státního zastupitelství (§ 12 odst. 1, resp. § 13 odst.1 JŘStZast), postoupí je státní zástupce neprodleně příslušnému státnímu zastupitelství a oznamovatele o tom vyrozumí. Je-li však nutno provést neodkladné nebo neopakovatelné úkony, zajistí státní zástupce jejich neprodlené provedení ještě před postoupením věci příslušnému státnímu zastupitelství, nelze-li dosáhnout toho, aby tak učinil příslušný státní zástupce.

⁹⁴ Toto ustanovení má zabránit tomu, aby státní zástupci předávali všechna podání označená jako „trestní oznámení“ policejním orgánům k prověření, aniž by přihlédli v potřebné míře k obsahu úpravy v § 59 odst. 1 větě první a k § 59 odst. 4 předposlední větě, a tím vystavovali určitou osobu prověřování podezření ze spáchání trestného činu, i když o podezření z trestného činu zjevně nejde. Více viz Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. I. vydání, Praha : C. H. Beck, 2005, s. 561-562.

⁹⁵ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze – 6 Tz 46/1993 (č. 46/1993 Sb. rozh. tr.).

Státní zástupce se dovídá o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin buď z vnějšího podnětu (trestního oznámení - viz výše) nebo z vlastního podnětu na základě samostatně získaných poznatků, který trestní řád nazývá (jednak v § 59 odst. 4 předposlední větě, jednak v § 158 odst. 1) jiný podnět k trestnímu stíhání, pokud na jeho podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu.

Takovými jinými podněty mohou být zejména poznatky státního zastupitelství a policie z jiných úseků činnosti, z informačních prostředků, tiskovin, letáků, písemných výzev, apod. (čl. 16 odst. 7 věta první POP č. 12/2003).

Oprávnění a povinnosti státního zástupce při nakládání s trestními oznámeními se obdobně vztahují i na jiné podněty k trestnímu stíhání (srov. zejména čl. 17 POP č. 12/2003).

5.6.2 Postup státního zástupce při nakládání s trestními oznámeními a jinými podněty k trestnímu stíhání

Podnětem k trestnímu stíhání, o němž se orgány činné v trestním řízení dozvěděly, jsou povinny se na základě zásady oficiality (státní zástupce na základě legality) zabývat.

Čl. 16 odst. 1 POP č. 12/2003 stanoví, že prověřování státní zástupce neprovádí. Je však oprávněn objasnit v potřebném rozsahu povahu podání označeného jako trestní oznámení (§ 14 až § 16 StZast).

Podle čl. 17 odst. 1 POP č. 12/2003 příslušný státní zástupce předá trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání učiněné na státním zastupitelství neprodleně policejnímu orgánu, který je příslušný k postupu před zahájením trestního stíhání, s pokynem k prověření (§ 158 odst. 3). Nasvědčují-li již v této době zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, nepřichází-li v úvahu postup dle § 159b, vydá státní zástupce pokyn k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 157 odst. 2 věta první, § 160 odst. 1).

Čl. 17 odst. 2 POP č. 12/2003 dále stanoví, že státní zástupce vykonává dozor již ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání, a je proto oprávněn uložit policejnímu orgánu provedení úkonů ve věci podle § 157 odst. 2. věty první, jakož i využít některého ze svých oprávnění podle § 157 odst. 2 písm. a) až c) nebo § 174 odst. 2 písm. c) nebo e). Jsou-li splněny zákonné podmínky, může též vydat kterékoli z rozhodnutí uvedených v § 159a odst. 1 až 4. K takovému rozhodnutí popřípadě i opatření podle § 159 odst. 1 písm. a) nebo b) může státní zástupce vydat též pokyn policejnímu orgánu (§ 157 odst. 2 věta první) nebo může s takovým zamýšleným rozhodnutím nebo opatřením vyslovit souhlas.

Určité odchylky jsou stanoveny pro postup státního zástupce v případech, kdy jsou podávána trestní oznámení vůči policejnímu orgánu v souvislosti s věcí, v níž probíhá prověřování či vyšetřování, a v případech, kdy se trestní oznámení týká poslance Poslanecké sněmovny, senátora, soudce Ústavního soudu nebo soudce.⁹⁶

5.7 Lhůty ke skončení prověřování

Policejní orgán je povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, ve lhůtách uvedených v § 159 odst. 1.⁹⁷ Zařazení určité věci pod písm. a), b) nebo c) v ustanovení § 159 odst. 1 upravující příslušnou lhůtu se provede podle právní kvalifikace věci uvedené v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první). Zde ovšem právní kvalifikace být uvedena nemusí, proto se určí v případě pochybností podle uvedení skutkových okolností, z nichž bude zpravidla možné právní posouzení dovodit, a to alespoň orientačně.⁹⁸

Policejní orgán v případech, kdy neprověří trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání ve lhůtách uvedených v § 159 odst. 1 písm. a) až c), je povinen státnímu zástupci písemně zdůvodnit, proč nebylo možno věc skončit, které úkony je ještě třeba provést a jakou dobu bude prověřování ještě pokračovat (§ 159 odst. 2 věta první).

Státní zástupce může ve svém pokynu jak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, tak stanovit jinou lhůtu pro další prověřování (§ 159 odst. 2 poslední věta). Pokud státní zástupce policejnímu orgánu nevydá pokyn podle § 159 odst. 2, má se za to, že se zamýšlenými úkony a dobou prověřování či vyšetřování souhlasí.⁹⁹

Pokud policejní orgán neskončí prověřování ani v prodloužené lhůtě, je povinen předložit spis státnímu zástupci s odůvodněným návrhem na prodloužení lhůty prověřování (§ 159 odst. 3 věta první). Narozdíl od postupu dle § 159 odst. 2 zde státní zástupce přezkoumává i spis.

Jednotlivá oprávnění při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti ve stadiu prověřování podle § 174 odst. 2 (resp. § 157 odst. 2) může státní zástupce uplatnit kdykoliv,

⁹⁶ Viz čl. 17 odst. 3 až 6 POP č. 12/2003.

⁹⁷ Policejní orgán je povinen prověřování ukončit:

a) do dvou měsíců ve věci, ve které je k projednávání příslušný samosoudce (§ 314a odst. 1), pokud se v ní v daném případě nekoná zkrácené přípravné řízení (§ 179 odst. 1),

b) do tří měsíců ve věci, která nepatří mezi věci uvedené pod písm. a) a které patří do příslušnosti okresního soudu,

c) do šesti měsíců ve věci, která patří v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu (§ 17 odst. 1).

⁹⁸ Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, 2003, s. 925.

⁹⁹ Viz výkl. stan. č. 28/2002 Sb. v. s. NSZ k postupu státního zástupce při aplikaci ustanovení § 159, 167 a 170 trestního řádu.

tedy i v kratších lhůtách, než které jsou uvedeny v § 159 odst. 1.¹⁰⁰ Právní úprava lhůt pro skončení prověřování umožňuje státnímu zástupci lepší kontrolu postupu policejního orgánu při prověřování a poskytuje mu možnost ovlivňovat rychlost řízení.¹⁰¹

5.8 Způsoby rozhodnutí po skončení prověřování

Po skončení prověřování lze věc vyřídit čtyřmi způsoby:¹⁰²

- odevzdáním věci (§ 159 odst. 1),
- odložením věci (§ 159a odst. 1 až 4),
- dočasným odložením trestního stíhání (§ 159b),
- zahájením trestního stíhání (§ 160 odst.).

První tři případy vyřízení věci přicházejí v úvahu jen za podmínky, že policejní orgán ve věci, v níž bylo podáno trestní oznámení nebo byl učiněn jiný podnět k trestnímu stíhání, vydal záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první).¹⁰³ Zahájení trestního stíhání je možné i bez tohoto záznamu.¹⁰⁴

5.8.1 Odevzdání věci

V případě, že se skutek stal, avšak nejde o podezření z trestného činu, nýbrž o podezření z přestupku, jiného správního deliktu nebo disciplinárního deliktu, státní zástupce buď:

- a) odevzdá věc příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu [§ 159a odst. 1 písm. a)]¹⁰⁵, nebo
- b) odevzdá věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání [§ 159a odst. 1 písm. b)].¹⁰⁶

K pokračování v trestném řízení po odevzdání věci viz podkapitulu 5.5.

5.8.2 Odložení věci

Odložení věci je podle trestního řádu možné ze čtyř důvodů:

¹⁰⁰ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 708. Viz také výkl. stan. č. 28/2002 Sb. v. s. NSZ.

¹⁰¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 586.

¹⁰² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 586.

¹⁰³ Viz však Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 700, kde se uvádí, že v určitých případech je možné odložení věci i bez vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Viz též čl. 16 odst. 5 předposlední větu POP č. 12/2003.

¹⁰⁴ Viz § 12 odst. 10.

¹⁰⁵ Takto se postupuje jen za předpokladu, že přestupek nebo jiný správní delikt není ještě promlčen a lze za něj stále uložit trest.

¹⁰⁶ Přichází v úvahu jen u disciplinárních deliktů fyzických osob (nikoli u správních deliktů právnických osob).

1) nejde-li ve věci o podezření z trestného činu a není namístě vyřídit věc jinak (§ 159a odst. 1 věta první)¹⁰⁷

2) je-li trestní stíhání nepřipustné podle § 11 odst. 1 (§ 159a odst. 2)¹⁰⁸

Podle ustanovení § 159 odst. 2 se postupuje, byla-li nepřipustnost trestního stíhání zjištěna ještě před jeho zahájením. Po jeho zahájení lze vydat pouze rozhodnutí o zastavení trestního stíhání [§ 172 odst. 1 písm. d)].

3) fakultativní odložení z důvodu neúčelnosti (§ 159a odst. 3)

Státní zástupce nebo policejní orgán může před zahájením trestního stíhání odložit věc, je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k těmto okolnostem:

- a) je-li trest, k němuž může stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne [§ 172 odst. 2 písm. a)], nebo
- b) bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za dostačující [§ 172 odst. 2 písm. b)].

Právní úprava odložení věci se v § 159a odst. 3 odvolává pouze na písm. a) a b) § 172 odst. 2. Narozdíl od zastavení trestního stíhání zde nepřichází v úvahu uplatnění jistého prvku diskreční pravomoci státního zástupce ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c).¹⁰⁹

Ustanovení § 159 odst. 3 je jedním z případů, kterými se v českém trestním řízení prosazují prvky oportunity.

Navrhovaná úprava zavádí možnost odložit věc z důvodu nedostatku veřejného zájmu, je-li vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, osobě obviněného, míře jeho zavinění, pohnutce a s přihlédnutím k chování obviněného po spáchání činu zřejmé, že trestní stíhání není účelné nebo potrestání není potřebné k odvrácení osoby, která má být obviněna,

¹⁰⁷ Podle tohoto ustanovení se však rovněž postupuje pokud ve věci nejde o podezření z trestného činu, ale skutek by mohl být přestupkem, jiným správním deliktem nebo kázeňským nebo kárným proviněním, ale v době, kdy by přicházelo v úvahu odevzdání věci podle odstavce 1 písm. a) nebo b), je již případný přestupek promlčen anebo jiný správní delikt nebo kázeňské nebo kárné provinění vzhledem k uplynutí stanovené doby již nesmí být projednán či trest (či jiné opatření) uložen. Viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 702.

¹⁰⁸ Týká-li se důvod uvedený v § 11 odst. 1 jen některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, nebrání to, aby se ohledně zbylé části takového činu konalo trestní stíhání (§ 11 odst. 2). Jedná se sice o trestný čin, ale jsou zde zároveň překážky, které brání trestnímu stíhání.

¹⁰⁹ K určité diskreční pravomoci policejnímu orgánu v § 159a odst. 1 viz Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 588.

od páchaní dalších trestných činů. Policista však bude k tomuto postupu potřebovat předchozí souhlas státního zástupce.¹¹⁰

4) nepodařilo-li se zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání (§ 159a odst. 4)

Pod zákonný důvod uvedený v odstavci 4 spadají případy, kdy prošetřováním zjištěné skutečnosti důvodně nasvědčují spáchání trestného činu, není dán žádný z důvodů pro odložení věci podle § 159a odst. 2 a 3 (příp. pro dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b), ale nepodařilo se dostatečně odůvodnit závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba.¹¹¹ Odpadne-li tento důvod odložení, např. se dodatečně zjistí nové skutečnosti nebo důkazy proti určité osobě, trestní stíhání se zahájí (§ 159a odst. 4).

Podle tohoto ustanovení však nelze odložit věc, v níž je sice známa osoba, která má být obviněna, ale není možné proti ní účinně zahájit trestní stíhání způsobem uvedeným v § 160 odst. 1 (např. proto, že pobyt uvedené osoby není znám a vyhlášené pátrání bylo bezvýsledné nebo doručení usnesení o zahájení trestního stíhání brání jiná závažná překážka na straně osoby, která má být obviněna, přičemž se nejedná o žádný jiný důvod odložení věci).¹¹²

Usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 2, 3, 4¹¹³ musí být do 48 hodin doručeno státnímu zástupci, pokud nerozhodl sám. Důvodem je, aby mohl využít své dozorové pravomoci podle § 174 odst. 2 písm. e) před zahájením trestního stíhání.

*Navrhovaná úprava předpokládá zavedení menší míry formálnosti rozhodování. O odložení věci se bude rozhodovat vyjma případu diskreční pravomoci, kdy se bude rozhodovat usnesením, opatřením. Opatření nebo usnesení se bude doručovat poškozenému, pokud bude znám, a do 48 hodin státnímu zástupci. Stížnost bude moci poškozený podat jen proti usnesení o odložení věci, v ostatních případech bude moci poškozený učinit žádost o přezkoumání postupu policisty (nebo podat podnět k dohledu nad postupem státního zástupce).*¹¹⁴

5.8.3 Dočasné odložení trestního stíhání

Trestní stíhání (které musí být jinak zahájeno neprodleně, jakmile jsou dány všechny zákonné důvody podle § 160 odst. 1) lze dočasně odložit v případě, jestliže je to třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů (§ 159b odst. 1).

¹¹⁰ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 93.

¹¹¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 588.

¹¹² Viz výkl. stan. č. 1/1995 Sb. v. s. NSZ k možnosti odložit věc podle § 159a odst. 4 trestního řádu týkající se osoby, která má být obviněna, ale není jí možné sdělit obvinění.

¹¹³ Podle Jelínka, by se mělo rovněž doručovat usnesení o odložení věci podle odst. 1. Jde o nedostatek právní úpravy. Viz Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád. 25. vydání. Praha : Linde Praha, 2007, s. 581.

¹¹⁴ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 93-94.

Dočasné odložení trestního stíhání představuje závažnou výjimku ze zásady legality a oficiality (§ 2 odst. 3 a 4).¹¹⁵

Postup podle § 159b lze uplatnit jedině ve věci, v níž byl vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věty první), protože dočasné odložení trestního stíhání zpravidla nebude možno považovat za úkon neodkladný nebo neopakovatelný, který by předcházel vydání uvedeného záznamu.¹¹⁶

Dočasné odložení trestního stíhání se činí opatřením, které může policejní orgán učinit se souhlasem státního zástupce. O tomto opatření je třeba vyhotovit záznam (s uvedením důvodů, kvalifikace trestného činu, označením podezřelého a doby dočasného odložení), jehož opis musí policejní orgán do 48 hodin zaslat státnímu zástupci, aby mohl vykonávat dozor (§ 159b odst. 3). Dočasně lze odložit trestní stíhání jen na nezbytnou dobu, nejdéle však na dva měsíce (§ 159b odst. 1). Lhůtu lze i opakovaně prodloužit, vždy však nejvýše o další dva měsíce.

V průběhu doby, po kterou trvalo dočasné odložení trestního stíhání, lze provádět stejně jako v kterékoliv jiné věci, v níž dosud nedošlo k zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1), úkony uvedené v § 158 odst. 3, přičemž výčet uvedený v písm. a) až i) je demonstrativní.

V případě, že důvody, ze kterých bylo trestní stíhání dočasně odloženo, odpadly, je nutno trestní stíhání neprodleně zahájit (§ 159b odst. 4). Nelze čekat na uplynutí doby, na kterou bylo trestní stíhání dočasně odloženo.¹¹⁷

*Navrhovaná úprava zavádí specifický důvod dočasného odložení věci v případech, kdy pro nepřítomnost osoby, u níž dosavadní výsledky postupu před zahájením trestního stíhání ukazují, že se činu dopustila, nelze věc náležitě objasnit nebo nelze proti ní pro její nepřítomnost nebo z jiných závažných důvodů zahájit trestní stíhání. Vzhledem k tomu, že jde o poměrně závažné opatření (jsou důvody pro zahájení trestního stíhání, ale trestní stíhání zahájit nelze), bude policejní orgán k tomuto rozhodnutí potřebovat předchozí souhlas státního zástupce. Z tohoto důvodu bude možné dočasně odložit trestní stíhání jen na nezbytnou dobu, nejdéle však o čtyři měsíce.*¹¹⁸

¹¹⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 589. Důvody pro tento postup jsou zpravidla taktické: Prověřování případu může po jistou dobu pokračovat utajeným způsobem, čímž se znemožní, aby pachatel zničil existující důkazy. Policejním orgánům se tak může podařit přistihnout pachatele přímo při páčání pokračujícího nebo opakovaného trestného činu, odhalit jeho dosud utajené spolupachatele a komplice, nalézt odcizené předměty a jiné věcné důkazy apod.

¹¹⁶ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 553.

¹¹⁷ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 688.

¹¹⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 93-94.

6. Dozor státního zástupce ve vyšetřování

6.1 Obecně k doзору státního zástupce ve vyšetřování

Podle § 161 odst. 1 se vyšetřováním označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby.

Vyšetřování zásadně (srov. znění § 160 odst. 1 věty první – zejména slova „nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti“) předchází prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (hlava devátá TR).¹¹⁹

Státní zástupce i ve vyšetřování vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti. K jeho oprávněním a povinnostem a zejména výlučným oprávněním platí to, co bylo uvedeno v kapitole 4 a 5. Některá z oprávnění a povinností státního zástupce v přípravném řízení, vypočtených obecně zejména v § 157, § 174 a § 175, se však z povahy věci mohou uplatnit pouze ve vyšetřování. Významným oprávněním státního zástupce ve stadiu vyšetřování je přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání.

Vzhledem k tomu, že se vyšetřování koná vždy proti určité osobě (obviněnému) a její základní práva a svobody mohou být poměrně zásadním způsobem omezeny, měl by být dozor státního zástupce ve stadiu vyšetřování vykonáván zvláště intenzivně.¹²⁰ Tím nemá být řečeno, že by prověřování a jeho význam pro konečné vyřízení trestní věci bylo jakkoli podceňováno. Je tím pouze vyjádřena myšlenka, že dozor ve stadiu vyšetřování je velmi důležitý proto, aby si státní zástupce opatřil pro své rozhodnutí, jímž končí přípravné řízení (jehož je vyšetřování součástí), náležité podklady. V případě, že přípravné řízení končí podáním obžaloby, je řádný dozor podmínkou pro činnost státního zástupce ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem [kde státní zástupce ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) StZast a § 2 odst. 8 věty druhé zastupuje veřejnou žalobu].¹²¹

Jak bylo uvedeno v kapitole 3, trestní řád rozlišuje dva druhy vyšetřování, a to vyšetřování standardní a vyšetřování rozšířené. Kritériem pro odlišení těchto dvou druhů vyšetřování je typová závažnost a skutková složitost trestných činů, jichž se vyšetřování týká.

¹¹⁹ K výjimkám z této zásady viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 709.

¹²⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 594.

¹²¹ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 567.

Státní zástupce koná vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Bezpečnostní informační služby a příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace. Postupuje přitom přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu konajícího vyšetřování (§ 161 odst. 3).

6.2 Přezkoumání usnesení o zahájení trestního stíhání státním zástupcem

Podle § 160 odst. 1, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován a obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Obviněným (§ 32) se stává osoba podezřelá ze spáchání trestného činu v trestním řízení až okamžikem, kdy jí bylo oznámeno (doručeno nebo vyhlášeno) usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1. Teprve poté lze proti takové osobě použít prostředků daných trestním řádem jako proti obviněnému.¹²²

Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je policejní orgán povinen doručit obviněnému nejpozději na počátku jeho prvního výslechu a nejpozději do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci obviněného (§ 160 odst. 2). Lhůta 48 hodin pro doručení usnesení o zahájení trestního stíhání státnímu zástupci běží již od okamžiku vyhotovení tohoto usnesení policejním orgánem. Je tomu tak proto, že po vyhotovení usnesení je policejní orgán tímto usnesením vázán (vnitřní vázanost policejního orgánu tímto usnesením).

Státní zástupce ihned po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání přezkoumá, zda (čl. 24 odst. 1 POP č. 12/2003):

- **usnesení bylo vydáno příslušným policejním orgánem,**

Zjistí-li státní zástupce, že usnesení bylo vydáno policejním orgánem, který není věcně příslušný k vyšetřování, učiní opatření k tomu, aby věc převzal policejní orgán příslušný.

¹²² Viz výkl. stan. č. 13/2002 Sb. v. s. NSZ.

K tomu slouží zejména oprávnění státního zástupce podle § 174 odst. 2 písm. a), popř. § 157 odst. 2 písm. b).

- **popis skutku ve výrokové části usnesení je uveden tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, obsahuje údaje o místě, době a způsobu spáchání trestného činu,**

Přesný popis skutku je velmi důležitý z hlediska totožnosti skutku ve vztahu nejen k obžalobě, ale i ve vztahu k jinému rozhodnutí státního zástupce o věci v přípravném řízení (zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu atd.). Popis skutku musí vycházet ze skutečností, která byla zjištěna v rámci prověřování.¹²³

- **z popisu skutku jsou zřejmé všechny znaky skutkové podstaty stíhaného trestného činu včetně subjektivní stránky a skutečností, pro které policejní orgán posuzuje jednání obviněného jen jako přípravu či pokus nebo jako účastenství na trestném činu, pro který se trestní stíhání vede,**

Subjektivní stránka by v usnesení o zahájení trestního stíhání měla být vyjádřena způsobem nevzbuzujícím o naplnění tohoto základního znaku trestného činu v daném konkrétním případě pochybnosti.¹²⁴ Pokud usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahuje výše uvedené nezbytné náležitosti, účinky předvídané ustanovením § 160 odst. 1 (zahájení trestního stíhání) nenastávají.¹²⁵

- **trestný čin je uveden číselným označením i slovním pojmenováním včetně označení jeho stadia a formy účastenství,¹²⁶**

- **trestní stíhání obviněného není nepřijatelné (§ 159a odst. 2 ve spojení s § 11 odst. 1),**

Překážky trestního stíhání (okolnosti vylučující trestní stíhání) jsou upraveny v § 11 odst. 1. Zjistí-li se některá z uvedených okolností, musí se postupovat podle § 159a odst. 2. Pokud vyvstane některá z nich až po zahájení trestního stíhání, trestní stíhání je třeba zastavit [§ 172 odst. 1 písm. d)].¹²⁷

- **v odůvodnění usnesení jsou uvedeny zejména konkrétní důkazy a skutečnosti, o které policejní orgán opírá důvodnost zahájení trestního stíhání, a právní**

¹²³ Z hlediska důležitosti popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání viz tato judikatorní rozhodnutí: NS ČR – 7 To 236/2002 ze dne 26.6.2002 (Rozhodnutí NS ČR, sv. 18, T 426, Praha : C. H. Beck, 2003), NS ČR – 7 Tdo 367/2002 ze dne 18.7.2002 (Rozhodnutí NS ČR, sv. 18, T 434, Praha : C. H. Beck, 2003), NS ČR – 7 Tdo 621/2002 ze dne 10.9.2002 (Rozhodnutí NS ČR, sv. 19, T 459, Praha : C. H. Beck, 2003).

¹²⁴ Viz náleží Ústavního soudu – IV. ÚS 582/1999 (nál. č. 30/17 Sb. nál. a usn.).

¹²⁵ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci – 1 To 66/2000 (č. 39/2001 Sb. rozh. tr.) a rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – 10 To 519/2003 (č. 391/2004 Sb. ORAC – trestní). Viz rovněž Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004. Vydání druhé. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 574 a 578.

¹²⁶ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci – 1 To 66/2000 (č. 39/2001 Sb. rozh. tr.).

¹²⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 572.

zhodnocení takto zjištěného skutkového stavu odůvodňujícího použitou právní kvalifikaci z hlediska všech znaků stíhaného trestného činu včetně jeho stadia či formy účastenství.

Závěr, že se určitá osoba dopustila trestného činu, musí být podložen konkrétními skutkovými poznatky získanými v prověřování. Může se jednat i o poznatky, které nemají povahu důkazů použitelných v řízení před soudem [např. úřední záznamy sepsané o vysvětleních osob dle § 158 odst. 3 písm. a)]. Podkladem pro zahájení trestního stíhání však nesmějí být skutečnosti opatřené úkony provedenými v rozporu se zákonem.¹²⁸ Růžička¹²⁹ uvádí, že pro závěr, že se určitá osoba dopustila trestného činu, nestačí nedoložené dohady nebo jiné myšlenkové konstrukce (domněnky, hypotézy) nepodepřené fakty. Na druhou stranu však není nutné, aby trestná činnost byla spolehlivě prokázána v míře, jak je tomu u obžaloby (§ 176, § 177). V odůvodnění je třeba provést i právní hodnocení.

Trestní řád a pokyn obecné povahy č. 12/2003 ukládá státnímu zástupci vykonávajícímu dozor ve vyšetřování ještě některé další povinnosti vztahující se k zahájení trestního stíhání:

- **přezkoumání, zda bylo trestní stíhání zahájeno neprodleně,**

Tato povinnost vyplývá jednak z ustanovení § 157 odst. 1, § 174 odst. 2 písm. b), jednak z čl. 11 odst. 1 POP č. 12/2003. Pokud jsou splněny všechny důvody pro postup podle § 160 odst. 1, ale policejní orgán přesto pokračuje v prověřování, nemůže osoba, proti které se řízení vede, náležitým způsobem uplatnit svá práva a účinně je hájit, mj. i prostřednictvím svého obhájce. Státní zástupce disponuje v tomto směru určitými kontrolními nástroji vůči postupu policejního orgánu (výkon dozoru státního zástupce v prověřování, sledování rychlosti prověřování, možnost vydat pokyn k zahájení trestního stíhání v odůvodněných případech apod.).¹³⁰

Výjimkou z povinnosti zahájit trestní stíhání včas je institut dočasného odložení trestního stíhání (§ 159b).

Čl. 24 odst. 6 POP č. 12/2003 stanoví, pokud se nepodařilo usnesení o zahájení trestního stíhání doručit osobě, která má být obviněna, proto, že je neznámého pobytu nebo z jiných závažných důvodů (její vážný zdravotní stav atd.), a konání řízení proti uprchlému (§ 302 a násl.) nepřichází v úvahu, státní zástupce pravidelně – nejméně jedenkrát za 6 měsíců a vydal-li předchozí souhlas k zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (§ 76 odst. 1 věta

¹²⁸ Viz náleží ÚS sp. zn. III ÚS 240/97.

¹²⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 712.

¹³⁰ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 712-713.

druhá), nejméně jedenkrát za 3 měsíce – dotazy u policejního orgánu zjišťuje, zda nebylo možné usnesení o zahájení trestního stíhání řádně doručit nebo uplatnit jiný postup (např. konání řízení proti uprchlému). Jedná se tu o použití analogie § 159, neboť trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání byly již prověřeny, a použití úpravy v § 159 odst. 1 až 3 přímo není možné.¹³¹

- **pořízení překladu usnesení o zahájení trestního stíhání v některých případech,**

Jsou-li splněny podmínky § 28 odst. 2, státní zástupce ověří, zda policejní orgán pořídil překlad a obviněnému doručil překlad usnesení o zahájení trestního stíhání nebo jeho části. Týká-li se usnesení více obviněných, přeloží se jen ta jeho část, která se týká obviněného, lze-li ji oddělit od zbyvajících částí usnesení (čl. 24 odst. 2 POP č. 12/2003).

Obviněný se po poučení může práva na překlad vzdát, anebo se ho může vzdát jen částečně (např. požadovat překlad pouze výroku).¹³²

- **zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 174 odst. 2 písm. e) nebo § 149 odst. 1.**

Pokud výroková část usnesení o zahájení trestního stíhání vzbuzuje vážné pochybnosti o své zákonnosti nebo odůvodněnosti (usnesení o zahájení trestního stíhání bylo vydáno, aniž byly dány důvody uvedené v § 160 odst. 1), státní zástupce přezkoumá spisový materiál. Zjistí-li, že usnesení je nezákonné nebo neodůvodněné, je povinen neprodleně postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) takové rozhodnutí zrušit, a to bez ohledu na dobu, která uplynula od vydání tohoto rozhodnutí.¹³³ Spisový materiál po zrušení vrátí policejnímu orgánu s pokynem podle § 174 odst. 2 písm. a), pokud neuplatní – je-li to potřebné – ještě jiná opatření v rámci dozoru [např. podle § 157 odst. 2 písm. b) nebo § 174 odst. 2 písm. f)].¹³⁴

Státní zástupce přezkoumává důvodnost a zákonnost usnesení o zahájení trestního stíhání z úřední povinnosti. Postupovat podle § 174 odst. 2 písm. e) je oprávněn již bezprostředně poté, co je mu toto usnesení doručeno a nemusí tedy vyčkávat na jeho doručení obviněnému (§ 160 odst. 2) či na případnou stížnost obviněného nebo jeho obhájce (popř. zákonného zástupce v řízení proti mladistvým).

Podle převládajících názorů lhůta 30 dnů pro zrušení usnesení o odložení věci uvedená v § 174 odst. 2 písm. e) věta za prvním středníkem se v těchto případech nemůže uplatnit ani

¹³¹ Více viz Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 574-575 pozn. č. 654.

¹³² Viz i rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 3 To 134/2004 ze dne 8.4.2004 a rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 9 To 602/2002 ze dne 7.11.2002.

¹³³ Viz výkl. stan. č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ k výkladu ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu pokud jde o stanovení lhůty dozorového státního zástupce pro zrušení usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání podle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu.

¹³⁴ Viz čl. 24 odst. 4 POP č. 12/2003.

analogicky, protože by to nedůvodně omezovalo rozsah oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru.¹³⁵ Zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání s velkým časovým odstupem od jeho vydání by však mělo být výjimečné.¹³⁶ Každá delší prodleva však může nasvědčovat závažnému pochybení státního zástupce při výkonu dozoru na počátku trestního stíhání (viz čl. 11 odst. 1, čl. 24 odst. 1, 4 POP č. 12/2003).¹³⁷

Zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 174 odst. 2 písm. e) je možné jen na základě podkladů opatřených či provedených do vydání usnesení o zahájení trestního stíhání a nelze vycházet z důkazní situace existující v době, kdy je o zrušení tohoto usnesení postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) rozhodováno. Nelze tedy přihlížet k podkladům získaným až po zahájení trestního stíhání.¹³⁸ Pokud by tedy státní zástupce v průběhu vyšetřování shledal, že usnesení o zahájení trestního stíhání bylo vydáno v souladu se zákonem, dodatečně bylo ale zjištěno, že zjištěné, opatřené a provedené důkazy ho fakticky „nepotvrzují“, nelze postupovat podle § 174 odst. 2 písm. e), ale podle § 171 nebo § 172 (v opačném případě by bylo možno se vyhnout plnění povinnosti podle § 173a a rovněž proti původně obviněnému by bylo možno dále konat prověřování a opětovně zahájit trestní stíhání, což je nepřijatelné).

Samotná skutečnost, že v době, kdy bylo usnesení o zahájení trestního stíhání vydáno, vykonával dozor jiný státní zástupce, který porušení zákona neshledal, zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání nebrání.¹³⁹

Podle čl. 24 odst. 5 POP č. 12/2003 obsah spisu státní zástupce přezkoumá také tehdy, byla-li podána stížnost proti usnesení obviněným nebo jinou oprávněnou osobou. O stížnosti rozhodne s přihlédnutím k rozsahu spisového materiálu, který je nutno přezkoumat, urychleně a dbá o to, aby s výjimkou případů, kdy bezprostředně po předložení spisu se stížností obviněného nebo oprávněné osoby je zřejmé, že usnesení o zahájení trestního stíhání bude nutno zrušit, byly i v době mezi oznámením usnesení a rozhodnutím o podané stížnosti prováděny vyšetřovací úkony.

¹³⁵ Růžička, M. Věřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 517-518. Viz též Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 1004, kde byl formulován shodný názor a výkl. stan. č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ. Srov. však odlišný názor v rozhodnutí NS sp. zn. 6 Tdo 1314/2003.

¹³⁶ Růžička, M. Věřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 576-577.

¹³⁷ Výkl. stan. č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ.

¹³⁸ Viz výkl. stan. č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ (bod II). Zákonost usnesení o zahájení trestního stíhání se posuzuje zásadně ke dni jeho vydání, což znamená, že rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu nemůže být odůvodněno poznatky z pozdějšího dokazování.

¹³⁹ Viz výkl. stan. č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ (bod III).

V tomto případě rovněž není vázán žádnou lhůtou, ale ze zásady rychlosti a hospodárnosti trestního řízení (§ 2 odst. 4) vyplývá, že je třeba rozhodnout s největším urychlením (to však nesmí být na újmu odpovídajícímu přezkoumání věci).¹⁴⁰

Pokud státní zástupce po zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 174 odst. 2 písm. e) rozhodl znovu sám o zahájení trestního stíhání, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu [§ 174 odst. 2 písm. e) věta za středníkem]. Pokud však státní zástupce rozhodl ve smyslu § 149 odst. 1 písm. a), není proti takovému usnesení stížnost přípustná.

Navrhovaná úprava obsahuje odformalizování zahájení trestního stíhání s tím, že je třeba zachovat standard ochrany základních práv a svobod, především práva na obhajobu. Trestní stíhání se bude zahajovat tím, že osoba důvodně podezřelá z trestního činu se seznámí na počátku prvního výslechu s podstatou obvinění, se skutkem, pro který je stíhána, a se svými právy obviněného, včetně práva na obhajobu. V úvahu bude přičítat i písemné vyhotovení tohoto úkonu a jeho doručení osobě, která má být obviněna.

Obsahové požadavky (zejména odůvodnění), které budou kladeny na seznámení s podstatou obvinění, se skutkem, pro který se trestní stíhání koná, a správy obviněného, včetně práva na obhajobu, budou minimálně shodné, ne-li větší, než je tomu u usnesení o zahájení trestního stíhání. Důležitá změna oproti usnesení o zahájení trestního stíhání však spočívá v tom, že bude výslovně vyjádřen fakt, že „skutek“, pro který se trestní stíhání vede, odpovídá skutkovým zjištěním učiněným v době, kdy se trestní stíhání zahajuje. Navrhuje se zde, aby se omezila náročnost požadavku na přesnost popisu skutku v seznámení s podstatou obvinění. Jde o to, aby se ohledně popisu skutku nepožadovalo obsahově zcela totéž, co se týká obžaloby či rozsudku v pozdějších stadiích trestního řízení. Nová úprava umožní reagovat na změny ve vývoji skutkového stavu v průběhu vyšetřování a dovolí zpřesnit popis skutku v jeho rámci. Obžaloba bude muset být podána pro skutek, který bude odpovídat popisu skutku v době zahájení trestního stíhání s přihlédnutím ke změnám provedeným posléze v souladu se zákonem (trestní řád bude však zdůrazňovat princip zachování totožnosti skutku).

Seznámení s podstatou obvinění však nebude mít formu usnesení, a nebude tedy proti němu přípustná stížnost, avšak bude možné proti němu brojit prostřednictvím žádosti o přezkoumání postupu policisty či státního zástupce. Ve prospěch obviněného budou stanoveny

¹⁴⁰ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 577.

lhůty pro vyřízení žádosti o přezkoumání postupu policisty či státního zástupce. Nerespektování těchto lhůt může představovat porušení povinnosti státního zástupce.¹⁴¹

6.3 Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. a), b) a d)

Oprávnění podle těchto ustanovení může státní zástupce využít pouze ve vyšetřování. Státní zástupce je při výkonu dozoru nad zachováváním zákornosti ve vyšetřování oprávněn:

- **dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů [§ 174 odst. 2 písm. a)]**

Obdobné oprávnění pro celé přípravné řízení je státnímu zástupci poskytnuto v § 157 odst. 2 větě první. Ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) se vztahuje pouze na vyšetřování, popř. na postup bezprostředně předcházející zahájení trestního stíhání (bylo by možno podle něj vydat i pokyn k zahájení trestního stíhání).¹⁴²

Pokyny vydává státní zástupce v průběhu přípravného řízení formou opatření (§ 19 odst. 1 JŘStZast). Ve smyslu § 19 odst. 2 JŘStZast písemnou formu mají pokyny, které státní zástupce vydává k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení (v případech, kdy toto vyřízení přísluší policejnímu orgánu – tedy odložení nebo odevzdání věci), k přiřazení znalce, při vrácení věci k doplnění, po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření, u odnětí a příkázání věci a tam, kde to státní zástupce považuje za potřebné. Ústně dané pokyny státní zástupce stvrzuje písemně, považuje-li to podle povahy věci za nutné.

Neprovede-li policejní orgán úkon, k němuž dostal od státního zástupce pokyn, upozorní na to státní zástupce jeho příslušného nadřízeného nebo mu věc usnesením odejme (§ 19 odst. 4 JŘStZast). Odnětím se zde má na mysli postup dle § 174 odst. 2 písm. f), nikoli podle § 157 odst. 2 písm. b). Podle § 157 odst. 2 písm. b) by se postupovalo přiměřeně až poté, co by aplikace ustanovení § 174 odst. 2 písm. f) (a to případně i opakovaně) nevedla k žádoucímu výsledku.¹⁴³ Touto otázkou se velmi podrobně zabývá i pokyn obecné povahy č. 12/2003.¹⁴⁴

- **vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje [§ 174 odst. 2 písm. b)]**

I zde [jako u oprávnění § 174 odst. 2 písm. a)] je státnímu zástupci poskytnuto obdobné oprávnění pro celé přípravné řízení v § 157 odst. 2 písm. a). Oprávnění podle § 174 odst. 2

¹⁴¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 94-96.

¹⁴² Ten však lze dát i podle § 157 odst. 2 věta první. Viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vonclouška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 652.

¹⁴³ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 506.

¹⁴⁴ Viz čl. 10 POP č. 12/2003 (Postup státního zástupce v případech zjištění závažných nedostatků).

písm. b) se týká v zásadě zejména vyšetřování a postupu, který mu bezprostředně předchází (srov. slova „včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje“).¹⁴⁵

Z ustanovení tohoto pododstavce vyplývá také oprávnění státního zástupce přezkoumávat usnesení o zahájení trestního stíhání.¹⁴⁶ Státní zástupce musí usnesení o zahájení trestního stíhání neprodleně přezkoumat po jeho doručení. Zjistí-li, že usnesení je nezákonné nebo neodůvodněné, postupuje podle § 174 odst. 2 písm. e).¹⁴⁷

Zjištění, jimiž státní zástupce realizuje své oprávnění podle tohoto písmene, se činí zejména následujícími metodami:¹⁴⁸

1) prověrkami spisových materiálů u policejního orgánu,

K prověrce postupu policejního orgánu může státní zástupce vyžadovat předložení spisů nebo může prověrku spisového materiálu provádět přímo u policejního orgánu (§ 18 odst. 1 věta druhá JŘStZast). Postup státního zástupce při provádění prověrek pak dále rozvádí pokyn obecné povahy č. 12/2003.

Prověrky spisových materiálů u policejního orgánu provede státní zástupce zejména ve vazebních věcech, ve věcech v nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17) a ve věcech skutkově, důkazně či právně náročných, popřípadě ve věcech mladistvých,¹⁴⁹ a to podle povahy konkrétní věci a poznatků o práci policejního orgánu zpravidla nejméně jedenkrát za dva měsíce, nestanoví-li vedoucí státní zástupce svým opatřením (§ 12e odst. 1 věta druhá zákona) odchylně zásady, v jakých věcech a jakých lhůtách mají být prověrky prováděny, např. s rozlišením věci v nichž probíhá prověřování, a věcí, v nichž je již konáno vyšetřování (čl. 13 odst. 1 POP 12/2003).

V určitých případech může provedení prověrky nahradit (zejména tehdy, bylo-li by provádění prověrky jen formální) prostudování (přezkoumání) spisu.¹⁵⁰

2) dotazy na stav přípravného řízení,

Stav prověřování a vyšetřování může státní zástupce zjišťovat rovněž na podkladě ústních informací, které vyžaduje od policejního orgánu. O jejich obsahu podle povahy věci učiní stručný záznam do dozorového spisu. Tento postup nezbavuje státního zástupce

¹⁴⁵ Postup dle § 157 odst. 2 písm. a) však (shodně, jak je tomu v případě oprávnění § 157 odst. 2 věty první) je daleko více využíván v rámci postupu před zahájením trestního stíhání (včetně tzv. předprocesního stadia). Viz Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 507.

¹⁴⁶ Postupuje se tu jen podle § 174 odst. 2 písm. b), nikoli podle § 157 odst. 2 písm. a).

¹⁴⁷ K přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání podrobněji viz podkapitulu 6.2.

¹⁴⁸ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 654.

¹⁴⁹ Na ty se však vztahuje speciální pokyn obecné povahy č. 10/2003 – tento pokyn však v čl. 22 odst. 2 odkazuje na obdobné použití úpravy v POP č. 12/2003.

¹⁵⁰ Viz čl. 13 odst. 2 POP č. 12/2003.

povinnosti vykonávat ve věcech prověrky anebo přezkoumání (prostudování) spisu (čl. 13 odst. 5 POP 12/2003).

3) vyhrazením předkládání opisů protokolů o procesních úkonech,

Státní zástupce si může ve věcech, v nichž provádí dozor, předem vyhradit předkládání opisů protokolů o procesních úkonech (§ 18 odst. 1 věta první JŘStZast).

Na to navazuje úprava v čl. 11 odst. 2 POP 12/2003, která stanoví, že státní zástupce si vyžádá předložení protokolů o důležitých procesních úkonech v závažných věcech, zejména ve věcech vazebních, nebo ve věcech skutkově, důkazně či právně náročných.

Tímto způsobem získává státní zástupce přehled o postupu policejního orgánu, zejména jde-li o důležité procesní úkony, kterých se nemůže zúčastnit.¹⁵¹ Ani tímto způsobem však nelze nahrazovat provádění prověrek, které jsou zcela nezastupitelné.

4) nahlížením do plánu vyšetřování (prověřování) nebo vyžadováním informace od policejního orgánu o jeho obsahu,

Považuje-li to státní zástupce v zájmu úplnosti skutkových zjištění a zajištění všech důkazů pro věc důležitých za potřebné, je oprávněn nahlížet do plánu vyšetřování nebo požadovat informaci od policejního orgánu o jeho obsahu (§ 18 odst. 2 JŘStZast).¹⁵²

5) konzultacemi stavu přípravného řízení s policejním orgánem.

Konzultace stavu přípravného řízení s policejním orgánem jsou zcela neformální a nemohou nahradit prověrky, prostudování (přezkoumání) spisu, ani dotazy na stav přípravného řízení.¹⁵³

- **vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d)]**

Oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. d) se může uplatnit výlučně ve stadiu vyšetřování, jestliže policejní orgán předložil státnímu zástupci návrh na podání obžaloby nebo návrhy na jiné rozhodnutí.¹⁵⁴ Pokyny, které státní zástupce vydává při vrácení věci k doplnění, mají formu opatření a musí mít písemnou formu (§ 19 odst. 1, 2 JŘStZast).

¹⁵¹ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 510.

¹⁵² I když jednacím řád zmiňuje pouze plán vyšetřování, vzhledem k doзору státního zástupce v celém přípravném řízení je zřejmé, že se tu má na mysli i plán prověřování. Viz také závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001.

¹⁵³ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 655.

¹⁵⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 657. Ve stadiu prověřování toto oprávnění využít nelze s ohledem na to, že půjde většinou o případy, kdy policejní orgán vydal usnesení o odložení věci nebo opatření o odevzdání věci (§ 159a odst. 1 až 4), a i kdyby takové usnesení státní zástupce zrušil (z vlastního podnětu nebo na základě stížnosti oprávněné osoby), bude následovat pokyn podle § 157 odst. 2 věty první [nebo výjimečně podle § 174 odst. 2 písm. a)] k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) se tu analogicky aplikovat nebude.

Vrátí-li státní zástupce věc policejnímu orgánu k doplnění, učiní tak písemným pokynem, v němž konkrétně uvede v jakých směrech, popřípadě jakými důkazy, má být řízení doplněno a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu (čl. 66 POP č. 12/2003).

Obdobnou povahu mají i pokyny po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření¹⁵⁵ nebo po rozhodnutí Nejvyššího soudu, kterým byla věc přikázána orgánu, o jehož rozhodnutí jde.¹⁵⁶ Státní zástupce zde zasílá věc policejnímu orgánu, kde se ovšem zmíněné ustanovení uplatní pouze analogicky [praxe tyto pokyny někdy označuje i podle § 174 odst. 2 písm. a)].

Obdobný postup musí státní zástupce většinou uplatnit (neprovede-li doplnění sám) i poté, co nejvyšší státní zástupce zrušil rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu pro jeho nezákonnost (§ 174a odst. 3).¹⁵⁷

Státní zástupce bude postupovat podle § 174 odst. 2 písm. d) v případě závažnějších procesních vad a při nedostatečích v objasnění věci [a to nejen v případech, které by nepochybně odůvodňovaly postup soudu podle ustanovení § 188 odst. 1 písm. e)].¹⁵⁸

U těchto procesních vad musí státní zástupce zvážit, zda lze ještě vůbec příslušnou vadu odstranit nebo napravit (opakováním úkonů, provedením dodatečného výsledku, oznámením příslušného rozhodnutí apod.). V některých případech půjde o vady, které již účinně napravit nelze, a pak se samozřejmě o důvod k postupu podle § 174 odst. 2 písm. d) nejedná.

Státní zástupce musí vždy uvážit, zda byly provedeny v přípravném řízení všechny důkazy nezbytné k posouzení, zda má ve věci podat obžalobu, anebo učinit jiné rozhodnutí ve věci. V případě výsledku svědků musí velmi bedlivě zvažovat podmínky provádění těchto důkazů v řízení před soudem (srov. § 158 odst. 8, § 164 odst. 4 – ve spojení i s § 158a, § 160 odst. 4 – dále i § 211, §212). V případě nezbytnosti bude na místě výsledky svědků, zejména klíčových, opakovat [srov. také čl. 6 odst. 1, 3 písm. d) ÚOChLP].¹⁵⁹

¹⁵⁵ § 188 odst. 1 písm. e), §221 odst. 1, 2, §260, §284 odst. 2, § 314c odst. 1 písm. e), resp. § 149 odst. 2.

¹⁵⁶ § 265l odst. 1, § 270 odst. 1.

¹⁵⁷ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 515.

¹⁵⁸ Viz rozhodnutí NS ČR – 4 Tz 54/2002 (ASPI) – přestože se vztahuje k ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) – „Závažnými vadami přípravného řízení ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ se rozumí vady, které samy o sobě nebo ve spojení s jinými závažným způsobem zpochybňují zákonost přípravného řízení a jeho výsledků nebo které mají za následek, že k některým úkonům přípravného řízení nelze přihlížet jako k důkazu (absolutní neúčinnost důkazu).“ Pokud jde o závažnější vady viz. Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 658.

¹⁵⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 658.

6.4 Lhůty ke skončení vyšetřování

Postup ve vyšetřování má být co nejrychlejší (§ 164 odst. 1). Policejní orgán je povinen skončit vyšetřování ve lhůtách uvedených v § 167 odst. 1 a v § 170 odst. 1.¹⁶⁰ Zařazení určité věci pod výše uvedená ustanovení upravující příslušnou lhůtu se provede podle právní kvalifikace věci v návaznosti na údaje uvedené v usnesení o zahájení trestního stíhání (na rozdíl od postupu podle § 159 je zde údaj o právní kvalifikaci obligatorní). Je-li vedeno trestní stíhání pro dva nebo více trestných činů, rozhodující je právní posouzení pro čin, který je nejpřísněji trestný.

Policejní orgán v případech, kdy neskončí vyšetřování v uvedených lhůtách, je povinen státnímu zástupci písemně zdůvodnit, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě vyšetřování skončit, které úkony je ještě třeba provést a jakou dobu bude vyšetřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má vyšetřování ještě trvat (§ 167 odst. 2). Pokud policejní orgán neskončí vyšetřování v prodloužené lhůtě, je státní zástupce povinen v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci, a pokud je to třeba, uložit policejnímu orgánu povinnost provést konkrétní úkony (§ 167 odst. 3).

6.5 Dozor státního zástupce v rozšířeném vyšetřování

Dozor nad rozšířeným vyšetřováním začíná až momentem zahájení trestního stíhání pro některý trestný čin uvedený v § 17 (§ 168 odst. 1). V prověřování, které mu předchází, nejsou stanoveny žádné odchylky od prověřování, které se koná o trestných činech podle § 16 a rozsah úkonů prováděných v prověřování v těchto věcech by měl být zcela shodný (s přihlédnutím k odchylkám vyvolaným povahou a závažností věci).¹⁶¹

Při vyšetřování těchto trestných činů se použije obecná úprava standardního vyšetřování, pokud není dále uvedeno jinak (§ 168 odst. 2). Tomu odpovídá i úprava v pokynu obecné povahy č. 12/2003,¹⁶² který stanoví, že při výkonu dozoru nad zachováváním zákonosti ve vyšetřování ve věcech uvedených v § 17 se užije ustanovení části druhé tohoto pokynu

¹⁶⁰ Policejní orgán je povinen skončit vyšetřování nejpozději:

- a) do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce,
- b) do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu,
- c) do šesti měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti krajského soudu.

¹⁶¹ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 577-578.

¹⁶² Viz čl. 98 POP č. 12/2003.

obecné povahy (jde o obecnou úpravu vztahující se na dozor ve vyšetřování) obdobně, s následujícími odchylkami:

- a) státní zástupce dbá o to, aby policejní orgán provedl ve věci všechny důkazy, jež jsou nezbytné pro podání obžaloby nebo jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci (§ 169 odst. 1), a to od okamžiku, kdy bylo zahájeno trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 17, nebo od okamžiku změny právní kvalifikace na takový trestný čin; byl-li vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první) a pokud obsah záznamu svědčí pro závěr, že se může jednat o právní kvalifikaci uvedenou v § 17, státní zástupce podle těchto zásad postupuje přiměřeně,

Přiměřenost neznamená, že by se i prověřování ve věcech podle § 17 mělo jakkoli přiblížit způsobu provádění rozšířeného vyšetřování. Jde o to, aby těmto věcem byla už v prověřování věnována zvýšená pozornost. Rozdíl oproti věcem uvedeným v § 16 tkví jen v tom, že vzhledem k vyšší typové závažnosti a skutkové či důkazní složitosti věci, v nichž se pak koná rozšířené vyšetřování bude nepochybně rozsah těchto zjištění větší než ve věcech, na něž tato úprava nedopadá (a to již v prověřování).¹⁶³

- b) v přípravném řízení ohledně výslechu svědků neplatí omezení uvedené v § 164 odst. 1 (§ 169 odst. 1); výslechy svědků lze provádět bez ohledu na to, zda jde o neodkladný nebo neopakovatelný úkon; státní zástupce však v těchto případech zvlášť důsledně zvažuje hlediska týkající se použitelnosti výsledků těchto úkonů jako důkazů v řízení před soudem,

Tím je vymezen širší rozsah dokazování v rozšířeném vyšetřování oproti standardnímu vyšetřování.¹⁶⁴ I v těchto případech však přichází v úvahu sepsání úředních záznamů o podaných vysvětleních [§ 158 odst. 3 písm. a)].¹⁶⁵ Co se týká použitelnosti těchto úkonů, musí zde brát v úvahu především ustanovení § 211 a § 212.

- c) státní zástupce při výkonu dozoru nad zachováváním zákonosti ve vyšetřování prověrkami nebo informacemi o stavu vyšetřování soustavně posuzuje, zda právní kvalifikace skutku, pro který je obviněný stíhán, odpovídá výčtu trestných činů uvedených § 17; zjistí-li důvody pro změnu právní kvalifikace, vydá neprodleně pokyn policejnímu orgánu, aby obviněného a jeho obhájce na změnu právní kvalifikace upozornil (§ 169 odst. 2),

¹⁶³ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 724.

¹⁶⁴ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck 2005, s. 1291.

¹⁶⁵ Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 579.

Po upozornění obviněného pokračuje vyšetřování podle ustanovení pro standardní vyšetřování a důkazy, jež byly provedeny způsobem podle § 169 odst. 1 zůstávají součástí důkazů opatřených v průběhu vyšetřování (§ 169 odst. 2).

Pro určení rozsahu prováděných důkazů je rozhodující právní kvalifikace skutku, pro který je obviněný v době provádění důkazu stíhán (§ 169 odst. 2 věta první). Nepřílehavost právního posouzení skutku, pro který je trestní stíhání vedeno, může mít za následek nepoužitelnost určitých úkonů (v rozšířeném vyšetřování je možno vyslýchat svědky bez omezení, zatímco ve standardním vyšetřování tomu tak není) a může být též považována za závažnou (neodstranitelnou) procesní vadu.¹⁶⁶

Přiměřeně podle bodu c) postupuje státní zástupce u věcí, které jsou zatím posuzovány jako trestné činy, ohledně nichž je dána příslušnost okresního soudu jako soudu prvního stupně (§ 16), pokud vzhledem k okolnostem případu může důvodně přicházet v úvahu i právní posouzení uvedené v § 17. Neprodleně po upozornění na změnu právní kvalifikace předá věc státnímu zástupci příslušnému k výkonu dozoru ve věcech trestných činů uvedených v § 17 (čl. 98 odst. 2 POP č. 12/2003).

d) Státní zástupce dbá o to, aby vyšetřování bylo skončeno ve lhůtě šesti měsíců od zahájení trestního stíhání (v § 170 odst. 1); nebude-li v této lhůtě skončeno, platí § 167 odst. 2 a 3.

Státní zástupce svá jednotlivá oprávnění při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti ve stadiu vyšetřování podle § 174 odst. 2 (resp. § 157 odst. 2) však uplatňuje kdykoliv, tedy i v kratší lhůtě, než která je stanovena v § 170 odst. 1.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 724-725.

¹⁶⁷ Srov. výkl. stan. č. 28/2002 Sb. v. s. NSZ k postupu státního zástupce při aplikaci ustanovení § 159, 167 a 170 trestního řádu.

7. Rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování

Nejzávažnější rozhodnutí, kterými se končí vyšetřování, je oprávněn vydat pouze státní zástupce. Dělí se na:¹⁶⁸

1. meritorní rozhodnutí, jimiž jsou:

- postoupení věci jinému orgánu,
- zastavení trestního stíhání,
- podmíněné zastavení trestního stíhání,
- schválení narovnání,
- odstoupení od trestního stíhání mladistvého.

Všechna tato rozhodnutí po nabytí právní moci jsou nezměnitelná a závazná. Vytvářejí tak překážku věci pravomocně rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*) a věc jimi rozhodnutá nemůže být předmětem projednání v jiném procesu (*ne bis in idem*). Jejich změny by bylo možno dosáhnout jedině cestou mimořádného opravného prostředku.

2. rozhodnutí zatímní povahy, kterým je přerušeno trestního stíhání

Toto rozhodnutí věc definitivně neukončuje. Odpadnou-li důvody, pro něž byla věc přerušena, lze kdykoliv pokračovat v řízení.

3. obžaloba a návrh na ochranné opatření

Přestože se jimi končí přípravné řízení, nejde o meritorní rozhodnutí, protože trestní stíhání pokračuje. Jsou nezbytným předpokladem pro zahájení následujícího řízení před soudem.

Pokud jsou dány v konkrétní věci zároveň důvody pro různá rozhodnutí podle § 171 až 173, § 307 a § 309, musí být vydáno rozhodnutí, které je pro obviněného nejpříznivější.¹⁶⁹

7.1 Postoupení věci jinému orgánu

Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění (§ 171 odst. 1).

Jsou-li splněny podmínky uvedené v ustanovení § 171 odst. 1, je postoupení věci obligatorní. Čl. 64 odst. 1 POP č. 12/2003 dále stanoví, že státní zástupce věc postoupí jen tehdy, pokud věc byla náležitě objasněna. Po vydání rozhodnutí státní zástupce nemůže

¹⁶⁸ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 615-616.

¹⁶⁹ K pořadí viz Fenyk, J. Vademecum státního zástupce . Praha : ASPI Publishing, 2003, s. 337-338.

pokračovat v trestním stíhání a zjišťovat další okolnosti potřebné pro posouzení jako přestupku, jiného správního deliktu nebo kárného provinění, zejména odstraňovat pochybnosti o tom, zda se obviněný skutku dopustil.¹⁷⁰

Postoupení věci však nelze uplatnit, pokud od spáchání přestupku, jiného správního deliktu nebo kárného provinění uplynula doba, po které již podle zvláštních zákonů nelze přestupek nebo kárné provinění projednat (viz např. § 20 PřesZ). V tomto případě přichází v úvahu jen zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b).¹⁷¹

Samotné rozhodnutí příslušného orgánu o přestupku, jiném správním deliktu nebo kárném provinění, aniž by mu předtím byla věc podstoupena podle § 171 odst. 1, nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata) ve vztahu k trestnímu řízení. Trestní stíhání však již nelze konat v případě, že o stejném skutku ve vztahu k téže osobě bylo vydáno pravomocné rozhodnutí o postoupení věci.¹⁷²

Ve výroku usnesení uvede státní zástupce popis skutku, jak vyplývá z důkazů ve spise¹⁷³ a označení orgánu, jemuž věc postupuje s tím, že jde o skutek, který by mohl být tímto orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění. V usnesení nelze uvést označení přestupku nebo jiného správního deliktu podle určitého ustanovení zákona. V odůvodnění rozhodnutí uvede zejména právní důvody postoupení věci jinému orgánu (čl. 64 odst. 2 POP č. 12/2003).

Podá-li obviněný nebo poškozený proti usnesení o postoupení věci jinému orgánu stížnost¹⁷⁴ a nebude-li uplatněn postup podle § 146 odst. 1, státní zástupce neprodleně předloží spisy nadřízenému státnímu zástupci k rozhodnutí (čl. 64 odst. 3 POP č. 12/2003). Jakmile usnesení o postoupení věci jinému orgánu nabude právní moci, státní zástupce, který o postoupení věci jinému orgánu rozhodl, nebo – byla-li ve věci podána stížnost – nadřízený státní zástupce, předloží bezodkladně stejnopis usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství - § 173a (čl. 64 odst. 3 POP č. 12/2003).

¹⁷⁰ Viz také rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 65/1979 (č. 68/1980 Sb. rozh. tr.) a rozhodnutí NS ČR – 4 Tz 41/1991 (č. 34/1993 Sb. rozh. tr.).

¹⁷¹ Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 65/1979 (č. 68/1980 Sb. rozh. tr.).

¹⁷² Viz rozhodnutí NS ČR – 11 Tz 46/1987 (č. 47/1989 Sb. rozh. tr.).

¹⁷³ Viz rozhodnutí NS ČSSR – Tzv 8/1988 (č. 45/1989 Sb. rozh. tr.) a rozhodnutí NS ČR – 2 Tzn 97/1995 (č. 44/1996 Sb. rozh. tr.).

¹⁷⁴ Toto právo pro ně plyne z § 171 odst. 2.

7.2 Zastavení trestního stíhání

7.2.1 Obecně k zastavení trestního stíhání

Zastavení trestního stíhání představuje způsob vyřízení věci, který přichází v úvahu jedině tehdy, bylo-li proti určité osobě účinně zahájeno trestní stíhání.¹⁷⁵ Zastavit trestní stíhání lze jen ve vztahu ke konkrétnímu obviněnému pro skutek, pro který se trestní stíhání vede.

Státní zástupce může zároveň postupovat tak, že ve věci ohledně některých skutků podá obžalobu a ohledně jiných skutků zastaví trestní stíhání. Nelze tak postupovat v případech jednočinného souběhu trestných činů. Naproti tomu možnost současně podat obžalobu a trestní stíhání zastavit se týká i těch případů, kdy ohledně různých dílčích útoků jednoho a téhož pokračujícího trestného činu (§ 89 odst. 3 TZ) vyjdou najevo okolnosti, jež umožňují v téže věci ohledně některých dílčích útoků zastavit trestní stíhání a ohledně jiných podat obžalobu.¹⁷⁶

Zastavení trestního stíhání se týká vždy skutku, a nikoli jeho možného právního posouzení podle ustanovení zvláštní části trestního zákona. Pokud lze skutek, který je předmětem trestního stíhání, posoudit v jednočinném souběhu jako dva nebo více trestných činů, není možné takové trestní stíhání zastavit jen pro některý z taktů v úvahu přicházejících trestných činů.¹⁷⁷ Obviněný se v těchto případech upozorní na to, že stíhaný skutek bude posuzován nadále jen jako trestný čin, na který se nevztahuje důvod, pro který by bylo nutné trestní stíhání jinak zastavit.¹⁷⁸ V odůvodnění příslušného rozhodnutí (např. obžaloby) se popřípadě uvede, z jakých důvodů nebyl skutek posouzen podle ustanovení trestního zákona o dalším trestném činu.¹⁷⁹

Podá-li obviněný nebo poškozený proti usnesení o zastavení trestního stíhání stížnost¹⁸⁰ a nebude-li uplatněn postup podle § 146 odst. 1, státní zástupce neprodleně předloží spisy nadřízenému státnímu zástupci k rozhodnutí. Stejně postupuje, podá-li obviněný stížnost a zároveň prohlásí, že trvá na projednání věci podle § 11 odst. 3 nebo § 172 odst. 4. Pokračování v trestním stíhání tu přichází v úvahu teprve poté, bude-li stížnost obviněného zamítnuta (čl. 63 odst. 4 POP č. 12/2003).

¹⁷⁵ Pokud nebylo zahájeno trestní stíhání, lze věc odložit některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 159a odst. 1 až 4.

¹⁷⁶ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1306.

¹⁷⁷ Viz rozhodnutí NS – 10 Tz 37/1965 (č. 64/1965 Sb. rozh. tr.).

¹⁷⁸ Viz rozhodnutí NS ČSSR – 5 Tz 49/1968 (č. 31/1969 Sb. rozh. tr.).

¹⁷⁹ Viz rozhodnutí NS ČSR – 6 Tz 4/1972 (Bull. č. 3/1972, rozh. č. 28).

¹⁸⁰ Toto oprávnění pro ně plyne z § 172 odst. 3.

Trestní stíhání, v němž se pokračuje vzhledem k prohlášení obviněného podle § 11 odst. 3 nebo § 172 odst. 4, nelze zastavit ze stejného důvodu, pro který bylo zastaveno již původně.¹⁸¹ Jakmile usnesení o zastavení trestního stíhání nabude právní moci, státní zástupce, který o zastavení trestního stíhání rozhodl, nebo – byla-li ve věci podána stížnost – nadřízený státní zástupce, předloží bezodkladně stejnopis usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství - § 173a (čl. 63 odst. 4 POP č. 12/2003).

7.2.2 Obligatorní zastavení trestního stíhání

Obligatorní důvody pro zastavení trestního stíhání jsou uvedeny v § 172 odst. 1 (výčet důvodů je taxativní):

- **je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede [§ 172 odst. 1 písm. a)]**

Z výsledků přípravného řízení musí být závěr, že se skutek nestal, zcela zřejmý a jasný. V případě pochybností či existence rozporných důkazů (některé obviněného usvědčují, a druhé podezření ze spáchání trestného činu vůči jeho osobě vyvracejí), které reálně připouštějí možnost, že se skutek stal, nelze trestní stíhání podle tohoto písmene zastavit.¹⁸²

- **není-li skutek, pro který se trestní stíhání vede, trestným činem a není důvod k postoupení věci [§ 172 odst. 1 písm. b)]**

Skutek nesmí být trestným činem absolutně, nemá znaky skutkové podstaty žádného trestného činu. Jestliže skutek sice nelze podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání, ale ve věci lze ještě provádět další důkazy k objasnění věci a jejímu právnímu posouzení, trestní stíhání nelze podle § 172 odst. 1 písm. b) zastavit. Trestní stíhání se podle tohoto písmene musí zastavit i v případě, jestliže skutek, který by mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, již nelze postihnout příslušnou zákonnou sankcí (viz např. § 20 PřesZ).¹⁸³

- **není-li prokázáno, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, spáchal obviněný [§ 172 odst. 1 písm. c)]**

Tento závěr musí být rovněž dostatečně podložen, avšak oproti důvodu uvedenému v ustanovení § 172 odst. 1 písm. a) se nevyžaduje taková jednoznačnost a jasnost zmíněného závěru. Pokud závěr o tom, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, nespáchal obviněný, závisí na hodnocení rozporných důkazů (ve věci byly opatřeny důkazy, z nichž některé

¹⁸¹ Viz rozhodnutí NS ČSR – 5 Tz 14/1971 (č. 16/1972 Sb. rozh. tr.).

¹⁸² Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 105/1976 (č. 28/1977 Sb. rozh. tr.).

¹⁸³ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1039-1040.

obviněného usvědčují, a jiné naopak podezření ze spáchání trestného činu vyvracejí nebo zeslabují), které připouštějí stále reálnou možnost, že obviněný je pachatelem trestného činu, státní zástupce musí podat obžalobu. K odstranění rozporů mezi navzájem si odporujícími důkazy může zpravidla dojít až po projednání věci v hlavním líčení na základě zásad ústnosti a bezprostřednosti a zhodnocení provedených důkazů soudem.¹⁸⁴ Podle tohoto ustanovení se postupuje i tehdy, jestliže se nepodařilo prokázat, že pachatelem trestného činu je právě obviněný nebo bylo zjištěno, že pachatelem je jiná osoba.¹⁸⁵

- je-li trestní stíhání nepřipustné - § 11 odst. 1 [§ 172 odst. 1 písm. d)]

Vedle zastavení trestního stíhání z důvodů uvedených v § 11 odst. 1 se objevují i názory, že trestní stíhání je možné zastavit i z důvodu neprojednání věci v přiměřené lhůtě s poukazem na ustanovení čl. 6 odst. 1 ÚOChLP za použití analogie § 11 odst. 1 písm. j).¹⁸⁶ Tento postup však nepřichází v úvahu, neboť by rozšiřoval výčet zákonných důvodů nepřipustnosti trestního stíhání.¹⁸⁷

Navrhovaná úprava bude řešit tuto otázku jednoznačně tak, že mezinárodní smlouva musí nepřipustnost trestního stíhání stanovit výslovně. Na druhé straně však bude možno zastavit trestní stíhání, pokud s ohledem na průtahy v řízení již nebude veřejný zájem na trestním stíhání obviněného, a to s využitím fakultativního důvodu zastavení trestního stíhání s přihlédnutím k zásadě oportunity.¹⁸⁸

- nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný [§ 172 odst. 1 písm. e)]

V tomto případě musí být zjištěno, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, se stal, a že ho spáchal obviněný.¹⁸⁹ Nepřičetnost obviněného musí být dána v době činu a musí být dostatečně prokázána. Pokud by nepřičetnost vznikla až po spáchání trestného činu, jednalo by se pouze o důvod k přerušování trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 173 odst. 1 písm. c). Při posuzování právních důsledků spojených s nepřičetností obviněného je potřebné vzít v úvahu i skutkovou podstatu trestného činu opilství podle § 201a odst. 1 TZ.

- zanikla-li trestnost činu [§ 172 odst. 1 písm. f)]

¹⁸⁴ Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 105/1976 (č. 28/1977 Sb. rozh. tr.).

¹⁸⁵ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1041.

¹⁸⁶ Viz např. rozhodnutí NS - 7 Tz 316/2001.

¹⁸⁷ Více viz Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 989-990 a Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1049-1050.

¹⁸⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 23-24.

¹⁸⁹ Blíže viz rozhodnutí NS ČSSR – 11 Tz 51/1965 (č. 7/1966 Sb. rozh. tr.).

Zastavení trestního stíhání podle písm. f) se musí vždy opírat o závěr, že došlo ke spáchání skutku a obviněný je pachatelem trestného činu, a proto nelze přistoupit k zastavení bezprostředně poté, co příslušný důvod zániku trestnosti vyšel najevo (§ 7 odst. 3, § 8 odst. 3, § 65, § 66, § 147a, § 163, § 163b, § 214 TrZ), ale až poté, co bylo na základě provedeného dokazování spolehlivě zjištěno, že nepřichází v úvahu zastavení trestního stíhání pro některý z příznivějších důvodů obsažených pod písmeny a) až e).¹⁹⁰

Promlčení trestního stíhání je zvláštním důvodem, pro který je trestní stíhání nepřijatelné [§ 11 odst. 1 písm. b)], a proto musí být v takovém případě trestní stíhání zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. d), a nikoli podle § 172 odst. 1 písm. f).

7.2.3 Fakultativní zastavení trestního stíhání

Stejně jako v případě postupu podle § 172 odst. 1 i zde se vyžaduje, aby bylo v přípravném řízení zjištěno, že se skutek stal a že ho spáchal obviněný. Zároveň však nesmí být dán žádný z obligatorních důvodů zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1.¹⁹¹

Fakultativní důvody pro zastavení trestního stíhání jsou uvedeny v § 172 odst. 2 (výčet důvodů je taxativní):

- **je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne [§ 172 odst. 2 písm. a)]**

Státní zástupce zde musí zkoumat, zda uložený, popř. očekávaný trest za jiný skutek, který je trestným činem, bude dostatečný z hlediska účelu trestu (§ 23 odst. 1 TZ).

Pojem „jiný čin“ v ustanovení § 172 odst. 2 písm. a) je nutno vykládat tak, že nemusí jít pouze o jiný čin založený odlišným skutkem ve smyslu hmotného práva, ale může jím být i dílčí útok, popř. více dílčích útoků jednoho pokračujícího trestného činu. Tedy i v případě, že obviněný je stíhán pro dílčí útoky pokračujícího trestného činu, za jehož jiné dílčí útoky byl již pravomocně odsouzen, není vyloučen postup podle § 172 odst. 2 písm. a), jsou-li splněny i ostatní podmínky tohoto ustanovení.¹⁹²

Při rozhodování je pak státní zástupce povinen vycházet nejen z porovnání trestních sazeb za jednotlivé trestné činy, nýbrž i z porovnání trestů, které měly být podle kritérií uvedených v § 31 TZ za jednotlivé trestné činy uloženy. Teprve po vyřešení předběžné

¹⁹⁰ Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003, s. 990. Srov. rozhodnutí NS ČR – 3 Tz 119/1998 – ASPI.

¹⁹¹ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 1311. Viz též rozhodnutí NS ČR – 11 Tz 3/1976 (č. 6/1977 Sb. rozh. tr.) a rozhodnutí NS ČR – 11 Tz 62/1980 (č. 34/1981 Sb. rozh. tr.), které však vychází z opačného právního názoru.

¹⁹² Viz rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích - 4 To 709/2002 (č. 41/2003 Sb. rozh. tr.).

otázky, jaké tresty by měly být uloženy za srovnávané trestné činy, může být učiněn závěr, zda trest k němuž může stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který obviněného pro jiný čin podle očekávání postihne.¹⁹³

- **bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující [§ 172 odst. 2 písm. b)]**

Toto rozhodnutí nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté o stejném skutku. Vždy je třeba zkoumat, zda rozhodnutí o skutku bylo postačující z hlediska stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost, poměrů obviněného, možnosti jeho nápravy a ochrany společnosti, a to s přihlédnutím k ustanovení § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 TZ.¹⁹⁴

Za postačující rozhodnutí jiného orgánu nelze podle praxe považovat např. odnětí řidičského průkazu dopravním inspektorátem opilému řidiči motorového vozidla¹⁹⁵, rozvázání pracovního poměru dohodou¹⁹⁶, uložení náhrady způsobené škody¹⁹⁷ atd. Týká se to i skutečnosti, že za porušení celních předpisů, které je kladeno obviněnému za vinu, byla uložena sankce právnické osobě, za kterou obviněný jednal.¹⁹⁸

- **jestliže vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo [§ 172 odst. 2 písm. c)]**

V citovaném pododstavci je upravena zvláštní tzv. diskreční pravomoc státního zástupce. Účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1) bude dosaženo zejména u trestných činů menší závažnosti (nebezpečnosti pro společnost).

Navrhovaná úprava zastavení trestního stíhání z důvodu tzv. nedostatku veřejného zájmu na podání obžaloby bude vzhledem ke změnám prováděným v oblasti trestního práva hmotného formulována tak, aby diskreční pravomoc státního zástupce byla ještě více posílena. Fakultativně bude možno zastavit trestní stíhání i v případě, pokud vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, osobě obviněného, míře jeho zavinění, pohnutce a s přihlédnutím k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že trestní stíhání není účelné nebo potrestání není potřebné k odvrácení obviněného od páchaní dalších

¹⁹³ Viz rozhodnutí NS ČSR – 3 Tz 7/1970 (č. 36/1970 Sb. rozh. tr.).

¹⁹⁴ Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 83/1975 (č. 23/1976 Sb. rozh. tr.).

¹⁹⁵ Viz R 7/1964.

¹⁹⁶ Viz R 34/1978.

¹⁹⁷ Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 40/1979 (č. 69/1980 Sb. rozh. tr.).

¹⁹⁸ Viz rozhodnutí NS ČR – 2 Tzn 190/1996 (č. 51/1997 Sb. rozh. tr.).

restných činů. Tato úprava bude navazovat na úpravu odložení věci z tohoto důvodu před zahájením trestního stíhání.¹⁹⁹

7.3 Přerušování trestního stíhání

Usnesení o přerušování trestního stíhání má vždy povahu jen mezitímního rozhodnutí a věc jím není vyřízena konečným způsobem. Zpravidla bude ještě nutné vydat jiné rozhodnutí, jímž bude přípravné řízení skončeno. Vzhledem k mezitímní povaze rozhodnutí o přerušování trestního stíhání a tomu, že důvod přerušování trvá zpravidla po přechodnou dobu, je nezbytné před přerušováním trestního stíhání provést všechny dostupné úkony nutné k úspěšnému provedení trestního stíhání (§ 173 odst. 2 věta první).²⁰⁰ Pomine-li důvod přerušování, státní zástupce musí vydat rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání (§ 173 odst. 2 věta druhá).

Státní zástupce přerušuje trestní stíhání:

- **nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit [§ 173 odst. 1 písm. a)]**

Pokud však jsou splněny podmínky pro řízení proti uprchlému (§ 302 a násl.), trestní stíhání se nepřerušuje a postupuje se podle tohoto institutu.

- **nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud [§ 173 odst. 1 písm. b)]**

Ke zjištění těžké choroby je nutný znalecký posudek z příslušného odvětví (psychiatrie, sexuologie nebo psychologie, ale i z jiných zdravotnických odvětví). Slova „obviněného nelze postavit před soud“ znamenají, že není možno na něho z tohoto důvodu podat obžalobu.

- **není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání [§ 173 odst. 1 písm. c)]**

Tento závěr se zjišťuje ze znaleckého posudku z odvětví psychiatrie, popř. psychologie.

- **navrhuje-li se předání trestního stíhání do ciziny, nebo byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn [§ 173 odst. 1 písm. d)]**

Navrhovaná úprava předpokládá, že rozhodnutí o přerušování trestního stíhání bude oprávněn vydat i policista.²⁰¹

7.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání (obdobně jako narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého) představuje jednu z forem tzv. odklonu v trestním řízení. Tento postup je fakultativní. Státní zástupce tak může postupovat jak z podnětu policejního orgánu, tak i

¹⁹⁹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 102-103.

²⁰⁰ Viz také nález Ústavního soudu - III ÚS 84/1998 (nález č. 25/10 Sb. nález a usn.).

²⁰¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 102.

z podnětu obviněného, avšak na podmíněné zastavení trestního stíhání není právní nárok.²⁰² Čl. 62 odst. 1 POP č. 12/2003 stanoví, že státní zástupce může v přípravném řízení se souhlasem obviněného rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání za splnění těchto podmínek:

- **v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let (§ 307 odst. 1)**

Vychází se z trestních sazeb uvedených u jednotlivých ustanovení zvláštní části trestního zákona - nepřihlíží se ke snížení trestní sazby u mladistvého.

- **se souhlasem obviněného (§ 307 odst. 1)**

Souhlas obviněného musí být dán způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti. Z práva obviněného podat proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání stížnost (§ 307 odst. 5) je možno dovodit i jeho právo vzít souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání zpět až do té doby, než takové usnesení nabude právní moci.²⁰³ Zákon nevyžaduje souhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání. Nesouhlas poškozeného tedy nemusí být v konkrétním případě překážkou pro tento postup, jestliže jsou jinak splněny zákonné podmínky a orgán činný v trestním řízení pokládá tento způsob řešení věci za dostačující.²⁰⁴

- **obviněný se k činu doznal [§ 307 odst. 1 písm. a)]**

Doznání se musí vztahovat ke všem zákonným znakům skutkové podstaty trestného činu a musí být podporováno i dalšími důkazy,²⁰⁵ které byly ve věci v dosavadním průběhu trestního řízení provedeny. Doznání obviněného musí být obsaženo v jeho výpovědi podle ustanovení § 91 a násled.²⁰⁶ O doznání nemůže jít ani tehdy, jestliže čin byl spáchán za podmínek některé okolnosti vylučující trestnost (protiprávnost). Pokud obviněný své původní učiněné doznání v průběhu řízení odvolá, nelze podmíněně zastavit trestní stíhání, neboť není splněna podmínka stanovená v § 307 odst. 1 písm. a).²⁰⁷

- **obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě [§ 173 odst. 1 písm. b)]**

²⁰² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007

²⁰³ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích - 4 To 791/2000 (č. 72/2001 Sb. ORAC - trestní).

²⁰⁴ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni - 9 To 429/1997 (č. 51/1998 Sb. rozh. tr.).

²⁰⁵ K rozsahu dokazování před rozhodnutím státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání viz výkl. stan. č. 13/1996 Sb. v. s. NSZ.

²⁰⁶ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě - 6 To 377/1995 (č. 6/1996 Sb. rozh. tr.).

²⁰⁷ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni - 7 To 46/2001 (č. 102/2001 Sb. ORAC - trestní).

Tato podmínka nemusí být splněna obligatorně, byť to ze znění zákona zcela jednoznačně neplyne.²⁰⁸ Z povahy a účelu podmíněného zastavení trestního stíhání a z toho, že v případě opačného řešení by byli nedůvodně z hlediska možnosti jeho aplikace zkráceni obvinění, kteří jsou trestně stíháni pro trestný čin, jímž nebyla způsobena škoda, se podává, že aplikace ustanovení § 307 odst. 1 přichází v úvahu i u trestných činů, u kterých nebyla způsobena škoda, nebo dokonce způsobení škody není ani zákonným znakem skutkové podstaty.²⁰⁹

Pokud by se tato podmínka měla uplatnit, tři možnosti uvedené v § 307 odst. 1 písm. b) jsou dány na výběr a žádnou z nich zákonná úprava neupřednostňuje.²¹⁰

Pokud poškozený odmítá náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem, je možno postupovat podle § 307 odst. 1 a podmíněně zastavit trestní stíhání i za situace, kdy obviněný poškozenému škodu vzniklou trestným činem neuhradil, ani neučinil žádné opatření k její úhradě.²¹¹

- **vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující (§ 307 odst. 1)**

Při posuzování této podmínky je nutno zkoumat konkrétní nebezpečnost trestného činu pro společnost, a nikoli jeho typovou společenskou nebezpečnost s ohledem na trestní sazbu.

Podle čl. 62 odst. 2 POP č. 12/2003 státní zástupce před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání při výkonu dozoru v přípravném řízení dbá o to, aby policejní orgán provedl neodkladné a neopakovatelné úkony a všechny další úkony nezbytné k tomu, aby nemohlo dojít ke zmaření účelu trestního řízení, pokud bude rozhodnuto, že se v trestním řízení obviněného pokračuje (§ 308 odst. 1 věta druhá).

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání stanoví státní zástupce zkušební dobu na šest měsíců až dva roky. Pokud byla obviněnému v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uložena přiměřená omezení podle § 307 odst. 4, mohou mít formu zákazu určitého chování (např. zákaz požívat nadměrně alkoholické nápoje) nebo příkazu ke konání (např. řádně platit výživné), apod. Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby

²⁰⁸ Viz výkl. stan. č. 13/1996 Sb. v. s. NSZ k rozsahu dokazování před rozhodnutím státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání.

²⁰⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1079. Viz též rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě – 3 To 21/1996 (č. 47/1996 Sb. rozh. tr.).

²¹⁰ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích – 4 To 22/1997 (č. 25/1998 Sb. rozh. tr.).

²¹¹ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni – 6 To 83/2001 (č. 52/2001 Sb. rozh. tr.).

ji v průběhu zkušební doby podle podmínek uzavřené dohody nahradil (čl. 62 odst. 3 POP č. 12/2003).

Po uplynutí zkušební doby (§ 307 odst. 2), popř. i v jejím průběhu, státní zástupce zjišťuje, zda obviněný ve zkušební době vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a dodržoval i další uložená omezení. Vyžádá si opis rejstříku trestů obviněného, zprávy o pověsti, popřípadě vyjádření poškozeného, zda obviněný nahradil způsobenou škodu nebo zda plní dohodu o způsobu náhrady škody. Pokud obviněný tyto povinnosti splnil, vysloví státní zástupce po uplynutí zkušební doby usnesením, že se osvědčil (§ 308 odst. 1). Jestliže obviněný ve zkušební době nevyhoví uloženým podmínkám, v jeho trestním stíhání se pokračuje. Rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání obviněného lze učinit i během zkušební doby (čl. 62 odst. 6 POP č. 12/2003).

Je třeba dodat, že podmíněné zastavení trestního stíhání, ve kterém se rozhoduje i o povinnosti náhrady škody a lze uložit obviněnému přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, se svým dosahem přibližuje odsuzujícímu rozsudku. To vyvolává jisté pochybnosti o tom, zda tato kompetence není v rozporu s ustanovením čl. 40 odst. 1 LPS, který svěřuje rozhodování o vině a trestu soudu.²¹²

Navrhovaná úprava zavádí zvláštní druh odklonu v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání s dohledem probačního úředníka, který vznikne spojením podmíněného zastavení trestního stíhání za obdobných podmínek, jako je tomu u prostého podmíněného zastavení trestního stíhání, avšak s prodloužením horní hranice zkušební doby na tři roky, a dohledu probačního úředníka, který bude vykonáván za stejných podmínek, jako je tomu u dohledu v ostatních případech.²¹³

7.5 Narovnání

Narovnání je další formou odklonu v trestním řízení (vedle podmíněného zastavení trestního řízení a odstoupení od trestního stíhání mladistvého). Obviněný i poškozený mohou navrhnout takový způsob vyřízení věci, avšak nemají právní nárok domáhat se rozhodnutí o narovnání. Narovnání směřuje k posílení prvků oportunity oproti jinak uplatňované zásadě legality a k dekriminalizaci méně závažných forem trestné činnosti.²¹⁴

²¹² Viz Jelínek, J. a kol. Trestní zákon. Trestní řád. 25. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, 2007, s. 731.

²¹³ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 126-127.

²¹⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1088.

Podle čl. 65 odst. 1 POP č. 12/2003 může státní zástupce v přípravném řízení se souhlasem obviněného a poškozeného rozhodnout o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání za splnění podmínek § 309 odst. 1 a § 311 odst. 1:

- **jde o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let (§ 309 odst. 1)**

Vychází se ze základních, a nikoli ze zkrácených nebo zvýšených trestních sazeb.

- **obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě [§ 309 odst. 1 písm. a)]**

Nejde zde o doznání obviněného - prohlášení obviněného tedy nemá povahu důkazu, ale obsah prohlášení musí odpovídat dalším skutkovým zjištěním ve věci.

- **obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem [§ 309 odst. 1 písm. b)]**

Oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání jsou zde podmínky narovnání stanoveny přísněji, a to s ohledem na právní účinky narovnání.

- **obviněný složí v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu [§ 309 odst. 1 písm. c)]**

Vychází se z nebezpečnosti konkrétního trestného činu pro společnost s přihlédnutím ke všem polehčujícím a přitěžujícím okolnostem. Při schvalování narovnání státní zástupce též hodnotí, zda plnění bylo skutečně poskytnuto instituci v neziskovém sektoru.²¹⁵

- **obviněný a poškozený souhlasí s rozhodnutím o schválení narovnání (§ 309 odst. 1)**

Souhlas obviněného je třeba odlišovat od jeho prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

- **považuje-li takový způsob vyřízení věci v přípravném řízení státní zástupce za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům (§ 309 odst. 1)**

Před rozhodnutím o schválení narovnání státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, zejména ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda dohoda o narovnání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání.

²¹⁵ Více viz Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1092-1093.

Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výslechu obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán (§ 310 odst. 1).

Navrhovaná úprava bude upravovat výčet trestných činů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, přičemž vyloučeny budou případy, kdy poškozeným je stát nebo územně samosprávný celek.²¹⁶

7.6 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Odstoupení od trestního stíhání mladistvého, které je způsobem odklonu specifického pro řízení v trestních věcech mladistvých, je upraveno v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Státní zástupce může v přípravném řízení odstoupit od trestního stíhání mladistvého za splnění těchto podmínek:

- jde o provinění (§ 6 ZSM), na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta (§ 70 odst. 1 ZSM),
- chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého, a to s přihlédnutím ke stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého (srov. § 3 odst. 4 TZ), a proto další trestní stíhání mladistvého není účelné [§ 70 odst. 1 písm. a) ZSM],
- potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění [§ 70 odst. 1 písm. b) ZSM].

Důležitý je také postoj mladistvého k jeho provinění, přičemž v něm musí projevit snahu po nápravě (např. zanechání škodlivých návyků – požívání alkoholu, apod.).

Odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné (§ 70 odst. 3 ZSM). Přesto souhlas poškozeného není podmínkou pro rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 odst. 1 ZSM.

7.7 Obžaloba

Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy (§ 176 odst. 1).

²¹⁶ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 127.

Státní zástupce musí vycházet při podávání obžaloby z náležitě objasněného skutkového stavu věci. Nicméně stupeň jistoty o spáchání trestného činu obviněným může být v okamžiku podání obžaloby nižší než je požadováno pro vynesení odsuzujícího rozsudku.²¹⁷

Státní zástupce velmi pečlivě a kriticky hodnotí výsledky přípravného řízení a tam, kde je shledá neúplnými či neobjektivními, se musí postarat o odstranění těchto vad prostředky uvedenými v § 174 odst. 2 (tj. vrácením věci policejnímu orgánu s pokynem k doplnění vyšetřování nebo tím, že sám chybějící úkon provede). Na základě důkazů provedených a vyhledaných v přípravném řízení by měl státní zástupce dospět k názoru, že postavení obviněného před soud je důvodné, a měl by být přesvědčen o jeho vině.²¹⁸

Jestliže i po vyčerpání všech dostupných prostředků zůstanou výsledky vyšetřování rozporné, např. proto, že dvě skupiny důkazů si odporují, má státní zástupce podat obžalobu. Bude pak na soudu, aby na základě bezprostřednosti a ústnosti zhodnotil skutkový stav a vynesl konečné rozhodnutí.²¹⁹

Státní zástupce musí před podáním obžaloby rovněž ověřit, zda usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1) bylo předepsaným způsobem oznámeno obviněnému, jeho obhájci, popř. dalším osobám, a zda bylo umožněno prostudování spisu obviněnému a obhájci na konci vyšetřování (§ 166)

Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (§ 176 odst. 2).²²⁰ Neznamená to však naprostou shodu mezi okolnostmi vylíčenými v usnesení o zahájení trestního stíhání a v obžalobě. Lze přihlížet ke změnám ve skutkových zjištěních, pokud se jimi nezmění podstata skutku. Ta bude zachována, jestliže alespoň zčásti a v podstatných rysech bude zachována totožnost jednání nebo totožnost následku. Totožnost skutku tak bude často zachována i přes zásadnější zásahy do vymezení skutku.²²¹ Obžaloba však musí vždy vyčerpat skutek v celé šíři.

Hodlá-li státní zástupce stíhaný skutek právně kvalifikovat jinak, než jak ho posuzoval policejní orgán, upozorní na to před podáním obžaloby obviněného a jeho obhájce a zjistí, zda navrhuji se zřetelem na zamýšlenou změnu vyšetřování doplnit (§ 176 odst. 2).

Obsahové náležitosti obžaloby jsou uvedeny v § 177. Nejdůležitější je požadavek na žalobní návrh, v němž musí být přesné označení žalovaného skutku tak, aby nemohl být

²¹⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 622.

²¹⁸ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1014.

²¹⁹ Viz rozhodnutí NS SSR – 4 Tz 105/1976 (č. 28/1977 Sb. rozh. tr.) a R III/1964.

²²⁰ Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze – 5 To 60/1993 (č. 15/1994 Sb. rozh. tr.).

²²¹ Viz R 17/1993.

zaměněn s jiným. Obžaloba dále musí obsahovat právní kvalifikaci, odůvodnění po stránce skutkové i právní, návrh na provedení důkazů v hlavním líčení a údaje indentifikující obviněného a státního zástupce.

Navrhovaná úprava stanoví, aby v obžalobě byly rozlišeny důkazní prostředky, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje (mezi nimiž jsou i důkazní prostředky, které svědčí ve prospěch obviněného), a důkazní prostředky, které zamýšlí státní zástupce před soudem provést, resp. skutečností z nich vyplývajících, které považuje za nesporné a není je třeba dokazovat.²²²

7.8 Návrh na ochranné opatření

Jsou-li pro to splněny zákonné podmínky, navrhne státní zástupce soudu, aby uložil některé z ochranných opatření, a to buď ochranné léčení (§ 72 TZ), zabránění věci (§ 73 TZ) nebo ochrannou výchovu (§ 22 ZSM).

Může takový návrh podat přímo v obžalobě (§ 178 odst. 1) nebo může podat samostatný návrh (§ 178 odst. 2). Návrh na ochranné léčení lze podat i tehdy, bylo-li trestní stíhání zastaveno nebo přerušeno.

7.9 Dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu, kterou obsahuje nově navrhovaná úprava, je novou formou odklonu v trestním řízení, která je však specifická tím, že vždy proběhne i řízení před soudem.

Jestliže výsledky vyšetřování nebo zkráceného vyšetřování dostatečně odůvodňují závěr, že skutek je trestným činem a spáchal ho obviněný, který se ke spáchání skutku doznal, a nejde-li o zvláště závažný zločin, bude moci státní zástupce z podnětu obviněného nebo i bez takového podnětu konat řízení o dohodě o vině a trestu. V případě, že dohoda o vině a trestu bude uzavřena již v přípravném řízení, státní zástupce podá namísto obžaloby návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže bude upravovat odchylky týkající se této dohody v řízení ve věcech mladistvých (dohodou se bude rozumět i dohoda o upuštění od uložení trestního opatření, o podmíněném upuštění od uložení trestního opatření včetně možnosti uložit mladistvému výchovná a ochranná opatření, budou-li pro to zákonné důvody).

Zákon bude definovat obsahové náležitosti dohody o vině a trestu a návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

²²² Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 102-103.

V případě, že v rámci přípravného řízení bude uzavřena pouze dohoda o vině a nikoli o trestu nebo pokud obviněný dozná vinu jen zčásti, státní zástupce podá soudu obžalobu a navrhne, aby hlavní líčení bylo provedeno jen v rozsahu nedoznané části skutku. Nebude-li uzavřena dohoda o vině a trestu, státní zástupce o této skutečnosti učiní záznam do spisu a k doznání obviněného se v takovém případě nepřihlíží.²²³

²²³ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 102-103.

8. Dozor státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení

Zkrácené přípravné řízení je zvláštním způsobem postupu před zahájením trestního stíhání. Podle § 179a odst. 1 se zkrácené přípravné řízení koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, jestliže:

- podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté [§ 179a odst. 1 písm. a)],²²⁴ nebo
- v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné do dvou týdnů postavit před soud [§ 179a odst. 1 písm. b)].²²⁵

Zkrácené přípravné řízení však nelze konat nebo v něm pokračovat (§ 179f odst. 1):

- je-li dán důvod vazby a nejsou-li splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání [§ 179f odst. 1 písm. a)],
- jsou-li dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování [§ 179f odst. 1 písm. b)].

Zkrácené přípravné řízení konají policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2 (§ 179a odst. 2). Zkrácené přípravné řízení o trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace koná státní zástupce za stejných podmínek, jako vyšetřování ve standardním přípravném řízení (§ 179a odst. 3). Koná-li zkrácené přípravné řízení státní zástupce celé sám, neužijí se ustanovení trestního řádu o výkonu dozoru státního zástupce.²²⁶

Trestní řízení a zároveň přípravné řízení trestní (zkrácené přípravné řízení je jednou z jeho forem) se zahajuje sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů a následným bezprostředním sepsáním tohoto záznamu (§ 158 odst. 3). Státní zástupce dbá o to, aby bezodkladně po sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem byl policejním orgánem informován o případech, ve kterých zamýšlí konat zkrácené přípravné řízení, a rovněž o počátku běhu lhůty uvedené v § 179b odst. 4. Za podání informace se považuje i to, označí-li

²²⁴ K pojmu „přistižení při činu a přistižení bezprostředně po spáchání činu“ viz Šámal, P. Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, s. 7 a 8.

²²⁵ Toto očekávání bude vycházet ze zjevné skutkové jednoduchosti bez složitých prostředků prověřování. Viz Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 628.

²²⁶ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 787-788.

policejní orgán uvedený záznam jako záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení (čl. 87 odst. 1 POP č. 12/2003). S ohledem na specifické postavení podezřelého a jeho práva je však nutné, aby k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení byl sepsán zvláštní záznam (záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení), který jasně stanoví, že je konáno zkrácené přípravné řízení, kdy bylo zahájeno a jak dlouho trvá. Zkrácené přípravné řízení je možné zahájit i dodatečně, pokud teprve v průběhu prověřování dojde k upřesnění kvalifikace na trestný čin předvídaný v § 179a.²²⁷

Dozor nad zachováváním zákonnosti je státním zástupcem vykonáván i ve zkráceném přípravném řízení. V rámci tohoto dozoru má velmi obdobná oprávnění jako ve standardním přípravném řízení, ale některé základní a podstatné rysy jsou oslabeny. Dozor se vyznačuje následujícími odchylkami (čl. 88 POP č. 12/2003):

- a) státní zástupce je oprávněn vydat pokyn policejnímu orgánu, aby ve věci bylo konáno zkrácené přípravné řízení (§ 157 odst. 2 věty první); obdobně je oprávněn, aby zkrácené přípravné řízení konáno nebylo a věc byla předána neprodleně orgánu příslušnému k zahájení trestního stíhání a konání vyšetřování,

Státní zástupce musí přezkoumávat, zda jsou dány podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, či zda neexistují negativní podmínky (§ 179f odst. 1), kdy se zkrácené přípravné řízení konat nesmí nebo v něm nelze pokračovat, a podle jeho zjištění vydá pokyn k dalšímu postupu. Státní zástupce má dbát na to, aby okruh věcí, v nichž má být konáno zkrácené přípravné řízení, odpovídal účelu sledovanému ustanoveními § 179a až § 179f, a aby šlo o věci, v nichž je odůvodněný předpoklad, že mohou být skončeny ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4. Možnost prodloužení lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení nejvýše o deset dní [§ 179f odst. 2 písm. a)] se v této souvislosti nezvažuje (čl. 87 odst. 2 POP č. 12/2003). Zkrácené přípravné řízení by mělo být využíváno v maximální možné míře.

- b) přibrání konzultanta (§ 157 odst. 3) se neuplatní, protože ve zkráceném přípravném řízení nejde o závažné a skutkově složité věci,
- c) vydává-li státní zástupce závazný pokyn k postupu ve zkráceném přípravném řízení [§ 174 odst. 2 písm. a)]²²⁸, určí zpravidla policejnímu orgánu lhůtu pro provedení příslušných úkonů tak, aby mu byla předložena zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení nejméně tři dny před skončením lhůty uvedené v § 179b odst. 4, nebo

²²⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 629-630.

²²⁸ V zájmu odlišení od pokynu k provedení přípravného řízení (nebo jeho nekonání) se tento pokyn dává podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) per analogiam.

pokud předtím prodloužil lhůtu pro skončení přípravného řízení podle § 179f odst. 2 písm. a), nejméně tři dny před skončením příslušné lhůty,

- d) státní zástupce zjišťuje stav zkráceného přípravného řízení informacemi vyžadovanými od policejního orgánu; prověrky provádí jen zcela výjimečně a jen pokud je to nezbytné k zajištění skončení věci ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 nebo v prodloužené lhůtě podle § 179f odst. 2 písm. a),
- e) státní zástupce se zúčastní úkonu ve zkráceném přípravném řízení jen zcela výjimečně, je-li jeho účast nezbytná k zajištění skončení věci ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 nebo v prodloužené lhůtě podle § 179f odst. 2 písm. a),
- f) shledá-li státní zástupce nezákonným nebo neodůvodněným rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu o odložení nebo odevzdání věci podle § 159a odst. 1 až 4 a má být nadále konáno zkrácené přípravné řízení, státní zástupce takové rozhodnutí nebo opatření zruší za použití § 174 odst. 2 písm. e) tak, aby věc bylo možno skončit ještě ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4, popř. v prodloužené lhůtě podle § 179f odst. 2 písm. a),
- g) státní zástupce může provést jednotlivý úkon ve zkráceném přípravném řízení; může konat celé zkrácené přípravné řízení i v jiných případech než podle § 179a odst. 3 [§ 174 odst. 2 písm. c) per analogiam]; v takovém případě postupuje podle pokynu obecné povahy č. 5/2001.

Takto bude postupovat v případě, že to bude vhodnější vzhledem k zachování lhůty uvedené v § 179b odst. 4, popř. prodloužené lhůty podle § 179f odst. 2 písm. a).

Zkrácené přípravné řízení je možno konat, jak vyplývá z § 179a odst. 1, pouze proti určité osobě. Osoba, proti níž se zkrácené přípravné řízení vede, je nazývána podezřelý, a má stejná práva jako obviněný. Podezřelý musí být orgány činnými ve zkráceném řízení o svých právech poučen před svým výslechem a tyto orgány jsou povinny poskytnout mu plnou možnost uplatnění těchto práv (§ 179b odst. 2). Jejich dodržování je také předmětem dozoru státního zástupce.

Podezřelým, jako subjektem zkráceného přípravného řízení, se osoba stává okamžikem zahájení zkráceného přípravného řízení, tj. buď provedením neodkladného nebo neopakovatelného úkonu nebo sepsáním záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení, a nikoli až sdělením podezření.

Podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 3). Opis záznamu o sdělení podezření musí policejní orgán, koná-li zkrácené přípravné řízení, zaslat do 48 hodin státnímu zástupci. Pro státního zástupce

je sdělení skutku důležité z hlediska výkonu dozoru a z hlediska obžalovací zásady. Sdělení podezření podle § 179b odst. 3 plní stejnou funkci jako usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1). Státní zástupce může návrh na potrestání ve zkráceném přípravném řízení podat pouze pro skutek, který byl podezřelému sdělen (§ 220 odst. 1).

Státní zástupce ihned po doručení sdělení podezření (§ 179b odst. 3) přezkoumá, zda podezřelému bylo řádně sděleno, ze spáchání jakého skutku je podezírán a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (zda jde o trestný čin v působnosti okresního soudu s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující tři léta). Přezkoumá také, zda byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo zda tu byl předpoklad pro skončení věci ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 (čl. 89 odst. 1 POP č. 12/2003).

Pokud sdělení podezření vzbuzuje vážné pochybnosti o své zákonnosti nebo odůvodněnosti, státní zástupce neprodleně přezkoumá spisový materiál. Zjistí-li, že sdělení podezření je nezákonné nebo neodůvodněné, zruší takové sdělení za použití § 174 odst. 2 písm. e). Spisový materiál po zrušení bezodkladně vrátí policejnímu orgánu k dalšímu postupu (čl. 89 odst. 2 POP č. 12/2003).

Obsah spisu státní zástupce přezkoumá také tehdy, byla-li podána oprávněnou osobou žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu (§ 157a odst. 1).

Jestliže je státnímu zástupci předána zadržená podezřelá osoba spolu se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení, státní zástupce přezkoumá, zda bylo zadržení důvodné, zda byly splněny podmínky pro provedení zadržení i bez jeho souhlasu (pokud tak policejní orgán postupoval) a zda jsou dány důvody vazby. S přihlédnutím k okolnostem případu zvažuje, zda ve lhůtě 48 hodin od zadržení předá podezřelého soudu spolu s návrhem na potrestání, nebo osobu propustí ze zadržení, anebo rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného (§ 179e, čl. 93 POP č. 12/2003). Přípravné řízení poté probíhá formou vyšetřování.

Zkrácené přípravné řízení se provádí podle hlavy deváté TR - Postup před zahájením trestního stíhání (§ 179b odst. 1). Zajišťovací úkony podle hlavy čtvrté TR - Zajištění osob a věcí - se mohou provádět jen, pokud jde o neodkladné a neopakovatelné úkony (čl. 91 odst. 1 POP č. 12/2003).

Ve zkráceném přípravném řízení je možné využít operativně pátracích prostředků, odborných vyjádření a vysvětlení osob, o kterých se sepisují úřední záznamy. Je možné provést výslech svědka a rekonciliaci jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Výsledky jiných svědků uvedených § 164 odst. 1 budou vzhledem k požadované rychlosti zkráceného

přípravného řízení spíše vzácné. Velký význam je přikládán výsledku podezřelého, který je prováděn obdobně jako výsledek obviněného.

Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání (§ 179b odst. 4). V této lhůtě musí být podán soudu návrh státního zástupce na potrestání. Pokud se tak nestane, státní zástupce vzhledem k okolnostem případu rozhodne některým z těchto případů (§ 179f odst. 2):

- prodlouží lhůtu pro skončení zkráceného přípravného řízení, nejvýše však o deset dnů [§ 179f odst. 2 písm. a)],

Další prodloužení již není možné. Prodlouží-li státní zástupce lhůtu, dbá o to, aby policejní orgán předložil spis se zprávou o jeho výsledku (§ 179c odst. 1) nejpozději 3 dny před skončením, nestanovil-li mu lhůtu jinou (čl. 94 odst. 6 POP č. 12/2003).

- nařídí policejnímu orgánu, který dosud vedl zkrácené přípravné řízení, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle ustanovení hlavy desáté TR– Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení [§ 179f odst. 2 písm. b)],
- uloží, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 k zahájení trestního stíhání; státní zástupce tak postupuje vždy pokud se vyskytnou překážky pro konání nebo pokračování ve zkráceném přípravném řízení podle § 179f odst. 1 [§ 179f odst. 2 písm. c)].

V případě b) a c) tak činí pokynem, který neprodleně zašle policejnímu orgánu (čl. 97 odst. 3 POP č. 12/2003).

Po skončení zkráceného přípravného řízení může policejní orgán rozhodnout o odložení věci z důvodů uvedených v § 159a odst. 1 až 4. Přestože ustanovení § 179c odst. 1 výslovně nezmiňuje možnost odevzdání věci policejním orgánem, je tento postup rovněž v souladu se zákonem.²²⁹ Nerozhodne-li policejní orgán o odložení nebo odevzdání věci, předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení (§ 179c odst. 1).

Státní zástupce poté:

- a) podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud [§ 179c odst. 2 písm. a)],

Návrh na potrestání obsahuje stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění (§ 179d odst. 1). Doručením návrhu na potrestání soudu se zahajuje ve věci trestní stíhání a věc je dále projednávána samosoudcem ve zjednodušeném řízení (§ 314b odst. 1).

²²⁹ Čl. 96 odst. 1 POP č. 12/2003. Viz také Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 637.

b) věc odloží:

- nejde-li ve věci o podezření z trestného činu [§ 179c odst. 2 písm. b)],
- je-li trestní stíhání nepřipustné podle § 11 odst. 1 [§179c odst. 2 písm. e)],
- rozhodl-li o schválení narovnání, přičemž použije obdobně ustanovení § 309 a násl. [§179c odst. 2 písm. f)],

c) může rovněž odložit věc, jestliže je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 [§179c odst. 2 písm. h)],

d) věc odevzdá příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu nebo jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání [§179c odst. 2 písm. c) a d)],

e) opatřením vrátí věc policejnímu orgánu, je-li v rámci zkráceného přípravného řízení třeba provést další úkon [§179c odst. 2 písm. i)],

f) podmíněně odloží podání návrhu na potrestání podle § 179g [§179c odst. 2 písm. g)],

Jedná se o rozhodnutí odpovídající podmíněnému zastavení trestního stíhání. Ve zkušební době, která se stanoví na šest měsíců až jeden rok, mohou být podezřelému uloženy přiměřená omezení a povinnosti, aby vedl řádný život (§ 179g odst. 2, 3). V případě, že podezřelý nevyhoví uloženým omezením nařídí státní zástupce policejnímu orgánu, který dosud vedl zkrácené přípravné řízení, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle hlavy desáté TR – Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení, jinak vydá rozhodnutí že se podezřelý osvědčil (§ 179h odst. 1).

Jsou-li dány důvody pro podmíněné odložení návrhu na potrestání, dbá státní zástupce na to, aby policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení provedl alespoň všechny úkony nezbytné pro případ pozdějšího zahájení trestního stíhání proti podezřelému a konání vyšetřování ve věci (čl. 96 odst. 4 POP č. 12/2003).

Úprava narovnání [§179c odst. 2 písm. f)] a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g) posiluje prvky oportunity. Tato rozhodnutí jsou svěřena výhradně státnímu zástupci, přestože trestní stíhání ještě nebylo zahájeno a jde o postup před jeho zahájením. Pravomocné rozhodnutí o schválení narovnání a odložení věci a pravomocné rozhodnutí o osvědčení (nebo fikce osvědčení) u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání zakládá překážku věci rozhodnuté s důsledky ne bis in idem [§ 11a písm. a), b)].

g) předá věc policejnímu orgánu příslušnému ke konání vyšetřování (§ 161 odst. 2), aby ve věci zahájil trestní stíhání, jestliže je třeba změnit dosavadní právní kvalifikaci skutku a v důsledku odchýlného právního posouzení nelze konat zkrácené přípravné řízení (§ 179c odst. 3).

Dosavadní úprava zkráceného přípravného řízení bude v nové kodifikaci trestního práva procesního nahrazena institutem zkráceného vyšetřování.

Zkrácené vyšetřování se bude obligatorně konat o všech přečinech za zákonem vymezených podmínek. Budou však rovněž stanoveny negativní podmínky (např. bude-li obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, budou-li dány důvody pro konání společného řízení o zločinu a přečinu a věc nebude možné vyloučit ze společného řízení nebo nařídí-li to státní zástupce, který dospěje k závěru, že skutkový stav měl být správně kvalifikován jako zločin), za nichž zkrácené vyšetřování nebude možné konat.

Lhůta pro skončení zkráceného vyšetřování bude prodloužena na jeden měsíc. Za podobných podmínek jako je tomu teď u prodloužení lhůty pro vyšetřování podle § 167 odst. 2, bude možné prodloužit tuto lhůtu až o další měsíc. Další prodlužování lhůty nebude možné a státní zástupce poté nařídí ve věci standardní vyšetřování.

Běh lhůty pro skončení zkráceného vyšetřování bude počínat od okamžiku, kdy došlo k zadržení osoby podezřelé z přečinu, nebo od okamžiku, kdy státní zástupce obdržel vyrozumění policisty o konání úkonů trestního řízení ve formě zkráceného vyšetřování, anebo od dne, kdy státní zástupce vydá pokyn policistovi ke konání zkráceného vyšetřování.

Ve zkráceném vyšetřování se bude postupovat podle obecných ustanovení o (standardním) vyšetřování, pokud nebude stanoveno jinak. Odchylky se budou zejména týkat:

- *seznámení s podstatou obvinění, stíhaným skutkem a poučení o právech obviněného, které nebude obsahovat odůvodnění (bude zahájeno trestní stíhání),*
- *výslech svědka se bude provádět pouze tehdy, půjde-li o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, anebo o svědka, který byl přítomen při spáchání činu; jinak se budou vyžadovat pouze vysvětlení, o kterých se bude sepisovat záznam,*
- *důkazy se budou zpravidla vyhledávat a opatřovat tak, že se o nich sepiše namísto protokolu záznam, s výjimkou protokolu o ohledání a protokolu o výslechu obviněného.*

Shledá-li státní zástupce na konci zkráceného vyšetřování, že výsledky zkráceného vyšetřování odůvodňují postavení obviněného (nebude již podezřelý) před soud, podá soudu obžalobu (nikoliv návrh na potrestání, jak je to tomu dopsud).

V případě, že bude státnímu zástupci policistou předána zadržená osoba, bude kladen důraz na to, aby ji státní zástupce nejpozději do 48 hodin od zadržení předal spolu s obžalobou soudu. Pokud by to výjimečně nebylo možné (zejména s ohledem na složitost věci), státní zástupce nařídí vyšetřování a podá návrh na vzetí do vazby (většinou jen za podmínky, že bude dán tzv. kvalifikovaný důvod vazby). Jinak by se konalo vyšetřování

nevazebně, anebo by se vůbec nenařizovalo vyšetřování a dále by probíhalo zkrácené vyšetřování, rovněž nevazebně.

Zkrácené vyšetřování bude charakteristické menší formálností, bude se však jednat o typ řízení, který bude zachovávat všechny podstatné procesní záruky. Vzhledem k tomu, že se i standardní přípravné řízení (vyšetřování) bude nově vyznačovat menší mírou formálností, navrhuje se obě formy přípravného řízení (rozšířené vyšetřování se navrhuje zrušit) k sobě více přiblížit s tím, že budou zachovány všechny pozitivní prvky stávající úpravy zkráceného přípravného řízení. Smyslem navrhované úpravy je zvýšit počet případů, kdy bude možné zkrácené vyšetřování konat (obligatorně o všech přečinech, s výjimkami).²³⁰

²³⁰ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 104-105.

9. Závěr

Platný zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) byl v průběhu své účinnosti mnohokrát novelizován. Zejména novelizace posledních let (1990, 1991, 1993 a 2001) však vychází z naprosto odlišného pojetí trestního řízení než trestní řád z roku 1961. Postupně byly zavedeny nové instituty (odklony, Probační a mediační služba, atd.), které jsou založeny na zcela jiných principech vycházejících z tzv. restorativní (obnovující) justice, oproti justici retributivní (trestající). Narušeny a do značné míry i změněny byly také základní zásady, z nichž by platná právní úprava měla vycházet a které by i důsledně respektovala. Platná právní úprava v trestním řádu je tak nejednotná a postrádá potřebnou právní soudržnost.²³¹

Z těchto důvodů se začala připravovat nová kodifikace trestního práva procesního České republiky, která by měla tyto nedostatky odstranit. V době, kdy byla zpracovávána tato diplomová práce, byl již připraven věcný záměr nového zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), který mi umožnil zahrnout do této práce i návrhy na budoucí úpravu problematiky týkající se postavení státního zástupce v přípravném řízení. Navrhovanými změnami a novými instituty jsem podrobně zabýval v jednotlivých kapitolách, zde se pokusím o stručné shrnutí těchto změn.

Úkolem nové kodifikace trestního práva procesního bude zejména zrychlení trestního řízení ve všech jeho stádiích, posílení významu stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení, posílení postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení a současně zajištění, aby nedocházelo k jeho přetěžování nadbytečnými administrativními úkoly, umožnění v širší míře zachytit v procesní formě důkazy i v případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby a výrazné zvýšení aktivity procesních stran v řízení před soudem.

Konkrétní změny v postavení státního zástupce v přípravném řízení jsem pro přehlednost rozdělil do 4 skupin:

1) změny týkající se obecných otázek dozoru státního zástupce v přípravném řízení

- obsah a rozsah přípravného řízení bude navazovat na kategorizaci deliktů v trestním právu hmotném (v trestním zákoníku) s přihlédnutím ke složitosti činu, který je předmětem řízení; o přečinech jako nejméně závažné kriminalitě bude zpravidla vedeno

²³¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2007, s. 2-4.

zkrácené vyšetřování jako typ méně formálního řízení, naproti tomu o zločinech bude konáno vyšetřování, které již nebude typově rozlišeno,

- v důsledku změny v pojetí trestného činu navrhovaného v novém trestním zákoníku (soud nebude posuzovat materiální znak trestného činu) bude zásada legality výrazněji doplněna zásadou oportunity,
- bude výslovně vyjádřena zásada, že státní zástupce uplatňuje v průběhu přípravného řízení svá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky,
- ve fázi postupu před zahájením trestního stíhání, ale v některých případech ani ve fázi vyšetřování se nebude nezbytně vyžadovat, aby byl dozor státního zástupce vykonáván za využití všech jeho prostředků a metod; nebude také vždy nutné, aby byl vykonáván soustavně,
- v trestním řádu bude jasně rozlišena odpovědnost policisty policejního orgánu a odpovědnost státního zástupce,
- vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie České Republiky, příslušníky Bezpečnostní informační služby a příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace státním zástupcem bude součástí jeho obecné dozоровé pravomoci a nikoli samostatné působnosti; nad tímto vyšetřováním již nebude vykonáván dozor,

2) změny týkající se dozoru státního zástupce v prověřování a vyšetřování

- pojem „prověřování“ bude nahrazen pojmem „postup před zahájením trestního stíhání“,
- institut záznamu o zahájení úkonů trestního řízení bude zrušen a nahrazen pouhým neformálním vyrozuměním státního zástupce policistou o tom, že budou nebo že již jsou prováděny úkony trestního řízení; od doručení tohoto zcela neformálního vyrozumění začne nejen postup před zahájením trestního stíhání, ale zejména i výkon dozoru státního zástupce,
- trestní stíhání se bude zahajovat tím, že osoba důvodně podezřelá z trestného činu se seznámí na počátku prvního výslechu s podstatou obvinění, se skutkem, pro který je stíhána, a se svými právy obviněného, včetně práva na obhajobu,
- státní zástupce bude v přípravném řízení podávat návrh soudu na přijetí předběžného opatření nahrazujícího vazbu; dále bude rozhodovat o přijetí předběžného opatření, jímž se vazba nenahrazuje,
- státní zástupce bude rozhodovat o dalším trvání vazby jen v případě propuštění obviněného z vazby na svobodu, a to popř. i při náhradě vazby zárukou, dohledem

probačního úředníka, slibem obviněného nebo peněžitou zárukou; zamítnutí žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě, však vrací takové rozhodování i v přípravném řízení soudci (bude se pak jednat teprve o prvostupňové soudní rozhodnutí),

- státní zástupce ponese větší odpovědnost při podávání návrhu na vydání příkazu k odposlechu a záznamu provozu elektronických komunikací, neboť tento návrh bude muset obsahovat i konkrétní skutkové okolnosti případu; státní zástupce bude v přípravném řízení výlučně oprávněným k podání návrhu na zjištění údajů z provozu elektronických komunikací,
- o vymezených zásazích do základních práv a svobod budou orgány činné v trestním řízení rozhodovat, nestanoví-li zákon jinak, písemným příkazem; z důvodu omezení formálnosti trestního řízení se předpokládá, že státní zástupce a policista budou rozhodovat, jestliže zákon nestanoví něco jiného, opatřením,
- rozhodovat o ustanovení obhájce v přípravném řízení bude státní zástupce,
- dosavadní roztržitá úprava oprávnění a povinností státního zástupce bude odstraněna,

3) změny týkající se rozhodnutí a odklonů v přípravném řízení

- navrhuje se upravit specifický důvod dočasného odložení věci v případech, kdy pro nepřítomnost osoby, u níž dosavadní výsledky postupu před zahájením trestního stíhání ukazují, že se činu dopustila, nelze věc náležitě objasnit nebo nelze proti ní pro její nepřítomnost nebo z jiných závažných důvodů zahájit trestní stíhání,
- budou rozšířeny okolnosti za nichž bude možné zastavení trestního stíhání z důvodu nedostatku veřejného zájmu a nově bude možné z důvodu nedostatku veřejného zájmu věc rovněž odložit,
- bude upraven zvláštní druh odklonu v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání s dohledem probačního úředníka,
- nově bude upravena další forma odklonu v trestním řízení - dohoda o vině a trestu, kterou bude státní zástupce uzavírat s obviněným; po uzavření této dohody podá státní zástupce návrh soudu na její schválení,
- specifickou formou odklonu bude institut korunního svědka - obviněného - v případech objasňování zvláště závažných zločinů spáchaných členy organizované skupiny nebo ve prospěch skupiny organizovaného zločinu; trestní stíhání obviněného (korunního svědka) bude moci státní zástupce podmíněně zastavit, pokud obviněný (korunní svědek) splní podmínky stanovené zákonem,

- v rámci odklonů bude možno ukládat více druhů přiměřených omezení a povinností než podle platné úpravy a bude možno také přijmout závazek obviněného na odpracování určitého počtu hodin prospěšných prací, které budou obdobou obecně prospěšných prací (nepůjde o formu trestu, ale o dobrovolné převzetí takového závazku obviněným),
- rozhodnutí o přerušení trestního řízení bude oprávněn vydat i policista,

4) změny týkající se ostatních otázek postavení státního zástupce v trestním řízení

- bude vyjádřen jednoznačný princip, že těžiště dokazování je v řízení před soudem, základní zásadou pak bude, aby byl v přípravném řízení zjištěn skutkový stav věci rozsahu nezbytném pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí ve věci,
- bude výrazně posílena povinnost tvrzení, povinnost důkazní a z toho plynoucí břemeno tvrzení a břemeno důkazní u stran v řízení před soudem,
- bude výrazně omezena možnost vrácení věci státnímu soudem k došetření, které bude možné pouze ve výjimečných případech, kdy tu budou zásadní procesní vady, které nebude možné v řízení před soudem odstranit,
- státní zástupce bude mít nově možnost bránit se proti nedůvodnému vrácení věci k došetření tím, že bude moci požádat Nejvyšší soud o revizní přezkoumání.

Seznam použitých zkratk

- JŘStZast** - Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, v platném znění
- LPS** - Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem ČNR dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku ČR (č. 2/1993 Sb.)
- PolČR** - Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, v platném znění
- POP č. 5/2001** - Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 5/2001, kterým se upravuje postup státních zastupitelství při trestním stíhání a ve zkráceném přípravném řízení ve věcech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace, v platném znění
- POP č. 10/2003** - Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 10/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců v trestním řízení ve věcech podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), a jímž se mění další pokyny obecné povahy, v platném znění
- POP č. 12/2003** - Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 12/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním, v platném znění
- PřesZ** - Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění
- StZast** - Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění
- TŘ** - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění
- TZ** - Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění
- ÚOChLP** - evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení č. 209/1992 Sb.)
- Ústava** - Ústava ČR (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., v platném znění)
- ZSM** - Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Paragrafy citované v textu bez dalšího označení odkazují na zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Literatura

- Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Púry, F., Repík, B., Růžek, A.* Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, 2006.
- Fenyk, J.* Vademecum státního zástupce. 1. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2003.
- Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M.* Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004. Vydání druhé. Praha : C. H. Beck, 2004.
- Jelínek, J. a kol.* Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, 2007.
- Jelínek, J.* Trestní zákon. Trestní řád. 25. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, 2007.
- Kocourek, J., Záruba, J.* Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.
- Koukal, P.* K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném trestním řízení. Právní praxe, 1994, č. 8, s. 467-8.
- Musil, J.* Přípravné řízení – stálé téma v teorii a legislativě. V: Sborník příspěvků k 10. výročí založení pobočky nakladatelství C. H. Beck v Praze „Ve službách práva“. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 274-289.
- Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.
- Novotný, F., Růžička, M. a kol.* Trestní kodexy. Trestní zákon. Trestní řád a související předpisy. Komentář. 2. doplněné vydání. Praha : Eurounion, 2003.
- Růžička, M.* Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005.
- Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.* Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003.
- Šámal, P. a kol.* Trestní řád. Komentář. I, II díl. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005.
- Šámal, P.* Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1999.
- Šámal, P.* Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, s. 7 a 8.
- Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.* Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.
- Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), prosinec 2007.